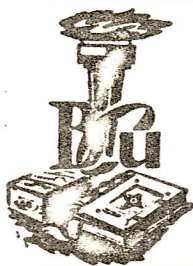

N. IORGA.

REGOLE

FERNINAND.

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
București

Cota IV 094/161

Inventar Ev 2658

ROFF 706 / 1996

N. IORGA

Regele Ferdinand

Cu prilejul încoronării

BUCUREȘTI

Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate Anonimă
1923

IV 094/161
C 2658

CAPITOLUL I

Familia și copilăria

Originea familiei regelui Ferdinand e dela izvoarele Dunării, în spre Rinul-de-sus, din părțile acelea, deosebit de interesante, în care se amestecă rasa germană cu Celții din Galia și cu puternicele urme ale romanității care pe vremuri cuprinsese cu cetățile și coloniștii ei toate aceste locuri.

Acolo s'a alcătuit o viață politică ce nu samănă în toate cu aceia din părțile vecine. Așezările orășenești, vecine cu ale Elveției libere, se apropie în forme de acestea, având aceleași frumoase datini patriahale, care trec fără schimbare dela un rând de oameni la altul. În castelele ce se ridică de-asupra apelor vioaie, iuți, limpezi, feudații de pe vremuri, între cari Hohenzollernii, sunt pomeniții din veacul al XI-lea încă, stăpânii vadurilor și trecătorilor se înfățișează cam ca lorzii din Scoția sau vitejii din bătrânele Curți ale vechii Moldove. Între ei și supușii lor, este buna legătură aproape familiară, care n'a fost nici când turburată în aceste frumoase locuri pașnice.

Așa au trăit conții de Hohenzollerni veacuri întregi. A venit o vreme, la începutul veacului al XIX-lea, când rosturile Imperiului celui vechiu, din care făcea parte și această seniorie renană, s'au schimbat cu totul. Napoleon a impus prinților de la Rin să se unească într'o confederație strâns legată de puterea și de scopurile lui. Lui Anton Alois de Hohenzollern-Sigmaringen (1762 — 1831) i se luă, la 1803, prin pacea de la Lunéville, comitatul de Berg, dar i se dădu în schimb locuri din părțile elvețiene vecine.

Încă din acel moment Napoleon se îngrijia ca acești prinți trăind în umbra lui să fie atrași spre politica imperială prin relațiuni de familie. Soția lui Anton Aloys era astfel Amalia Zefirina, „o prietenă de

tinereță a Impărătesei Iosefina¹⁾. Fiul lui, Carol²⁾, luă pe Antoinetta-Maria (n. 1793), fiica lui Petru, care era fratele lui Ioachim Murat, întâiu Mare-Duce de Cleve și de Berg, iar apoi viteazul, strălucitorul și nenorocitul rege al Neapolei. Căsătoria se încheie când nepoata lui Ioachim n'avea nici cinsprezece ani, și Napoleon o crea princesă prin decretul din 28 Ianuar 1808. Se consideră de istoricii familiei că această legătură a întemeiat în mare parte siguranța și însemnătatea politică a Casei de Hohenzollern-Sigmaringen³⁾. Princesa franceză stătu până la 1847 (19 ianuar) lângă soțul ei, care exercita încă drepturi de suveranitate în cuprinsul Statului pe care-l moștenise. Una din fiicele ei, Frederica, fu soția unui Italian, marchisul Ioachim Napoleon Pepoli din Bologna.

Fiul Antoinettei-Maria Murat fu Carol-Anton, care se căsători și el cu o principesă strâns legată de marile — amintiri napoleoniene. Iosefina de Baden era fiica Stefaniei de Beauharnais, ruda crescută la Curtea Impărătesei Iosefina și fiica adoptivă a lui Napoleon — de aici și numele de Napoléone —, măritată cu unul din acei principii germani cari datoriau lui Napoleon înălțarea lor, și represintanta statornică, peste toate schimbările vremurilor, a spiritului Franciei imperiale. O soră a Iosefinei se mărită în Suedia, alta în Scoția; o fiică a celei d'întâiu, Carola-Luisa, era să fie chiar soția lui Napoleon al III-lea. Stefaniei înseși îi era rezervată mângâierea de a muri în țara ei d'întâiu, cărmuită acum de acest nepot al marelui Napoleon, și înmormântarea s'a făcut cu o strălucită pompă. În acel moment fiica principelui Ioachim Murat, Ana, era pentru Carol, unul din fiii Iosefinei, logodnica inimii sale.

Cel mai mare dintre copiii prințului Carol Anton și ai Iosefinei a fost prințul Leopold, născut în ziua de 22 Septembrie 1835, la Krauchenwies.

În acest moment principatul renan avea încă o ființă de sine stătătoare, cu patriarcalitatea lui medievală, supușii fiind ca niște fii buni, și iubiți după bunătatea lor, ai domnilor din castel, — o situație asemenea cu aceia care a fost între cei mai vechi Uoievozi ai noștri de pe un mal de apă, de pe o culme de dealuri cu țăraniilor lor, în satele ce se răsfirau prin „câmpurile lungi“ ale văii. Fără griji politice, stăpânitorul, mai mândru de neamul său decât de întinderea pământurilor ce-i erau încredințate, se putea îndeletnici în

¹⁾ Friedrich Carl Esbach, *Fürst Leopold von Hohenzollern*, Sigmaringen 1906, p. 7.

²⁾ Pentru rosturile lui Carol ca ofițer napoleonian în Spania („aide-de-camp de service“) Comte Murat, *Murat lieutenant de l'Empire en Espagne*, 1808, Paris 1897, pp. 80 și urm., 291, 380 nota 1. Despre soția sa el scrie la moartea ei: „un ange de bonté, une bien fidèle compagne de una vie“ (*ibid.*, p. 82 nota 1).

³⁾ Esbach, *l. c.*

răgaz cu datoriiile familiei. În casa lui Carol Anton de Hohenzollern sistemul era, ni spune cineva bine informat ¹⁾, înainte de toate formarea caracterului, pe lângă care se adăugiau numai cunoștințele trebuitoare vieții. Cele mai stricte reguli de cinste privată, de măsură, de dominare a propriilor pasiuni se cuprindeau în poveștile pe care tatăl însuși le primise de la părintele său, între ele și iubirea pentru chemarea sa, peste orice alte preocupări ²⁾.

De la 1849 Statul Sigmaringen nu mai exista: el fusese unit cu posesiunile prusiene, și fostul Suveran primise cu bucurie această confundare a moștenirii Hohenzollernilor de la Rin în puternicul regat germanic din Răsărit. Carol-Anton era un partisan hotărât al unirii neamului său prin luptă și jertfă, și, judecând această concepție a sa din punctul nostru de vedere, al Românilor, cari era să avem ca Domn pe al doilea din fiii lui, principele Carol, nu putea decât să ni fie de folos credința nestrămutată, care se putea aduce și supt alte ceruri, că nimeni n'are dreptul de a opri o nație în tendințele ei de a trăi cu toată puterea unui organism desăvârșit și deplin, iar contra silei apăsătoare nobila energie a luptei se impune pentru a face ca elementele ținute în loc printr'o condamnabilă usurpație să fie restituite ființei naționale unitare, în folosul omenirii înseși.

Prințul Leopold fu deci ofițer regal prusian, ca un mijloc de educație, dar și ca o demonstrație pentru unitatea Imperiului ce trebuia înviat din morți prin biruința unei acțiuni anume organizate pentru acest scop. El servi de la 1851 într'un regiment de gardă.

De și această strânsă alipire la Prusia însemna o hotărâtă rupere cu tradițiile renane care făcuseră mândria acestei familii, din aceste tradiții se păstră totuși și mai departe obiceiul căsătoriei în dinastiile romanice.

Asfel la 1858 sora prințului Leopold, care purta numele de Stefania al bunicii franceze, se căsătorie cu dom Pedro al V-lea de Bra-gança, rege al Portugaliei. Tânărul Suveran era fiul doinei Maria de Gloria, moștenitoarea dinastiei naționale, și al prințului Ferdinand, — Fernan, în noua sa patrie, — de Saxa-Coburg, coborât al vestitului mareșal de Saxa, căruia Franța regală îi datorește atâtea din biruințele ei la începutul secolului al XVIII-lea. Fiica admiratorului puterii prusiene, creatoare de Stat național unitar, deveni astfel, după ce fusese vorba de a o căsători cu Napoleon al III-lea, ca dona Estefania, regina unei vechi țări latine din Apus, și un ziar frances scrie că „frumuseța și virtuțile ei i-au câștigat admirația tuturor Portughezilor“.

¹⁾ Esbach, l. c., p. 9.

²⁾ *Ibid.*, p. 10.

Moartea desfăcu aceste legături în anul următor chiar, la 17 Iulie 1857, și dom Pedro, căruia de acum înainte, pentru nemângâiata lui durere, era să i se zică „Nenorocitul“ (Desgraçado), nu supraviețui decât patru ani soției sale.

Prințul Leopold întovărășise pe sora sa în călătoria ei la Lisboa, și aici cunoscu el pe sora lui dom Pedro, infanta Antonia, atunci o copilă de treisprezece ani (n. 17 Februar 1845). O revăzu cu tristul prilej al morții Stefaniei. Urmă apoi o a treia călătorie, care nu avea altă țință decât a unei apropiate uniri. La 1861 prințul Leopold ajunse soțul princesei portugheze. Căsătoria fu celebrată la 12 Septembrie în palatul de Las Necessidades, de față fiind și viitorul Domn românesc Carol.

Patriarhul Indiilor uni mâinile celor doi soți. Prinții portughesi, frații noii căsătorite, întovărășiră părechea la Bruxelles, unde se presintară regelui Leopold al Belgiei, ca șef al Casei de Coburg: nu peste multă vreme, în Maiu 1867, Maria, sora tinerilor Hohenzollerni, era să fie soția Moștenitorului belgian, contele Filip de Flandra, care — încă o potrivire ciudată, care părea să menească viitorul — fusese doritor de-a ajunge, la 1856, Domn al Principatelor Dunărene. O nouă ceremonie religioasă aștepta pe tinerii soți la Sigmaringen, în ziua de 8 Octombrie¹⁾.

Prințul Leopold comandă după aceste evenimente regimentul vestfalian care fusese odată acela, cu titlul frances, al „vânătorilor călări“, format de loachim Murat, ca Mare-Duce de Berg²⁾. În castelul din Beurath, clădit după modelul palatului din Versailles, se adunau, nu numai ofițeri, ci și represintanți ai acelei intelectualități germane, care, mai mult decât orice factor, a pregătit și consolidat marea operă a unității naționale, sfărâmând în comunicarea idealului vechile datini separatiste și puternicele interese locale.

Dacă în epoca acelui mare entusiasm pentru Prusia, care apropia, peste o separație de atâtea secole și peste deosebiri de confesiune, pe Hohenzollernii de la Rin cu cei de pe Sprea, întâiul născut al Prințului Leopold primi, la 1860, numele regelui Prusiei. Wilhelm, cel de-al doilea, născut la 24 August 1865, fu, ca și bunicul său după mamă, acel prinț de Saxonia care refușă tronul Spaniei pentru a putea duce mai departe, în admirabila sa reședință portugheză, viața liberă a unui înțelegător, ocrotitor și îndemnător al tuturor artelor, un Fernan sau, în forma latino-germană: Ferdinand (Victor-Albert-Meinrad).

¹⁾ Esbach, l. c. p. 14 și urm.

²⁾ Ibid., p. 17.

CAPITOLUL II

Tinereța până la venirea în România

În anul următor după nașterea prințului Ferdinand, Carol de Hohenzollern-Sigmaringen era chemat, ca rudă a Impăratului Napoleon, care primi cu plăcere această alegere, și ca reprezentant al politicii căreia poporul românesc îi datoria în așa de largă parte fericita unire a Țărilor Dunărene, atâta vreme fără sens despărțite, să dea României dinastia, străină prin originile sale, prin lipsa de legături cu partidele de desbinare din țară, pe care de multă, de foarte multă vreme o doriseră cugetătorii politici și luptătorii pentru o viață națională unită, liberă și tare. La 10 Maiu st. v. 1866 el lua în stăpânire un tron umbrît încă de o vasalitate tradițională și amenințat de lăcomiile vecinilor, din care menirea sa, înaltul său simț de datorie, conștiința sa de răspundere înaintea istoriei, virtuțile de rasă, întărite printr'o educație exemplară, erau să facă însuși centrul silinților unui popor întreg, dincoace și dincolo de hotarele trecătoare ale principatului. Căci era vorba de atingerea unui scop firesc pe care nu numai un singur popor, ci oricare popor s'a ridicat prin cultură la conștiința menirii sale are dreptul să-l urmărească din toate puterile și cu toate jertfele sale.

Prințul Leopold fusese dintre aceia cari salutaseră fără îndoieli și temeri hotărârea fratelui său de a căuta departe, la Dunărea-de-Jos, nobila glorie a unei mari misiuni îndeplinite apoi prin unitatea absolută a efortărilor vieții întregi. El era de față la serbările căsătoriei care, în Novembre 1869, dădea României o Doamnă în persoana unei alte fiice a Rinului, coborâtoare și din Casa de Orange, principesa Elisabeta de Wied, care era înrudită și cu dinastia rusească.

Între cele două cumnate era și apropierea iubirii comune pentru cele mai înalte îndeletniciri ale minții omenești. Principesa Elisabeta,

care stăpâna rezultatul bogat al unor lecturi foarte întinse în toate marile literaturi ale lumii, nu manifestase încă acel talent literar care i-a dat mai târziu și o altă glorie decât aceea a tronului, dar dona Antonia de Bragança, principesa Antoinette pentru aceia în mijlocul cărora o strămutase soarta, era înzestrată cu o deosebită îndemânare în pictură, și maeștri ai artei au recunoscut nu odată calitățile de originalitate și avânt pe care știuse să le desvolte.

De curând principesa Antonia ajunsese greu bolnavă, așa încât îngrijirea pe care doria s'o deie fiului ei Ferdinand, cel mai iubit dintre toți, slăbi. Un martor ocular, care știe spune că totuși iubirea ei pentru flori și gustul ei artistic au avut o înrâurire asupra copiilor, descrie astfel pe mama Regelui nostru:

„O mare frumuseță în tinereța ei, ea rămăsese catolică înfocată, petrecându-și ceasuri întregi din fiecare zi la biserică. Avea un minunat talent pentru picturi și broderie, gustul ei era fără greș, și odaia ei cuprindea din belșug frumoase lucruri vechi ce-i veneau de la tatăl ei, regele Portugaliei, care, ca toți Coburgii, era un mare cărturar și iubitor de artă.

„Era foarte severă în vederile ei de moralitate, și tinerii prinți fură crescuți cu cea mai mare severitate, cum, de altfel, bătrânul Carol Anton, bunicul lor, fusese un om aspru, cârmuindu-și familia cu mână de fier.“

Totuși supt înrâurirea acestei mame, care moștenise de la părintele ei gustul frumosului și tot ceea ce în chip natural derivă dintr'însul pentru orânduirea și înălțarea unei vieți omenești căreia-i e scârbă de urât și de trivial, crescă tânărul prinț Ferdinand. După învățăturile din casă cu Gröbels, apoi director de muzeu, el merse, ca fiul oricărui cetățean, la gimnasiul din Düsseldorf, frumosul oraș renan, așa de plin de amintiri napoleoniene, de generoase influențe latine, care adăpostise în timpurile din urmă o întreagă școală de pictură, în care un Achenbach, un Camphausen, un Baur și Sohn se întâlnesc cu Vautier, Frances în numele și originile sale¹⁾. Când era de șase ani, candidatura prințului Leopold la tronul Spaniei păru că apropie pe Princesa iberică de vechea ei patrie. Apoi furtuna războiului cu Franța trecu pe acolo, rupând raporturi seculare și pregătind pentru viitor uri fatale civilizației umane înseși. Soarta a făcut ca viitorul rege peste o țară latină să nu fi participat nici cu sufletul la pasiunile pornite către umilirea și distrugerea Franciei imperiale, cu a cărei aprobare Carol I-iu putuse stăpâni pe malurile Dunării asupra unui popor pe care nimic nu-l

¹⁾ Ibid., p. 19.

putea face să uite caracterul său de rasă și toate datoriile ce se desfășurau dintr'însul.

După cinci ani de studii gimnasiale făcute în bune condiții, care dădură bazele solide ale unei culturi generale necesare oricărui domnitor modern, prințul Ferdinand intră în viața publică la 1885, urmând tradiția părintelui său, ca ofițer în garda prusiană, pentru a trece îndată la școala militară din Cassel. După doi ani de practică la regiment, el își făcea apoi studiile universitare la Tübingen și la Lipsa (1887), ascultând pe profesorii de istorie, dreptul ginților și dreptul roman, de economie politică și finanțe.

Între acei cari au avut influență asupra lui în cea d'întâiu Universitate se pot însemna: Schonberg, de economie politică, spirit democratic, von Martitz, de drept administrativ, Kugler, istoricul cruciatelor, Romelin, de statistică, Wach, de drept penal, Friedberg, de drept canonic, istoricul de școală veche Maurenbrecher și celebrul filosof Wundt.

Pe acel timp Universitatea germană, și la Berlin, păstra acel caracter de obiectivitate științifică, dar și de cult pentru un ideal uman pe care iubirea pentru propria națiune poate să-l covârșască, dar nu trebuie să-l întunece, ce a fost marea ei glorie și a atras către dânsa, nu numai pentru o învățătură de specialitate, dar pentru o înobilare și îmbogățire a sufletului, studenți din toate țările, și din acelea unde stăpânia alt spirit decât cel german. Era atunci în școala înaltă ca și în știință, în literatură, o admirabilă putere de a înțelege viața oricărui popor, de a-i admite fireștile tendinți, de a se încălzi sincer de o luptă ale cărei motive erau adânc urmărite și cu simpatie înțelese. Doctrina lui Treitschke, cu îndumnezeirea Statului și binecuvântarea actelor de violență pornite dela dânsul, în singurul lui interes, totdeauna sacro-sanct, nu avea răsunet—o spunem din propria experiență—în sufletele tineretului, și niciun profesor nu credea că trebuie să plece dela dânsa în lecțiile lui de istorie. Nicăiri mai mult decât în presa științifică germană nu putea să afle un autor străin o mai străbătătoare analiză a țesăturii intime din care se alcătuia lucrarea lui. Iar bolnavele concepții ale unui Nietzsche, dușman al creștinismului pentru blândețea lui și batjocuritor al toleranței și compătimirii ca elemente de slăbiciune și inferioritate, aceste odioase teorii în care par a trăi vechile porniri păgâne ale Lituanienilor baltici și ale cruzilor prinți slavi dela Elba evului mediu, nu diformaseră inteligența, setoasă de adevăr, râvnitoare de teorii, a studențimii germane. În acest orizont mai larg, luminat de razele ultime ale unei filosofii care, peste ruina sistemelor sale, a întărit și afinat cugetarea umană, și-a format Principele Ferdinand

spiritul în așa chip încât între Dânsul și între Românii a căror tradiție culturală, veche de mai multe secole, e străină și de egoismul național și de violența mijloacelor de realizarea lui, să nu poată fi niciodată acel antagonism care împiedecă fericita înțelegere în gânduri dintre un Suveran și un Popor.

Căci încă dela 1880 se încheiase actul care-i punea în perspectivă sarcina de a continua opera, dusă departe pe drumul consolidării de Stat, a marelui său unchiu, restabilitorul prin arme, la 1877, al independenței României și îndrumătorul poporului românesc către fireștile lui destine.

Înțelegerea între Carol I și fratele său datează încă din toamna anului 1880, când se încheie, în ajunul proclamării Regatului, actul din 12 Novembre. Printr'o foarte frumoasă scrisoare, prințul Leopold declara că renunță, în ce privește persoana sa însăși, la drepturile de succesiune ce-i revin după Constituția dela 1866, dar primește ca, întâmplător, unul din fiii săi să se consacre la rândul lui misiunii în care fratele-și închisese viața. Vorbind cu o adâncă simpatie de „această nobilă și vitează națiune, care după atâtea veacuri de lupte și de suferinți a știut să-și câștige prin propria ei putere un loc de cinste în marea familie a Statelor suverane“, el arăta în cuvinte de o mare înălțime că, „dacă voia lui Dumnezeu ar fi ca unul din fiii miei să fie chemat pe Tronul român pentru a fi un vrednic urmaș al Alteței Voastre Regale, cea mai înaltă a mea dorință, care cuprinde în ea pe toate celelalte, ar fi ca el să știe a-și câștiga în inima Românilor un loc tot așa de mare ca acela pe care i l-aș păstra în inima mea de părinte“.

Prevestite prin mesagiul tronului la 15 Novembre, actul și scrisoarea prințului Leopold erau comunicate Senatului român împreună cu schimbul de scrisori între Domn și părintele său. Corpurile Legiuitoare mulțămiau lui Carol I-iu că prin aceasta, în linia moștenitorilor direcți, se hotărăște chestia, de o însemnătate superioară, a continuării puterii supreme în marginile dinastiei voite de poporul român întreg. La serbările încoronării celui d'întâiu Rege român asista fratele mai mare, împreună cu cei doi foarte tineri fii ai săi.

Dar numai după șase ani, când Principele Ferdinand își isprăvisese studiile, făcute și în vederea mării misiuni care-l aștepta, succesiunea la tronul României fu hotărâtă, făcând din acest nepot moștenitorul presumpțiv al lui Carol I-iu. Principele Leopold și al doilea fiu al său veniră aici în toamna anului 1886 pentru cuvenita solemnitate. După o petrecere de câteva săptămâni în castelul Peleş dela Sinaia, isprăvit de curând, ei asistau la 1-iu Novembre, în București, la ceremonia prin care Principele Leopold era numit proprietar al regi-

mentului 3 de infanterie—și în cuvinte deosebit de călduroase el vorbea de vitejia, dovedită la 1877, a acestei formațiuni—, iar Principele Ferdinand era înscris ca sublocotenent în controalele regimentului. „Pentru el“, spunea Regele, într'o cuvântare mișcată, „este o cinste, de care sunt convins că va fi întotdeauna vrednic. Pentru noi este o bucurie și siguranță în viitor, cea ce țara întreagă va simți, fiindcă el, ca membru al neamului meu, poate fi chemat într'o zi să păstreze opera mea, să urmeze tradițiunile mele“. Principele fu condus de unchiul său la steagul regimentului care în ziua aceea li era încredințat: în acea clipă se făcea legătura trainică între tânărul prinț și acel tricolor a cărui biruință trebuia s'o vadă peste treizeci de ani, ca rege luptător, pe plaiurile desrobite ale Ardealului românesc. Mărturiile contemporane arată cu câtă dragoste sinceră a fost salutat blondul sublocotenent timid când, în fruntea companiei sale, el trecu înaintea mulțimii imense, doritoare să vadă pe acela care era astfel adus să presideze la desvoltarea mai departe, către drept, cultură și fericire, a poporului românesc întreg.

Câteva zile mai târziu, fratele mai mare al Principelui renunța în toate formele cerute la o eventuală succesiune în România, invocând datoriile sale de acasă, ca „prinț ereditar de Hohenzollern“. El își rostia în același timp încredințarea că, „dacă Principele Ferdinand, fratele său, ar fi chemat să urmărească marea operă începută de Regele Carol, ar aduce în îndeplinirea acestei înalte misiuni o voință hotărâtă, o muncă conștiințioasă și neobosită și toată onoarea sa“. Profeție care s'a îndeplinit.

După încheierea acestei legături cu Țara, Principele se întoarce în Germania pentru a-și isprăvi studiile. Astfel el n'avu prilejul să fie de față la crâncenele lupte lăuntrice care semnalară sfârșitul regimului de unsprezece ani al lui I. C. Brătianu, regim care nu se isprăvi însă fără a lăsa noul Regat în posesiunea organelor necesare pentru desvoltarea lui politică, financiară și culturală.

Un portret asămănător al Principelui în cei d'întâiu ani de tinerețe e acesta, de mână cuiva care l-a cunoscut bine și l-a iubit pentru calități ascunse cu îngrijire celor mai mulți.

„Ca tânăr, se poate spune că însușirea caracteristică a Prințului Ferdinand era o extremă modestie, amestecată cu o timiditate aproape chinuitoare.

„Educația lui fusese completă, urmată cu îngrijire după cerințele unui viitor șef de Stat, dar nimeni nu și-a dat sama vre-odată cât știe tânărul. Nici acasă nu-i plăcea să se afirme față de frații lui. Foarte curtenitor și politicos, se ferea totdeauna de a jigni sentimen-

tele cuiwa și ceda terenul chiar când cunoștea subiectul în discuție mai bine decât cei cu cari discuta.

Iubind din fire retragerea, era foarte puțin comunicativ. I plăcea singurătatea, natura și arta. Urând orice pompă și ceremonie zădarnică, moștenise totuși de la mama sa o sfioasă mândrie unită une ori cu un respect german pentru legi și forme.

Disciplina cea mai absolută fusese principala linie a educației sale și un simț de datorie care i-a rămas în toată viața, ajutându-l neînduplecat să biruie sentimentele lui personale, neîngăduindu-l vre-odată să se puie la mijloc între dânsul și ce trebuia să facă.

Blând fără egoism, cei ce-l cunoșteau adânc îl iubiau.“

Numai în April 1889, supt Ministeriul Teodor Rosetti, însărcinat cu împăciuirea patimilor deslănțuite și cu consolidarea situației câștigate, Principele se întoarce în țară. După cererea lui Ștefan Grecianu, el fusese primit, conform Constituției, în rândurile senatorilor, la 14 Mart, iar la 18 ale lunii apărea decretul prin care era creat „Moștenitor presumpțiv al Coroanei“, cu titlul de „Alteță Regală, principe al României“.

La Vârciorova Prințul era întâmpinat de generalul Anghelescu, unul din participanții la războiul de Independență, și de maiorul Perticari, care, mulți ani mai târziu, era să fie guvernorul militar al fiului lui Ferdinand I-ii. Adresa cuvinte de prietenescă colegialitate soldaților regimentului 17 de dorobanți. Pretutindeni primirea fu deosebit de călduroasă și absolut sinceră într'o țară care a păstrat totdeauna sentimentul de iubire față de Domnul ei și pe care această tinereță zimbitoare o mișca. Lecțiile profesorului, V. D. Păun, un stilist îngrijit, care s'a încercat și în versuri de o factură corectă, ajutau pe prinț să răspundă într'o limbă bună omagiilor inspirate de cele mai curate sentimente. Era întâmpinat la București de Regele Carol, în toată puterea vrâstei, de Regina Elisabeta, de președintele Consiliului de miniștri, Lascăr Catargiu, care înfățișa la etatea lui venerabilă cea ce trecutul nostru boieresc avea mai simplu și mai hotărât în onestitatea sa și în patriotismul său, de Mitropolitul Primat, bunul și blândul Iosif, de generalul Florescu, organizatorul armatei românești supt Alexandru Ioan I-ii, de Mihail Kogălniceanu, întruparea luptei pentru renașterea culturală și politică a neamului, care asista astfel și el la îndeplinirea ultimei din dorințele mari generații a Unirii, de bătrânul Nicolae Crețulescu, fost președinte de Consiliu al lui Cuza-Vodă, și de aceia cari stăteau atunci pe primul plan al vieții politice: Teodor Rosetti, fratele Doamnei Elena, P. P. Carp, D. A. Sturdza, Aurelian, Hacu, Pherekyde, Marghiloman. Studenții veniseră să salute pe Acela care era chemat să

se împărtășească de idealele unei lumi nouă, puternic democratice și setoase de realizarea supremului ideal național, pentru a-i putea conduce apoi, ca oameni politici și ostași, la săvârșirea marelui act de unire a neamului întreg. Sublocotenentul regimentului 3 de linie birui sfiala firească a cui se găsea pentru întâia oară singur între acei pe cari trebuia să se deprindă a-i cunoaște și a-i iubi, și găsi cuvinte de acelea care la dânsul se smulg greu dintr'o luptă internă profund onestă pentru a da forma absolut corespunzătoare unei cugetări responsabile.

La București, în seara de 19 April, o mișcare spontană a cetățenilor saluta în tânărul Prinț, venit să-și ia locul în fruntea sforțărilor tineretului spre acel ideal, însuși viitorul României.

Regele Carol era un om de neiertătoare muncă strictă, după un program neschimbat. Moștenitorul Tronului fu supus aceluiași norme ca și oricare din ofițerii regimentului 3 de linie, a cărui sobră uniformă neagră cu petlițe roșii o îmbrăcase: de la 7 ore dimineața serviciu, aceasta era hotărârea, care n'a fost călcată, dându-se exemplul din locul unde el nu trebuie să lipsească niciodată.

Cuvântarea pe care noul senator de douăzeci și patru de ani o rosti în Adunare la 9 Maiu, ca răspuns la cuvintele de întâmpinare ale generalului Florescu, o reproducem mai jos:

Domnule Președinte,

Domnilor senatori și colegi,

Adânc mișcat de cuvintele măgulitoare ale onoratului președinte și de călduroasa domniei voastre primire, sunt fericit că vin astăzi ca să iau loc în această înaltă adunare, cum prevede art. 76 din Constituție.

Înțeleg pe deplin însemnătatea acestei dispozițiuni a legii noastre fundamentale. Regimul monarhic reprezentativ, negreșit cea mai bună formă de guvernământ, căci ea dă poporului toate garanțiile, cere totuși dela Suveranul care voiește să-l aplice cu sinceritate, o mare încercare și o cunoștință desăvârșită a întocmirilor și oamenilor țării. Acesta este cuvântul pentru care Constituțiunea noastră, proclamând pe moștenitorul Coroanei Senator de drept, la vârsta de optsprezece ani, a voit ca viitorul Suveran să se deprindă din vreme cu mântuirea treburilor Statului, spre a nu lucra și grăi decât după interesele naționale și simțimintele românești.

Voiu urmări, dar, cu cea mai vie luare aminte lucrările domniilor voastre și voiu căuta să studiez în toate amănuntele sale me-

canismul politic a scumpei noastre țări, unindu-mă din suflet cu frumoasa menire dată Senatului de douăzeci și trei de ani încoace.

Primirea pe care Capitala și poporul român mi-au făcut-o la sosirea mea îmi este o dovadă că națiunea, mulțumită de rezultatele pe care monarhia constituțională ereditară le-a dat României până acum, voește menținerea și întărirea acestui regim pe viitor.

Prin urmare, este datoria mea de a lucra fără preget spre acest sfârșit și făgăduiesc că, îmbrățișând cu căldură așezămintele pe care țara și le-a dat în deplină libertate, voi încuviința și voi sprijini numai ce este potrivit pe deplin cu simțimintele poporului.

Voiu contopi astfel existența țării cu a mea; în mine veți găsi un coleg mândru de a conlucra la tot ce va da tărie și strălucire patriei noastre neatârnat.

Aceasta a fost pururea și dorința Regelui nostru, iubitului meu unchiu, pe ale cărui glorioase urme voi căuta din răsputeri să pășesc.

Încă odată, domnule Președinte, domnilor senatori și colegi, vă mulțumesc pentru iubirea pe care mi-ați arătat-o, din ziua înscrierii mele printre d-voastră ca Moștenitor presumpțiv al Coroanei, și rog Pronia cerească, care a ocrotit România în toate împrejurările, să mă asculte și să mă susțină așa încât să pot răspunde pe deplin așteptărilor Regelui și ale iubitului Său popor.

Să trăiască România!

Peste câteva săptămâni el întovărășia pe Regele la Iași, și acel care scrie aceste rânduri nu va uita momentul când de supt arcul lui Mihai-Vodă Sturza, legând cele două clădiri ale Academiei Mihailene, răsări trăsura de gală, în care, alături de Suveranul purtând pe fața lui severă urmele unor lungi și grele încercări în lupta cu oamenii și împrejurările, ochii tineretului care trebuia să ajute la desăvârșirea operei descoperiră pe ofițerul de vânători, vesel în sfiiciunea lui emoționată, care asista mirat la toată această pompă desfășurată în jurul lui și ar fi dorit par'că să rupă piedecile ceremonialului pentru a se confunda în valurile mulțimii venită de pretutindeni ca să-l aclame și în el să salute însuși viitorul României ce era să fie încredințat cândva în mâinile sale.

Iar, după câteva luni, în Aula cea mare a Universității din București, care-și serba jubileul, el trebuia să asculte, abia ieșit însuși de pe băncile școlii superioare, lungi cuvântări festive, care nu erau în stare să-l facă a se absorbi în urmărirea lor, așa încât, ca orice tânăr supus la o datorie neplăcută, ascundea după foile luxos tipărite ale discursului rectoral, zimbetul zglobiu al vrăs-

tei sale. Și mai târziu, peste multe încercări și suferințe, Principele Ferdinand avea să păstreze această aplecare a sufletului latin către gluma care înveselește și humorul care împacă dese ori și cu ce este mai rău în omenire. Era încă o legătură între Dânsul și între spiritul chiar al acestei țări careia nu-i impun formele singure nici autoritățile dincolo și mai presus de care n'ar fi însuși sufletul omenesc pe care el îl caută. Și încă de la cea d'întâiu întâlnire cu căpetenia sa vitoare Poporul românesc, al cărui simț fin se lămurește răpede asupra oamenilor, și-a dat sama că înaintea lui se înfățișează, nepretențios și atent, pentru a învăța să-l cunoască spre a-l putea conduce, un suflet cinstit, drept, nobil și bun.

Intimitatea sufletului tânărului prinț se vădește însă mai bine decât în aceste puține cuvinte rostite într-o adunare politică, tot în 1890, cu un alt prilej, al înfățișării sale, alături de Rege, la 16 Martie, în Academia Română, care-l alesese membru de onoare al ei. El spune bucuria ce-a avut-o de a deprinde de curând „frumoasa limbă românească“, mijloc plăcut de a se lămuri asupra literaturii populare, a datinelor, dar mai ales a bogatei istorii naționale. Cuvinte calde se îndreptau către marele Kogălniceanu, atunci președinte al Academiei, și într-o răpede ochire se înfățișa un tablou complet, luminat de o înțelegere simpatcă, al dezvoltării scrisului românesc mai vechiu, îndreptariu veșnic de bun graiu. Cuvântarea în întregime ei era un entusiast imn închinat geniului românesc biruitor prin cultură peste toate vicisitudinile vremurilor.

Domnilor.

Cu inima pătrunsă de recunoștință am ascultat cuvântarea preaiubitului meu unchiu, și, la rândul meu, dar numai îndemnat de Regele, îndrăznesc a rosti câteva cuvinte înaintea acestei adunări de oameni învățați, în mijlocul cărora pentru întâia oară am onoarea de a mă afla.

Este în același timp și o datorie de onoare din parte-mi a lua cuvântul, spre a exprima adâncul meu simțământ de recunoștință pentru marea distincțiune ce Academia mi-a făcut, proclamându-mă ca membru onorific al acestui înalt așezământ de cultură națională, unde tinereța mea neîncercată caută să se călăuzească de neperitoarele lumini ale științei.

Am avut fericirea că s'au îngrijit de timpuriu a mă învăța frumoasa limbă românească, și Mi-a fost drag să o învăț, pentru că ea mi-a înlesnit cunoașterea de aproape a literaturii populare, a datinelor, obiceiurilor, dar mai ales a bogatei istorii a neamului românesc.

Am putut citi și înțelege astfel numeroasele publicații ale Academiei, care mi-au arătat cât de mult s'a făcut pentru propășirea științelor și literelor în România. De câte ori am avut aceste scrieri înaintea ochilor, am zărit ca o vedenie minunată icoana țării însăși: licărind altă dată ca o scânteie luminoasă pe cerul răsăritean, ea creștea de atunci din zi în zi, se mărita plină de vlagă și de fală, ca o stea cu raze limpezi pe malurile Dunării și termul Mării Negre.

Iubitul meu profesor, d. Păun, mi-a insuflat neîncetat dragoste pentru istoria națională, încredințat fiind că, spre a putea ști bine cine e și cât prețuiește un popor, trebuie negreșit și mai presus de toate să se cunoască trecutul său. De aceea m'am îndeletnicit a citi cu multă luare aminte monumentele noastre istorice.

Datoresc și eu, ca toți Români, o vie recunoștință d-lui Kogălniceanu, astăzi venerabilul președinte al Academiei și care m'a întâmpinat cu așa de bine simțite cuvinte, căci prin culegerea și tipărirea cronicilor noastre mi-a ușurat apropierea de aceste comori de mari învățăminte, izvoare nesecate de fapte strălucite și de mândrie națională.

Cum să nu fim oare mândri, când, citind acolo despre luptele vitejești și glorioase cu toți cei mai cumpliți ai țării noastre vrăjmași, întâlnim numele și faptele atâtor Voevozi însuflețiți de iubirea de moșie până la jertfă? În toate vremile, au trăit Români, și pe tron și în rândurile poporului, cari n'au uitat, cum zice lenăchiță Văcărescu:

„Creșterea limbii românești,

„Și-a patriei cinstire...”

Câte lucruri de cel mai mare interes nu am găsit, cu o firească și o iertată mirare pentru mine, în toți cronicarii, dar mai cu samă în cei doi mai de frunte, Miron Costin și Ioan Neculcea! Cu deosebire Neculcea m'a fermecat, cu limba-i curată, cu stil împodobit, cu icoane pipăite și cu așa de sănătoase povești. Cele patruzeci și două de cuvinte — cum le numește el — de la începutul cronicii sale sunt ca o galerie de cadre, mici, dar cu măiestrie zugrăvite, pe care ochiul nu se mai poate sătura privind-le. Câte chipuri vii, fapte, legende, cugetări înțelepte în fiecare din ele!...

Atunci am înțeles cum și de ce el a insuflat talentul unui Alexandru, unui Bolintineanu. Din toate însă mi-au dat de gândit viața și întâmplările lui Milescu Cărnul, învățătorul lui Petru-cel-Mare, purtătorul numelui de Român până în Suedia, unde scria latinește, și până în China — țara Chitailor — ca sol al Rusiei. Și când aceasta? Într'un timp în care puțini s'ar fi gândit că în România se pot desvolta asemenea oameni învățați și cu înalte destoinicii sufletești. Apoi, dacă acum două, trei sute de ani focul sfânt al științei ardea cu

atâta lumină în țara noastră, din sinul căreia se năștea un Petru Cercel, Domn întreg la minte și poet plăcut, apoi Cantemirii, unul istoriograf mare, altul poet nu mai puțin mare, un Neagoe Basarab, care înalță pe malul Argeșului cel mai mareț lăcaș dumnezeiesc. Vestit în toată lumea, cum să nu punem cea mai nestrămutată credință în viitorul țării noastre, binecuvântată de Dumnezeu, în care nici împilările dușmanilor, nici întunecul unor vremi amare n'au putut înăbuși izbucnirea geniului național? Când privesc înapoi la șirul atâtor fapte mărețe, pilde și dovezi vii ale puterilor neamului românesc, cum să nu fiu mândru că soarta m'a adus în această frumoasă țară, înzestrată cu atâtea daruri și cu mare viitor! Mă voiu sili dar neîncetat a învăța, a mă lumina și a asculta povești bune, spre a putea fi folositor noii mele patrii, care m'a întâmpinat cu căldură, arătându-mi atâta iubire.

O dovadă nouă, cu deosebire măgulitoare pentru mine, am primit-o astăzi prin înscrierea mea ca membru onorific al Academiei. Încă odată, vă exprim adâncă mea mulțumire pentru această înaltă distincțiune, de care mă voiu sili a mă arăta pururea vrednic.

El făgăduise deci o nouă muncă folositoare țării, aceia care trebuia să facă din tânărul neîncercat un perfect cunoscător al rosturilor politice pe care era chemat să le conducă mai târziu, și în același timp și un cunoscător experient al oamenilor. „A contopi existența țării cu a sa“ era o mare făgăduință, și împrejurările de la 1914-6, când s'a cerut sufletului său credincios și loial, dar plin de sentimentele firești pentru locurile copilăriei și adolescenței sale și de solidaritatea cu o veche dinastie vestită, să facă sacrificiul amintirilor cele mai sacre și legăturilor celor mai tari, au dovedit că vorbele de la 1889 nu erau dintre acelea pe care unui suflet obișnuit i le impun simplele conveniențe. Cele din Senat, reproduse mai sus, li corespundeau:

Regimul monarhic reprezentativ — negreșit cea mai bună formă de guvern, căci dă poporului toate garanțiile — cere totuși dela Suveranul care voiește să-l aplice cu sinceritate, o mare încercare și o cunoștință desăvârșită a întocmirilor și a oamenilor țării. Voiu contopi astfel existența țării cu a mea; în mine veți găsi un coleg mândru de a conlucra la tot ce va da tărie și strălucire patriei noastre neamurate.

Deocamdată la regimentul său de linie, apoi la batalionul I-iu de vânători Prințul își continua inițierea în viața militară a noii sale patrii.

La 29 Decembre (10 Ianuarie 1893) era numit maior, comandant al batalionului.

E tocmai ziua căsătoriei sale cu Principesa Maria de Marea Britanie, fiica ducelui de Edinburg, el însuși fiu al reginei Victoria și al ducesei Maria, fiica Țarului Alexandru al II-lea. Serbările au avut loc tot în vechiul castel strămoșesc de la Sigmaringen, cu o strălucită asistență, determinată de relațiile de familie, ca și de acelea care uniau atunci România cu o alianță politică menită de întemeietorii ei să asigure pacea Europei.

Tinerii de atunci nu vor uita răsunetul pe care l-a avut în inimile lor această veste. Frumoasa domniță tânără, în vrâstă abia de șaptesprezece ani, aducea pentru cei preocupați de situația internațională a țării o garanție mai mult, și una foarte puternică, și din partea Rusiei, cu care, după jignirile și pierderile din 1878, nu se ajunsese încă la o stare de vecinătate în adevăr bună, dar pentru cei cari aveau să participe la acte noi în desvoltarea României și a poporului românesc era în această unire dintre doi tineri de etatea lor, meniți a purta coroanele românești, ca o bucurie de familie.

Întâmpinarea tinerei părechi, care ajunse la București în ziua de 22 Ianuar 1893, fu neasămănat mai călduroasă decât primirea, totuși atât de sinceră, a Prințului Insuși, la sosirea lui în România. Poporul acesta a avut totdeauna prețuirea acelei vieți familiare pe care singură se poate răzima activitatea publică a oricui, de la cel din urmă muncitor sărac până la Domnul țării; la dânsul s'a păstrat ceva din acel sentiment religios care la străbunii săi romani stătea la originea însăși a legăturii și rămânea până la capăt nedespărțit de viața împreună a soțului și a soției: în nicio limbă romanică, această relație dintre *căsătoriți*, dintre acei care întemeiază o *casă*, nu e numită prin termenul acesta, care înseamnă o tovărășie credincioasă în muncă, în agoniseală, în suferință pentru viața întreagă. Când, după îndemnul autorităților, țăranii veniau la fiecare gară pentru a spune un „bine-ați venit” Mirelui și Miresei, ei nu ascultau numai de zădărnicia sufletească a unui ordin, ci se supuneau unei porniri de adevărată și adâncă mulțumire în inimile lor bune.

La București Prințul Ferdinand și Princesa Maria, care vedea pentru întâia oară acest binecuvântat pământ, în toate frumusețile căruia era să pătrundă curând sufletul ei lacom de a afla și servit de un simț estetic absolut superior, călcau pe trandafirii răspândiți, de-asupra banalelor covoare, de funcționarii cei mici ai Căilor Ferate. Omagiile întregii societăți bucureștene nu erau determinate numai de protocol, când tinerii își făcură intrarea în cochetul foișor ridicat anume pentru aceasta în fața clădirii gării, și în florile ce se în-

fățișară din nou era și expresia atâtor devotamente care nu s'au des-
mințit. Bucuria regelui Carol, care vedea astfel asigurate roadele unei
munci de fiecare clipă, căreia-și închinase o viață de laborioasă
jertfă, străină de orice alte mulțumiri îngăduite omului obișnuit,
nu se poate simți decât de cine a avut cinstea să se apropie de
acest suflet așa de simțitor în reserva lui impunătoare, socotită ca
supremă datorie față de conceptul dominant al regalității.

Serbarea dela Mitropolie, unde Biserica noastră a sfințit o unire
binecuvântată, după religia catolică la Prinț, după cea anglicană la Prin-
cesă, de clerul confesiunilor apusene, a fost măreță, întrecând cu
mult ceremonia corespunzătoare după căsătoria soților regali. Tot
drumul până la vechea casă a Goleștilor, boieri trudnici pentru
neam, a căror locuință devenise Palatul Regal, ca un simbol al le-
găturilor cu tradiția națională, scumpă inimilor noastre în toate, a
fost sămănat cu flori, și cu mănunchi de flori au fost primiți de fete
în alb Prinții la intrarea în clădire. Sara, mulțimea demonstra, cu
musică și fapte, înaintea Palatului.

Ca 2658
În relație cu datinile străbune, a doua zi, douăzeci și trei de
părechi țărănești au fost cununate în largă biserică, odinioară dom-
nească, Sf. Spiridon, cea d'întâiu având ca nuni pe soții princieri
Inșiși. În care trase de câte șase boi albi, după obiceiul străbun,
cu lăutarii în frunte, noii căsătoriți s'au îndreptat, pentru ospățul
îndătinat, spre Ateneul Român, care, merit culturii, adăpostia astfel
bucuria reprezentanților acelei clase care mai mult decât oricare i-a
dat acestei culturi pecetea unei originalități capabile de a rezista tutu-
ror influențelor nesănătoase. Și, la masă, cuvintelor de urare ale Prin-
țului li răspundeau, cu o aleasă cuviință, dar fără nicio stângăcie, ca
oameni de veche și bună viță, flăcăi cari aveau cinstea de a-și
întemeia gospodăria în același timp cu viitorul purtător al Coroanei
românești, sfințită cu sângele părinților lor. Urmară daruri din
inimă, cu festivități care ținură mai multe zile.

Iubirea adevărată pe care o purta, în ciuda uneltirilor fanariote și
a destrăbălării unei prese de scandal, poporul nostru Prinților s'a
dovedit și cu prilejul nașterii celor d'întâi copii din această legătură:
Prințul Carol (3 Octombrie 1893) și Princesa Elisaveta (13 Novem-
bre 1894). Îndată ce s'au avut chipuri ale copiilor princieri, ele se
vedeau pretutindeni alături de ale tinerilor părinți. Dar mai ales
aceste sentimente, care trebuiau să fie așa de prețioase în ceasu-
rile grele ce nu se puteau prevedea atunci, s'au vădit cu prilejul
grelei boli de care în 1897 a suferit mult timp Prințul Moștenitor
și care amenința să-l răpuie. A fost o suferință națională, și bule-
tinele medicale ale d-rului Buicliu, care luase asupra-și salvarea bol-
navului, erau urmărite zilnic cu ochii cui s'ar interesa de soarta celui

mai apropiat din rudele sale. Rețete naive veniau în vechea căsuță domnească de la Cotroceni, reședința părechii princiare, pentru a făgădui prin mijloace simple o însănătoșire asigurată.

Vechi dușmani politici își întindeau mâna în aceeași îngrijorare. Un freamăt unic trecu prin mulțime când Regele Carol, biruind cerințele, cărora li se închina, ale etichetei de Curte, se înfățișă în balconul de la Cotroceni pentru a spune mulțimii nerăbdătoare de veste bună că nepotul său va trăi.

Dacă în lucrurile omenești este și o taină pe care n'o putem pătrunde, se poate spune că știința medicilor n'a fost de ajuns pentru a ridica de pe patul de zăcere pe cel stors cu totul de puteri în frigurile cumplite ale tifosului și în gâfâirea istovitoare a pneumoniei: au trebuit miile de rugăciuni ale unui popor bun. El a salutat ca pe un înviat din morți pe Principe, când a reapărut întâia oară, în uniformă sa elegantă de colonel al regimentului 4 de roșiori. În viața sa nouă, el era ca fiul iubirii nemărgenite a poporului său însuși.

Ca întâie mărturisire a ideilor care resultaseră pentru Moștenitorul de tron, observator atent, din spectacolul luptelor politice și al ciocnirii de interese a celor două mari partide, liberal și conservator, se poate socoti marele discurs pe care, reprezentând pe Rege, îl ținu în 1913 la desvelirea monumentului lui Barbu Știrbei, Domn bun în vremuri grele și harnic organizator practic, cu o înaltă conștiință a datoriei sale. Constatând „urmele trainice în organizarea Statului“, și în pregătirea armatei, ale vechii Domnii, mult calomniate, și apăsând asupra nobleței caracterului acestui predecesor, schițând o icoană cu totul asemănătoare a personalității lui istorice, aflând în sfârșit taina succesului lui Știrbei, într'un mediu așa de neprielnic: munca lui tăcută, Prințul insista vădit asupra nevoii neapărate a reformelor nouă în folosul țaranului, a cărui trudă o pomeni recunoscător și al cărui drept îl afirmă, aruncând curajos formula că „o țărănime slobodă, mulțămită și tare este unul din stâlpii cei mai puternici și siguri ai unui Stat trainic“.

Iată întreg acest memorabil discurs:

În mintea noastră mai trăiește vie amintirea serbării din Iași, când în vechea Capitală a Moldovei întâiul Rege al României a desvelit monumentul lui Cuza-Vodă, întâiul Domn al țărilor unite.

Astăzi mă cuprinde o adâncă și firească bucurie când, în numele prea iubitului meu unchiu, pot presida, în orașul vechilor Bani, ridicarea statuii lui Barbu Dimitrie Știrbei, ultimul Domn al țării de dincoace de Milcov.

Cu adevărată mulțumire sufletească salut deci patriotica dumneavoastră inițiativă de a aduce înaintea ochilor urmașilor chipul unui bărbat a cărui Domnie a lăsat urme trainice în organizarea Statului.

Crescut la moșiile părintești, în frumoasa Oltenie, în mijlocul vieții de muncă țărănească, s'au dezvoltat alesele lui însușiri sufletești și s'a format caracterul lui, atât de leal, atât de nobil.

Înzestrat cu o cultură sănătoasă, el se îndeletnicește de aproape, în lunga lui viață administrativă, cu ocârmuirea țării și capătă cunoștințe adânci a nevoilor Statului.

Chemat la Domnie în anul 1849, în niște timpuri așa de tulburare, atât înlăuntru, cât și peste hotare, care au adus și ținut la noi numeroase armate de ocupație străine, el a fost pentru țară apărătorul cel mai dibaciu și organizatorul cel mai încercat.

Ca Domn, el luă în mână aducerea la îndeplinire a multiplelor reforme a căror trebuință o simțise în lunga sa carieră, care-l adusesese prin aproape toate ramurile dregătoriei.

Opera lui de reforme îmbrățișează toate direcțiile. Nu mă voiu întinde asupra lor : totuși sunt două pe care nu le pot trece cu vederea și care-l caracterizează în deosebi ca Domnitor înțelept.

Judecând în mintea lui clară, care pătrundea și viitorul, ca o țărâtime slobodă, mulțămită și tare este unul din stâlpii cei mai puternici și siguri ai unui Stat trainic, Vodă Știrbei a depus o neobosită sollicitudine pentru regularea chestiei rurale, prin măsuri de ocrotire pentru munca țăranilor, și a pregătit astfel terenul pentru reformele ulterioare.

Alături de aceasta, s'a gândit și a lucrat cu râvnă la reorganizarea armatei. Prin întemeierea școlii militare, a creat pepiniera de ofițeri din care au ieșit șefii cari au condus aproape treizeci de ani în urmă pe vitejii noștri la izbândă.

Prin înființarea grănicerilor, a dorobanților și a altor corpuri de trupe, a pus temelia puterii armate de azi. Armata noastră trebuie deci să-l privească cu recunoștință. Ca amintirea lui să fie de-a pururea păstrată în oștirea română, M. S. a ordonat ca l-iul regiment Mehedinți No. 17 să poarte de aici înainte numele de „Regimentul Știrbei-Vodă“.

Uitându-ne la opera lui de organizare, așa de vastă, ne întrebăm : cum în șapte ani de Domnie, supt apăsarea grea a ocupației străine și bănuir din toate părțile, Știrbei a putut să pună la cale atâtea reforme prin care, pe tăcute, se pregătea renașterea economică, militară și culturală a țării ?

Răspunsul îl găsim în întreaga lui viață de muncă și jertfe, închinată binelui obștesc, și în firea lui măsurată, care se oglindește în cuvintele sale, atât de chibzuite :

mai apropiat din rudele sale. Rețete naive veniau în vechea căsuță domnească de la Cotroceni, reședința părechii princiare, pentru a făgădui prin mijloace simple o însănătoșire asigurată.

Vechi dușmani politici își întindeau mâna în aceeași îngrijorare. Un freamăt unic trecu prin mulțime când Regele Carol, biruind cerințele, cărora li se închina, ale etichetei de Curte, se înfățișă în balconul de la Cotroceni pentru a spune mulțimii nerăbdătoare de veste bună că nepotul său va trăi.

Dacă în lucrurile omenești este și o taină pe care n'o putem pătrunde, se poate spune că știința medicilor n'a fost de ajuns pentru a ridica de pe patul de zăcere pe cel stors cu totul de puteri în frigurile cumplite ale tifosului și în găfăirea istovitoare a pneumoniei: au trebuit miile de rugăciuni ale unui popor bun. El a salutat ca pe un înviat din morți pe Principe, când a reapărut întâia oară, în uniformă sa elegantă de colonel al regimentului 4 de roșiori. În viața sa nouă, el era ca fiul iubirii nemărgenite a poporului său însuși.

Ca întâie mărturisire a ideilor care resultaseră pentru Moștenitorul de tron, observator atent, din spectacolul luptelor politice și al ciocnirii de interese a celor două mari partide, liberal și conservator, se poate socoti marele discurs pe care, represintând pe Rege, îl ținu în 1913 la desvelirea monumentului lui Barbu Știrbei, Domn bun în vremuri grele și harnic organizator practic, cu o înaltă conștiință a datoriei sale. Constatând „urmele trainice în organizarea Statului“, și în pregătirea armatei, ale vechii Domnii, mult calomniate, și apăsând asupra nobleței caracterului acestui predecesor, schițând o icoană cu totul asemănătoare a personalității lui istorice, aflând în sfârșit taina succesului lui Știrbei, într'un mediu așa de neprielnic: munca lui tăcută, Prințul insista vădit asupra nevoii neapărate a reformelor nouă în folosul țaranului, a cărui trudă o pomeni recunoscător și al cărui drept îl afirmă, aruncând curagios formula că „o țărănime slobodă, mulțămită și tare este unul din stâlpii cei mai puternici și siguri ai unui Stat trainic“.

Iată întreg acest memorabil discurs:

În mintea noastră mai trăiește vie amintirea serbării din Iași, când în vechea Capitală a Moldovei întâiul Rege al României a desvelit monumentul lui Cuza-Vodă, întâiul Domn al țărilor unite.

Astăzi mă cuprinde o adâncă și firească bucurie când, în numele prea iubitului meu unchiu, pot presida, în orașul vechilor Bani, ridicarea statuii lui Barbu Dimitrie Știrbei, ultimul Domn al țării de dincoace de Milcov.

Cu adevărată mulțumire sufletească salut deci patriotica dumneavoastră inițiativă de a aduce înaintea ochilor urmașilor chipul unui bărbat a cărui Domnie a lăsat urme trainice în organizarea Statului.

Crescut la moșiile părintești, în frumoasa Oltenie, în mijlocul vieții de muncă țărănească, s'au dezvoltat alesele lui însușiri sufletești și s'a format caracterul lui, atât de leal, atât de nobil.

Înzestrat cu o cultură sănătoasă, el se îndeletnicește de aproape, în lunga lui viață administrativă, cu ocârmuirea țării și capătă cunoștințe adânci a nevoilor Statului.

Chemat la Domnie în anul 1849, în niște timpuri așa de tulburare, atât înlăuntru, cât și peste hotare, care au adus și ținut la noi numeroase armate de ocupație străine, el a fost pentru țară apărătorul cel mai dibaciu și organizatorul cel mai încercat.

Ca Domn, el luă în mână aducerea la îndeplinire a multiplelor reforme a căror trebuință o simțise în lunga sa carieră, care-l adusesese prin aproape toate ramurile dregătoriei.

Opera lui de reforme îmbrățișează toate direcțiile. Nu mă voiu întinde asupra lor : totuși sunt două pe care nu le pot trece cu vederea și care-l caracterizează în deosebi ca Domnitor înțelept.

Judecând în mintea lui clară, care pătrundea și viitorul, ca o țărâtime slobodă, mulțămită și tare este unul din stâlpii cei mai puternici și siguri ai unui Stat trainic, Vodă Știrbei a depus o neobosită sollicitudine pentru regularea chestiei rurale, prin măsuri de ocrotire pentru munca țăranilor, și a pregătit astfel terenul pentru reformele ulterioare.

Alături de aceasta, s'a gândit și a lucrat cu râvnă la reorganizarea armatei. Prin întemeierea școlii militare, a creat pepiniera de ofițeri din care au ieșit șefii cari au condus aproape treizeci de ani în urmă pe vitejii noștri la izbândă.

Prin înființarea grănicerilor, a dorobanților și a altor corpuri de trupe, a pus temelia puterii armate de azi. Armata noastră trebuie deci să-l privească cu recunoștință. Ca amintirea lui să fie de-a pururea păstrată în oștirea română, M. S. a ordonat ca l-iul regiment Mehedinți No. 17 să poarte de aici înainte numele de „Regimentul Știrbei-Vodă“.

Uitându-ne la opera lui de organizare, așa de vastă, ne întrebăm : cum în șapte ani de Domnie, supt apăsarea grea a ocupației străine și bănuir din toate părțile, Barbu Știrbei a putut să pună la cale atâtea reforme prin care, pe tăcute, se pregătea renașterea economică, militară și culturală a țării ?

Răspunsul îl găsim în întreaga lui viață de muncă și jertfe, închinată binelui obștesc, și în firea lui măsurată, care se oglindește în cuvintele sale, atât de chibzuite :

Patriotismul nu stă în cuvântări sonore și pompoase, ci în lucrări sistematice și de lungă răbdare“.

Chipul lui, turnat în bronz, se înalță acum pe pământul său natal al Olteniei, pe care l-a iubit atât, dar memoria acestui suflet nobil va sta pentru totdeauna zugrăvită în inimile noastre.

Va trebui să punem alături prețuirea cu prilejul unui jubileu, la 1916, a lui C. A. Rosetti, în „dragostea sa pentru popor, munca desinteresată pentru binele țării, suferințele ce le-a îndurat pentru apărarea libertăților noastre politice și sociale“, ca să se vadă ce cuvinte potrivite afla sinceritatea unui suflet în adevăr regal când avea să vorbească de oameni cari au onorat umanitatea.

Un timp i s'a încredințat Prințului postul de general al cavaleriei. Într'o cuvântare recentă la Sibiu, Prințul, acum Rege al României unite, mărturisia în cuvinte duioase sentimentul de trainică simpatie care continua să-l lege de acea cavalerie a cărei reorganizare se datorește și înțelegerii sale pentru rostul ei.

Mai târziu, ca general de brigadă (din 1898), a putut să aibă o înrâurire și asupra neapăratei prefaceri a infanteriei, în care a comandat brigada a VIII-a, pentru a sta apoi în fruntea diviziei a II-a, în sfârșit a corpului II de armată. Era numit general de corp la 7 April 1911, și, peste câteva luni, regele Carol fiind slăbit de bătrânețe și boală, și silit, spre marea lui durere, să nu se mai afle în mijlocul armatei sale iubite, Prințul Ferdinand avea comanda supremă a trupelor românești chemate să opereze în Bulgaria.

Astfel Moștenitorul Tronului, pe care o lungă experiență îl familiarisase cu jocul partidelor în viața internă a Statului român, era adus, într'o mare și delicată situație, să se apropie de grelele probleme ale orientării României în politica externă. Având să hotărască asupra raporturilor cu locuitorii unei țări care prin excesul ambiției sale atrăsese asupra-și urgiile războiului, el a impus cel mai desăvârșit respect pentru averi și pentru persoane, admitând represaliile numai în cazul atacului ucigaș împotriva ostașilor săi. În tot acel timp spiritul său drept și măsurat a răspins cu hotărâre toate îndemnurile spre o politică încălcătoare, care ar fi răpit României meritul de a fi intervenit numai pentru echilibrul balcanic și pentru păstrarea drepturilor naturale ale fiecăruia în acest Sud-Est european. Se va ști cândva cât de curagioasă a fost în anume momente această atitudine prevăzătoare, cu toate că nu totdeauna sfaturile cele bune ale Prințului au fost pe deplin urmate.

Războiul cel mare a pus în 1914 pentru toți factorii politici cea mai grea problemă de conștiință. Dacă, pentru Regele Carol, continua-

torul statornic al unei politici cunoscute, ea se înlătura în mare parte prin hotărâri nezugduite, nu era același lucru pentru Moștenitorul de Tron, crescut într-o țară de a cărei viață sufletească, în toate speranțele și aspirațiile ei, se împărtășia de treizeci de ani. Bătrânul Rege el însuși arătase nu odată cât îi stăteau la inimă durerile Românilor supuși unei stăpâniri străine și cât de mult gândia în intimitatea sufletului său la clipa fericită când lanțurile ar cădea și străvechza unitate a poporului românesc s'ar restabili supt sceptrul său de urmaș al celor mai glorioși Voevozi. Cu atât mai încălzit de acest ideal trebuia să fie viitorul stăpânitor asupra Regatului creat prin luptă biruitoare în mijlocul bucuriei ascunse a celor cari se găseau supt alt steag. Lângă dânsul el avea ca sfătuitoare pe acea femeie de o superioară inteligență și de un înalt simț pentru actele nobile, plătite cu orice sacrificiu, care era să fie Regina unei Români nouă.

Omenește însă lucrau ca frâu puternic toate amintirile cele mai scumpe, toate legăturile de rudenie, toată mândria de a aparține unei mari rase și până și sunetele limbii pe care n'avea dreptul s'o uite, fiindcă fusese a părintelui și a înaintașilor săi.

Tragedia acestui mare suflet curat e dintre cele mai mișcătoare pe care istoria poate să le însemne, și ea s'a terminat prin cea mai emoționantă din biruințe. Peste cerințele intime ale ființei Sale, Principele Moștenitor se declarase încă înainte de clipa suirii sale pe tron contra politicei alături de Puterile Centrale, alături, adică, de avântul spre hegemonia mondială al rasei căreia prin sânge îi aparținea. În Septembrie 1914 el spunea lămurit ministrului austro-ungar, contele Czernin, că este în țară un spirit — pe care-l simția în inima sa însăși — capabil de a frânge orice încercare de războiu împotriva Rusiei. Apărător al politicei învinse, ministrul, cuteză să vorbească atunci de „datoria de onoare” pe care ar avea-o orice Suveran român de-a merge în direcția cerută de un tratat al cărui scop principal era însă păstrarea păcii, iar nu însângерarea lumii întregi; cine ar lucra altfel, ar săvârși „o miserabilă trădare”. Contele Czernin nu reproduce răspunsul, dar îl putem bănuî, în demnitatea și energia lui, după acela care a fost dat tânărului secretar de ambasadă german care vorbea Regelui de o datorie de rasă: „De la această rasă am dobândit obiceiul de a sta alături cu poporul Mieu”.

La 27 Septembrie 1914, câteva zile numai după această întrevedere, regele Carol închidea ochii, parcă ar fi avut groază de a vedea el însuși actele dramei ce era să se deschidă împotriva dorinței sale. Principele Moștenitor, ținut la o rezervă poate excesivă, era acum acela dela care atârnavu decisiunile supreme ale unui

neam în cel mai mare moment din toată dezvoltarea lui istorică. Cu o emoție înfrigurată, o lume întreagă prin care treceau fiorii speranțelor celor mai nebune și ai celor mai dureroase îngrijorări aștepta cuvântul Regelui. Adânc mișcat, dar având în tonul cuvintelor sale o decisiune din acelea pe care nimic nu le mai poate schimba, Ferdinand I-ii, înfățișându-se înaintea Camerelor, împreună cu Regina Maria și cu noul Moștenitor, Principele Carol, acum un tânăr de cele mai bune speranțe, pentru a presta jurământul constituțional, rostia, în mijlocul aplauselor frenetice, aceste cuvinte care culminau în asigurarea că mai presus de orice va fi un „bun Român“:

Chemat prin grația lui Dumnezeu și voința națională de a fi urmașul Marelui întemeietor, care mi-a lăsat ca sfântă moștenire simțimintele de iubire și credință ale unui întreg popor, găsesc în dragostea mea pentru neam puterea de a păși fără șovăire spre îndeplinirea mării, dar grelei mele sarcini.

Pilda Aceluia pe care îl plângem toți ca pe un părinte și convingerea că numai printr-o neîncetată propășire se poate asigura dezvoltarea trainică a unui popor, îmi vor fi călăuza în eforturile mele spre a-mi jertfi întreaga muncă a vieții pentru dezvoltarea puterilor acestui Stat.

În îndeplinirea acestei înalte datorii, pe care o îmbrățișez cu neclintită credință și nestrămutată dragoste, stă cea mai dulce mulțumire ce o pot dobândi. Printr'însa aduc cel mai mare prinos de recunoștință Aceluia a cărui amintire e cea mai scumpă legătură între țară și Casa mea.

În rodnică Domnie care face mândria istoriei noastre, primul Rege al României a găsit cel mai puternic sprijin în unirea tuturor Românilor în jurul Tronului, ori de câte ori împrejurări mari impuneau această datorie. Sunt sigur că, însufleții de același înalt patriotism, Românii vor ști și în viitor să dea Tronului și Țării unirea în cugetare și în acțiune care este singura cheazășie a unei sănătoase propășiri naționale.

Dumnezeu, care după atâtea grele încercări a binecuvântat munca acelor cari s'au devotat binelui acestui neam, nu va lăsa să scadă cea ce cu atâta trudă s'a clădi și va ocroti, cu dragoste pentru acest popor, munca fără preget ce sunt hotărât ca bun Român și Rege să închin iubitei mele Țări,

În ordinul de zi către armată, care în curând era să fie chemată aducerea la îndeplinire a idealului urmărit cu atâtea dureri de-a lungul veacurilor sfâșierii naționale, noul ei șef suprem îi amintea astfel vechile lupte, făcându-i făgăduiala solemnă a unei părintești iubiri în schimb pentru închinarea sufletelor ostășești „Țării și Tronului“:

Ostași,

După o muncă fără preget de o jumătate de veac, încărcat de ani și mărire, iubitul nostru Rege și-a închis pentru veci ochiul care v'a privit neconținut cu dragoste fără margine. Inima lui părintească v'a însoțit zi și noapte. El v'a dus la glorie și cinste; cu laurii culeși pe câmpiile de bătaie a încununat fruntea lui și frunțile voastre.

Ostași,

Cu inima 'ndurerată, dar plină de nădejde, ieu asupra-mi greaua sarcină ce mă așteaptă. Cu credință veți urma tot înainte pe calea croită de întâiul vostru Rege și Căpitan. Vă aduc la rândul meu dragostea și încrederea unui părinte către copiii săi, cerându-vă din partea voastră, precum v'a cerut și dânsul, să vă închinați într-o muncă încordată sufletele Țării și Tronului.

Iar pentru amintirea regelui Carol, al cărui suflet simțitor se destăinuise, peste reserva observată în viață din respect pentru demnitatea regală, pentru religia regalității, într'un testament admirabil prin duiosia lui, Ferdinand I-iu dăruie un milion de lei pentru a se face la Iași orfelinatul de fete Carol I-iu:

Scumpul Meu Președinte al Consiliului,

Poporul român a făcut Regelui Carol I-iu o înmormântare vrednică de marele și iubitul său Suveran.

Mișcat până în adâncul sufletului meu de această impunătoare mărturisire a simțimentelor țării, vă rog ca, în numele îndureratei Regine Elisabeta și al meu, să arătați tuturor cât de viu suntem mișcați și recunoscători pentru această dragoste, care singură a putut, într-o câtva, să aline mâhnirea noastră.

Urmând pilda ce mi-a lăsat Fericitul într-o veșnică amintire, și dorind și eu să aduc un prinos de venerațiune memoriei sale, dăruiesc un fond de un milion lei pentru înființarea la Iași a unui orfelinat de fete, care va purta numele neuitatului meu unchiu. De asemenea mai dăruiesc două sute de mii de lei în folosul fondului invalizilor armatei.

Vă rog să primiți, scumpul meu Președinte al Consiliului, împreună cu recunoștința mea cea mai adâncă, încredințarea viei mele afecțiuni.

Cineva care credea că a pătruns în sufletul sfios dar bun și hotărât, al noului Domn vorbea astfel despre însușirile și chemarea lui;

„Nu se poate începe o Domnie în mai grele împrejurări decât a lui Ferdinand I-ii, astăzi Rege al României.

„În interior, problema materială, așa de grea, a liberării țărânimii dintr-o robie economică fără păreche între popoarele Europei întregi.

„Alături cu dânsa, și cel puțin tot așa de însemnată, problema morală a îndreptării unei societăți care n'a trăit până acum decât de o viață sufletească aparentă: coborârea celor răi, ridicarea celor buni, înlăturarea leneșilor și neprevăzătorilor, chemarea la locurile de răspundere a acelor cari aduc cu dânsii o conștiință, o energie și un adevărat devotament către Țară și Rege.

„Iar la hotare războiul european, furia milioanelor, toate patimile de cucerire deslănțuite, violența, brutalitatea serbându-și infernalul sabat, pe când noi stăm înaintea întrebării, nespuse de grea ca urmări, a însuși viitorului nostru național, nu numai al României, dar al tuturor Românilor.

„La noi aici vechea ordine s'a scufundat. Au rămas numai formele, fărime de părechi care, fără temelie, se clatină. Autoritatea și-a pierdut puterea asupra sufletelor: nimeni nu mai crede în altul. Solidaritatea n'a apărut încă: nu credem încă în noi. O nație needucată politicește e la dispoziția măgulelilor și întepirilor oricărui agent provocator, în solda unora sau altora, oricărui demagog setos de renume. Se vede această prefacere simptomatică: oamenii cei mai împovărați de păcatele trecutului cari îmbracă piele nouă și, vorbind de ideale în care n'au crezut niciodată, pontifică de pe scările templului din care nimeni mai mult decât dânsii n'au făcut o tarabă, despre „prăbușirea zeilor“. Caiafa în hlamida pătată de sânge a lui Isus pe care l-a răstignit.

„Altfară, nimic din legătura morală a națiunilor n'a rămas. Un avânt de nebunie oarbă sucește în vârtejul său omenirea și lasă în urma lui zilnic mii de oameni uciși, ținuturi întregi distruse. Loialitatea, justiția, — cuvinte rămase total fără sens. Principiul național el însuși nu se întrebuintează decât ca mormală pentru cei vii, ca giulgiu al morților pentru o cauză străină.

„În aceste împrejurări Ferdinand I-ii începe a domni în această zi hotărâtoare de 27 Septembrie 1914.

„El n'are popularitate, fiindcă ajutătorii cari s'au impus regelui Carol au făcut tot ce li-a stat prin putință pentru ca el să nu fie o forță prin sine însuși. Despre însușirile Moștenitorului, despre felul său de viață s'au colportat cu stăruință toate zvonurile cele mai jignitoare, cele mai făcătoare de rău, și cine li căuta izvorul îl găsea totdeauna în lumea privilegiată a acelor cari se apropiuau mai mult pe lângă dânsul, cari stăteau mai mult pe lângă el, cari-i erau datori cu credință absolută și cu toate sfaturile bune. Ziare erau puse anume pentru a-l pierde în opinia viitorilor săi supuși. Se comandau la scriitorii din Paris cărți infame contra lui. Nici sfințenia vieții de familie nu

i-a fost respectată, măcar în povestirile ce treceau din om în om pentru ca un popor întreg să creadă că nimic nu e de nădăjduit de la viitorul Suveran. Și, în același timp, se luau măsurile cele mai dibace pentru a-l împiedeca de a sta în contact cu oamenii cari-i voiau binele, și fiindcă voiau binele țării, pentru a zădărnici orice forță nouă pe care s'ar putea răzima un nou stăpânitor.

„Aceasta face ca, în credința multora, a celor mai mulți, lovitura Soartei care ajunge astăzi România să fie ca o catastrofă totală pentru Tron și țară.

„Principele Ferdinand a știut aceasta. El a simțit nedreptatea care i se făcea. „Alteța Regală“, îndrăzniă a-i spune la serbările pentru desvelirea monumentului din Iași al lui Cuza-Vodă, „iubirea unui popor nu trebuie desprețuită“, și mi se răspundea cu cuvintele, pe care nu le-am uitat: „De sigur că nu. Cu greu se capătă și ușor se pierde“. Și tot atunci am aflat nesfârșita lui iubire pentru țaran, care e singurul element nealins prin păcatele lui proprii de corupție în această țară, arzătoarea-i dorință de a înoui măsurile lui Cuza-Vodă dacă ar găsi numai puterile politice pe care să se poată răzima. Din alt prilej am păstrat formula că „fiecare om are o conștiință, care se deschide numai înaintea lui Dumnezeu“ și această altă, tot așa de clară și de nouă, că „pentru ca să aibă o valoare viața, trebuie cucerită“. N'a fost o întâmplare că principele Carol a venit la Văleni și apoi la Universitatea din București, nu pentru a căpăta cunoștinți, ci pentru a se pătrunde de un ideal. Și nu se celiau cuvinte scrise de altul când, la Craiova, înaintea statuii lui Barbu Știrbei, princiarul cuvântător afirma că nici-un Stat nu poate trăi decât răzimirându-se pe o țărâtime egal îndreptățită și mulțămită.

„Nu știu ce crede Ferdinand l-iu despre modalitățile prin care se poate realiza idealul nostru, dar n'am măcar dreptul de a bănuî că sufletul lui se încălzește de el mai puțin decât oricare din sufletele noastre. În materie de politică internă însă, de sigur că această Domnie nu va fi stearpă. Ea va vădi hotărâri nebănuite și puteri la care nimeni nu se așteaptă. Sinceritate, lipsă de fast sânt însușiri pe care noul Rege le împarte cu Regina cea nouă.

„El va trebui să fie însă bine sprijinit în acțiunea lui. Nu de ambițioșii cari au ceva de așteptat de la dânsul. A-i ridica ar fi poate o mai mare greșală decât a menține tradiții, fatale de la o bucată de vreme, care măcar de la o Domnie la alta trebuie schimbate. El va trebui să fie sprijinit de devotamente tăcute și obscure pe care nimic să nu le condiționeze decât însuși interesul patriei și al viitorului ei.

„Unui Rege în cea d'întâiu din zilele cărmuirii sale i se poate vorbi altfel decât unui Suveran deprins a vedea în acei cari-l încunjoară supuși, datorii înainte de toate cu ascultare. E încă așa de mult între noi! Și, în această zi de care atârână așa de mult tot ce vom fi, ne îndreptăm cu încredere către Regele Fer-

dinand pentru a-i spune, cu un glas pe care încercăm a-l face de o potrivă cu glasul, totdeauna vrednic de respect, al conștiinței naționale înseși :

„Maiestate, fii și de acum înainte ocrotitorul celor mici, cari numai la Dumnezeu și la Rege își pot ridica nădejile! In marginile puterilor constituționale, care sunt totuși destul de largi în ele însele, consacră zilele pe care ți le va da Dumnezeu pentru înălțarea lor. Ca ostaș, știi că ei sunt cei mai credincioși, cei mai devotați, cei mai buni, că ei dau pentru țară ultimul ban și ultima picătură de sânge, fără a cere nimic în schimb pentru dănsule. Soția Maiestății Tale, Regina cea nouă, pe care mila de oameni a dus-o la căpătâiul lor, știe că, după silinți de eroi, ei mor o moarte de sfinți, găsinđ în chinurile lor un ultim zimbet de recunoștință pentru măririle lumii care au știut să descopere agonia lor! Cu acești oameni se pot face lucruri de care lumea să se uimească, atunci când ei vor vedea, sus, pe părintele lor în Suveranul Țării. A trecut jumătate de veac dela plecarea lui Vodă-Cuza și el trăiește încă în toate sufletele; de ce să fie siliți săracii de ei a-și căuta numai lângă morminte mângâierea?

„Uită-te în jurul tău, Rege nou și încă tânăr! Uită-te, Regină, iubită din instinct de un popor întreg care totuși abia te cunoaște încă! Uitați-vă amândoi ca Suverani și ca părinți, ca oameni și ca Români, cu interes, cu dragoste! Nu știți câți oameni buni sunt pe pământul acesta, cu totul deosebiți de toți aceia pe cari i-ați văzut până astăzi în jurul vostru, de la miniștrii unui joc de partide răzimat pe o falsificație permanentă, până la oamenii cari prin talente de lingusire și de petrecere au căutat — și unii cred că au izbutit — să străbată în intimitatea voastră! Descoperiți odată și pe acești oameni de treabă, cari ard de dorința de a folosi și ei țării! O clipă de hotărâre, și țara întreagă s'ar simți întinerită și ar mulțumi Acelui ce a făcut minunea de a o curăți de vechile și grelele ei infirmități. Ea singură nu poate, și nu poți Tu singur: împreună ați fi în stare să săvârșiți minunea. Și fără minuni nu putem trăi, Măria Ta: nu puteam ieri; astăzi și mai puțin!

„Iar noi, cei cari totdeauna am așteptat ceva dela asemenea providențiale prefaceri, cari am putut trăi numai din nădejdea lor, ni vom îndeplini datoria din colțul nostru de umbră, întrebuintând toate puterile graiului și scrisului nostru pentru a-Ți creia acea mare popularitate, pe care Suveranul trebuie să și-o merite în fiecare zi prin fapte și fără care Domnia lui nu este decât o firmă asupra căreia totuși contemporanii ca și urmașii aruncă toată răspunderea pentru nenorocirile care ar fi.

„Să trăiești, Măria Ta“ îți zice astăzi Țara, care te vrea biruitor pe drumul nădejdelor noastre și făcător de dreptate ca Domnii cei buni de pe vremuri! Și îndrăznesc a tălmăci după sufletul mulțimilor acest strigăt:

„Viața Ta de om s'a închis în această dimineață cu toate aplecările și — să zicem! — slăbiciunile omenești ale țărânei

noastre. Regele s'a născut acum : el nu poate avea scăpături, șovăiri, slăbiciuni. E icoana de bronz a țării, statornică, neînduplecată în cele bune, în cele rele neiertătoare. A trăi e pentru el altceva decât pentru noi, cari putem căuta odihnă și mângâiere în plăcerile vieții; a trăi e a munci, a crea, a jertfi, a se jertfi.

„De aceia îți putem spune și noi: Să trăești Măria Ta ¹⁾.”

În toamnă se adună Parlamentul, a cărui supremă datorie în acele momente era răbdare și discreție, în ciuda mișcărilor populare, firește grăbite, până în momentul când Statului mic, al cărui șef de guvern responsabil, d. I. I. C. Brătianu, încheiase, în Septembrie încă, cele d'întăiu acte de garanție cu Aliații, îi putea fi îngăduit, fără a-și risca prea ușor însăși existența, a-și îndeplini o misiune care de sigur îi întrecea cu mult forțele materiale și morale. Discursul citit de Regele nou nu se mulțumia să aducă laude călduroase întemeietorului Regatului român, ci mergea mai departe, foarte departe, afirmând că el „pășește cu încredere spre îndeplinirea credinței sale”:

Domnilor Senatori,

Domnilor Deputați,

Deschizând pentru prima oară sesiunea ordinară a Corpurilor Legiuitoare, gândul meu se îndreaptă către lubitul meu unchiu, a cărui încetare din viață o plângem cu toții.

Prin înțelepciunea, prin virtuțile, prin munca lui neobosită, închinată toată numai binelui obștesc, Regele Carol a înscris în istoria neamului nostru una din paginile cele mai glorioase.

În timp de războiu, el a dus viteza noastră oștire la izbândă, iar, în timp de pace, el a veghiat neobosit și a călăuzit întreaga desvoltare a Statului, ce ni-a îngăduit ca, în mai puțin de o jumătate de veac, supt binecuvântata lui Domnie, să întemeiem un Regat care pășește cu încredere spre îndeplinirea ursitei sale.

Resimțim astăzi cu atât mai dureros pierderea acestui mare Rege, cu cât situația internațională presintă o neobișnuită gravitate.

Ca să putem trece aceste vremuri grele, avem neapărată nevoie de concursul sincer și de patriotismul luminat al tuturor forțelor națiunii precum și de unirea sufletească a tuturor.

¹⁾ Din foaia *Neamul Românesc*.

Domnilor Senatori,

Domnilor Deputați,

Sunt convins că, pătrunși de însemnătatea situației actuale, nu veți pregeța să dați guvernului meu tot sprijinul cuvenit ca să poată aduce la îndeplinire diferitele proiecte de legi, cerute de împrejurări, sau menite să îndeestuleze trebuințele armatei, pe care națiunea întreagă o înconjoară cu dragoste și încredere.

Domnilor Senatori,

Domnilor Deputați,

„Înalt către Cel Atotputernic rugile mele ca să binecuvânteze lucrările domniilor voastre și să ocrotească scumpa noastră patrie.“

Răspunsurile la adresa Camerei (5 Decembrie) și a Senatului 14 Decembrie) cuprind în fraze cumpătate aceiași asigurare.

La întâiul prilej se arată caldă speranță că „toate forțele națiunii se vor uni într'un patriotism cald spre a conlucra cu o inimă și un gând la îndeplinirea ursitei noastre“; la cel de-al doilea se relevă însemnătatea constituțională a suirii pe tron, după o întrerupere de veacuri, a unui Suveran în puterea dreptului strict de moștenire și, cerând „unirea în folosul intereselor obștești“, se apasă asupra datoriei Sale „de a-și încorda toate puterile pentru binele acestui popor.“

Aceiași prevedere se descopere și în ordinul de zi către armată care, la 1 Ianuarie 1915, amintind tot ce o lega de noul ei comandant și șef, într'un „contact aproape zilnic“ de aproape un sfert de veac, adăuga că armata însăși are datoria de a munci în așa fel „încât *In orice împrejurare țara să se poată sprijini*“ pe dânsu, „scutul ei cel tare“.

Ostași,

La începutul anului nou gândul Meu se îndreaptă cu mulțumire către armată.

Sunt aproape 25 de ani de când lucrez din tot sufletul pentru desvoltarea și îmbunătățirea puterii armatei. În acest pătrar de veac în care, prin contact aproape zilnic, strânse legături de încredere s'au format între mine și oștire, am putut urmări cu adâncă satisfacțiune progresele însemnate ale armatei, dovedind prin silințele depuse și prin rezultatele dobândite, că jertfele ce Țara a făcut și dragostea cu care întâiul rege o îmbrățișea, nu au fost zadarnice.

În anul ce a trecut, mulțumită concentrărilor mai lungi, instrucția mai cu seamă a regimentelor de rezervă a progresat în mod simțitor.

Țara, cu Mine, vă privim cu încredere. Dar aceasta vă impune sfânta datorie de a păstra neatins renumele câștigat și de a lucra mereu cu abnegație și fără preget, astfel că în ori-ce împrejurare, țara să se poată sprijini pe voi, scutul ei cel tare.

Ofițeri, subofițeri și soldați, vă urez la toți ani mulți fericiți.

La 26 Februar, pentru a se lăsa libertatea de acțiune guvernului, Camerele erau închise, cu mulțămiri pentru „luminatul și, patrioticul concurs“ ce dăduseră și pentru care națiunea le mulțumia în numele Țării și al Regelui.

Dar mai ales inima Regelui se deschide în aceeași zi, când, ca răspuns la cuvintele președintelui Consiliului de miniștri, el se rostia astfel, deslănțuind intimitatea intențiilor sale: „Pot asigura țara că și Eu voi căuta a identifica voința și puterile mele cu ale iubitului meu popor“. E nota care va reveni neconținut până la sfârșitul unui martiriu național la care Regele a luat parte cu truda, cu nădejdea și cu caldele lui lacrimi.

CAPITOLUL III

Unirea Românilor sub Regele Ferdinand I-ii

Suirea pe tron a noului Rege era astfel unită cu datoria de a se hotărâ în marea luptă ce se ducea, oricare i-ar fi fost întâile motive, pentru dreptul națiunilor de a trăi în State unitare între hotarele lor naturale. Putea încă de atunci să se prevadă ceasul când o decisiune de conștiință era să se prefacă neapărat în act de Stat, nu prin apăsarea împrejurărilor din afară, cărora această conștiință tare știe să le reziste, ci prin fireasca dezvoltare logică a unui proces sufleteș.

În momentul când Italia intra în rândurile luptătorilor pentru o nouă fasă în dezvoltarea omenirii, în Maiu 1915, contele Czernin făcea încă o puternică sforțare pentru a smulge pe Regele român din calea revendicațiilor naționale celor mai importante. La toate argumentele aduse cu căldură, cu desperare, Regele răspundea că îndatorirea de neutralitate luată în August 1914 va fi păzită loial, atâta vreme cât nu va voi altfel națiunea însăși, singura în drept să decidă despre tot ce are pentru tot ce este îndrituită să aștepte. O cuvântare ca aceia ce urmează la Societatea Geografică (Maiu) e întipărită de cea mai desăvârșită liniște:

Presidând pentru întâia oară, ca Președinte, Societatea Geografică, iau astăzi locul Aceluia, care timp de aproape 40 ani i-a purtat un interes necurmat și a urmărit cu vie mulțumire sufletească dezvoltarea acestei societăți, al cărei Intemeietor și sprijin puternic a fost.

Dacă nu i-a fost îngăduit să se bucure cu noi de jubileul de 40 ani al societății române de geografie, totuși în cuvintele Lui rostite în multe ocazii, spiritul lui a rămas printre noi ca călăuza cea mai sigură pentru propășirea societății și în viitor.

Simt astăzi o vie plăcere de a mă găsi în mijlocul Dv. împreună cu Moștenitorul Tronului, căruia i-ați făcut o deosebită cinste, primindu-L printre membrii onorifici și cu adâncă bucurie constat că ne găsim pe o cale sănătoasă de propășire.

Lucrările publicate în buletinul anual în anii ce au trecut, au caracter din ce în ce mai serios și mai științific, contribuind astfel a ne cunoaște mai bine frumoasa noastră țară, bogățiile și resursele ei menite a mări din ce în ce mai mult dezvoltarea ei economică.

Rezultatele îmbucurătoare dobândite până acum prin activitatea Dv. sunt o cheazăsie sigură că societatea geografică nu se va opri pe calea apucată și va merge înainte tot cu aceeași râvnă, arătând prin lucrările ei mijloacele de a trage folos din câmpul științific și economic încă neogorît, ce mai zace înaintea noastră. Din partea mea, vă pot asigura, că voi urma cu același interes propășirea societății noastre, căreia aparțin deja de un mare număr de ani și că o voi sprijini și proteja, așa cum a făcut Augustul Meu predecesor.

Mulțumindu-vă din suflet pentru cuvintele calde cu cari M-ați întâmpinat și formând urările cele mai bune pentru o tot mai înfloritoare propășire, declar sesiunea deschisă.

Refusul Regelui de a permite trecerea munițiilor către Turcia aduse o concentrare de trupe austro-ungare la hotarele României, care, din partea ei, răspunse cu o măsură analogă. Ministrul Împăratului-Rege la București crezu că se poate întrebuița față de Suveranul român tonul amenințător, atrăgându-i atenția, la 21 Septembrie, asupra „consecințelor” menținerii forțelor mobilizate. Această atitudine ofensătoare era cel mai potrivit mijloc pentru a grăbi ruptura.

Foarte frumoasa cuvântare la Academie, la sfârșitul aceleiași luni Maiu, cuprinde, corespunzând cuvintelor rostite înaintea statuii lui Știrbei-Vodă, cu doi ani înainte, cea mai entusiată prețuire a poeziei naturii românești, înțeleasă și reprodusă în scris și în pictură de Regina Maria, a „sufletului sănătos și plin de viață ce-l găsim în poezia și filosofia poporului nostru”:

*Domnule Președinte,
Scumpi Colegi,*

A trecut câțva timp de când n'am mai călcat pragul acestui așezământ de înaltă cultură; am primit deci cu adevărată plăcere inițiativa Dv., de a lua parte la ședința de astăzi și de a prezida la distribuirea premiilor prin care se răsplătește munca și talentul.

Cuând locul de onoare ocupat un lung șir de ani de Augustul Meu predecesor, vă mărturisesc că două sentimente opuse luptă în mine. Cu jale mă gândesc la cei a căror trecere, într-o

mină, ceiace de mult luase formă în sufletul și în mintea Soției Mele.

Ultimul imbold însă, de a picta și cu pana l-a dat-o dragostea care-l umple inima de frumusețile scumpei noastre țări.

Ea a înțeles farmecul iernei, când giulgiu tainic al zăpezii acoperă munții și șesurile noastre, Ea s'a înveselit cu natura întreagă, când primăvara îmbracă câmpiile noastre cu haina lor cea înflorită de mireasă.

Apusul de soare al serilor de vară când scaldă holdele cu razele lui aurii, face să vibreze și în inima Ei, acorduri calde.

Pacea toamnei, când cel de sus, revarsă purpura pe frunzele codrului, li vorbește de dor împlinit și de liniște sufletească.

Mai sunt și cântecele noastre populare, mai este sufletul sănătos și plin de viață ce-l găsim în poezia și filozofia popoului nostru, care a împins-O să înlocuiască pensula cu pana, și de aceia am salutat cu atâta plăcere numirea Reginei ca membră de onoare a Academiei.

În anul 1890, când am fost primit în sânul Academiei, bătrânul Kogălniceanu, atunci președintele ei, Mi-a adresat următoarele cuvinte:

Noi bătrânii ne ducem, dar salutăm pe junele principe ale căui forțe ne vor întineri în restul zilelor noastre și vor îmbărbăta la muncă pe cei cai rămân în urma noastră."

Eu unul n'am uitat cuvintele acestui mare om de Stat și de literă și dacă interesul viu și necurmat ce-l port și voi purta mereu acestui institut de înaltă cultură, poate contribui a vă îndemna la o activitate neconținută și o muncă încordată, aș saluta cu mare mulțumire, dacă tinerile elemente, care impune forțele lor studiului științific, ar deveni demnii urmași ai generațiunilor cari au pus temelie Academiei și cari au clădit-o până a ajuns locașul frumos sub a cărui acoperiș se întrunesc bărbatii de știință din toate colțurile unde răsună frumoasa și mult duiosă limbă românească.

Să lucrăm deci neconținut cu gând curat pentru dezvoltarea tot mai largă a culturii neamului; să nu cruțăm nici timp nici muncă pentru a cunoaște cât mai amănunțit istoria lui — călăuză neprețuită pentru a ne cunoaște pe noi înșine — să cultivăm, să păstrăm cu sfințenie și gelozie limba noastră, să ne îndeletnicim a-i da inscrierile noastre prin vorbire chipul cel mai curat; să ne ferim de străinisme, în locul cărora vom găsi în bogata comoară a limbei vorbe românești.

Lucrând astfel nu numai că vom face operă culturală, dar vom îndeplini și un act de mare patriotism.

Academia are frumcasea menire de a da pilda cea bună în această privință.

Dar și știința adevărată, știință de care Confucius spunea într'una din maximele lui că nu cunoaște hotare, știința care n'are etate și nici numără anii, căci trăiește fără sfârșit, găsi-va, sunt sigur, și în viitor, ca și până acum, limanul ei sfânt, sub aripele materne ale Academiei.

Una din cele mai dulci urări pe care o fac este aceea, ca instituția noastră să propășească mereu și pe câmpul acesta atât de întins, ajungând astfel un adevărat focar științific care să răspândească razele sale binefăcătoare și mai departe peste hotarele noastre.

Ca fiecare om, ca fiecare popor, așa și fiecare instituție trebuie să aibă un ideal înaintea ochilor și a minții.

Știu bine că idealul, când este vorba de știință, rămâne totdeauna o dorință, dar prin muncă încordată, vom putea totuși ajunge până la un înalt grad de perfecțiune; și mi se pare că tocmai faptul că noile invențiuni și descoperiri ne deschid noi orizonturi, arătându-ne căi noi de cercetare, fac ca știința să fie atât de atrăgătoare, împingându-ne mereu înainte, nelăsându-ne să ne oprim la jumătatea drumului.

Publicațiunile Academiei pe cari le urmez cu mult și viu interes, și din cari un număr important are o valoare reală, îmi sunt cea mai sigură cheazășie, că ne găsim pe o cale bună și că bunăvoință nu lipsește; totuși, nu vă zic astăzi ca „Propertius: „In magnis es voluisse sat est“. căci cine urmează această maximă a prietenului lui Ovidiu, se oprește pe drum, și noi nu vroim acest lucru.

Deci, mereu înainte în oprea noastră și atunci rodul muncii nu va întârzia să se arate într-o lumină strălucitoare. Sprijinul meu vă este asigurat.

Încă odată vă mulțumesc, scumpi colegi, pentru primirea călduroasă ce Ne-ați făcut, Reginei și Mie, și felicit din inimă nouii premiați, sfătuindu-i să nu se odihnească pe laurii culeși, ci din contră, să considere succesul câștigat, ca un puternic îndemn pentru o nouă activitate tot mai rodnică.

E o pagină de literatură frumoasă și înțeleaptă, care ar trebui să facă parte din toate antologiile.

I se pot pune alături sfaturile date, la 3 Octombre, Principelui Carol, în legătură cu majoratul său, atins încă din 1914. „Uriașa dramă“ din jurul nostru făcea pe Rege să cugete la „îndeplinirea credincioasă a datoriilor“, singur mijloc prin care se merită măririle dăruite de soartă. Datoria față de popor: „un rege trebuie să fie întâiul servitor al Statului și de aceea poporul poate cere ca el să fie pildă în îndeplinirea datoriilor sale“; datoria față de sine, căci, „dacă Regele nu este responsabil de actele de guvernământ, are însă pentru actele sale o răspundere morală foarte grea față de Dumnezeu, față de sine și față de Țară și de istorie“. Repetând cuvinte pe care scriitorul acestor pagini le-a auzit la Iași cu prilejul desvelirii statuii lui Vodă Cuza, Regele recunoștea cu înțelepciune că „mai lesne se pierde decât se câștigă iubirea și încrederea unui popor. Și vorbind de „pasiunile, aspirațiile și voința poporului“, Ferdinand I spunea cu convingere că „a le cunoaște, a le împărtăși

și a se identifica cu ele este una din cele mai înalte datorii ale unui Suveran.

Iubite Carol,

Este azi întâia aniversare ce serbătorești ca Moștenitor al Tronului, căci anul trecut prea era proaspătă țărâna ce acoperia rămășițele pământești ale iubitului nostru unchiu pentru a putea petrece cu veselie ziua când ai ajuns la majoritate. Prea regretatul tău unchiu aștepta ziua aceasta cu nerăbdare și în inima lui părintească el a vrut să te întâmpine la începutul vieții tale de bărbat cu cuvinte pline de dragoste și cu sfaturi ce erau să-ți fie neîncetat o călăuză.

Pentru tine sunt largi deschise porțile unui viitor plin de nădejde și, să sperăm, și de izbândă. Totuși timpuri grele de furtună au însoțit ajungerea ta la vrâsta de azi și în inima ta caldă pentru Țară acest an a lăsat impresii adânci, și multe învățăminte ai putut trage din uriașa dramă ce se desfășoară împrejurul nostru. Dar cu cât mai întunecat este orizontul, cu atât mai vie trebuie să stea înaintea ochilor tăi mărirea figură a Regelui Carol I, care te-a iubit ca pe un fiu, și pilda de abnegațiune ce ni-a lăsat ca o moștenire sfântă; și, dacă urmezi maxima lui: „nimic pentru mine, tot pentru Țară” și devisa Casei noastre „Nihil Sine Deo”, nu vei putea păși greșit.

Cu cât cineva este mai sus pus, cu atât mai mult trebuie să caute a merita mărirea la care soarta l-a chemat; numai acela este stimat care-și îndeplinește credincios datorii, și de la un prinț care stă aproape de Tron se cere mai mult de cât de la alții. Nu pot deci să te sfătuiesc îndestul să-ți îndeplinești cu sfintenție datorii tale către Dumnezeu, către Țară și către tine însuși.

Sfera ta de acțiune este încă restrânsă. Ca toți vlăstarii din Casa noastră ai intrat în nobila carieră a armelor; ea este o școală pentru tine, în care tu trebuie să fii întâiul ca exactitate ca râvnă și ca bun exemplu pentru camarazii tăi. Și tu iubești meseria ta, precum și eu iubesc pe ostașul nostru și armata. În mijlocul oștirii am crescut și am trăit cele mai bune zile ale vieții mele, îi cunosc neprețuita valoare: ea este scutul și nădejdea Țării, și știu că pe dânsa ne putem bizui în orice moment.

Dar din ce în ce se va lărgi câmpul tău de activitate până ce la urmă vei fi chemat și tu odată să conduci o Țară întreagă. Cu cât un Moștenitor al Tronului se pregătește mai din vreme pentru această chemare, cu atât îi va fi sarcina mai ușoară când momentul va veni. Nu uita niciodată că un Rege trebuie să fie întâiul servitor al Statului, și de aceia Poporul poate cere ca el să fie pildă în îndeplinirea datoriiilor sale; amintește-ți ca un exemplu rău dat de sus poate să ducă un Stat la peire.

În toate Statele moderne Constituția a creat Suveranului o poziție excepțională. El nu este responsabil de actele de guvernământ, are însă pentru actele sale o răspundere morală foarte grea față de Dumnezeu, față de sine și față de Țară și de Isto-

Una din cele mai dulci urări pe care o fac este aceea, ca instituția noastră să propășească mereu și pe câmpul acesta atât de întins, ajungând astfel un adevărat focar științific care să răspândească razele sale benefice și mai departe peste hotarele noastre.

Ca fiecare om, ca fiecare popor, așa și fiecare instituție trebuie să aibă un ideal înaintea ochilor și a minții.

Știu bine că idealul, când este vorba de știință, rămâne totdeauna o dorință, dar prin muncă încordată, vom putea totuși ajunge până la un înalt grad de perfecțiune; și mi se pare că tocmai faptul că noile invențiuni și descoperiri ne deschid noi orizonturi, arătându-ne căi noi de cercetare, fac ca știința să fie atât de atrăgătoare, împingându-ne mereu înainte, nelăsându-ne să ne oprim la jumătatea drumului.

Publicațiunile Academiei pe cari le urmez cu mult și viu interes, și din cari un număr important are o valoare reală, îmi sunt cea mai sigură cheazășie, că ne găsim pe o cale bună și că bunăvoință nu lipsește; totuși, nu vă zic astăzi ca „Propertius: „In magnis es voluisse sat est“. căci cine urmează această maximă a prietenului lui Ovidiu, se oprește pe drum, și noi nu vroim acest lucru.

Deci, mereu înainte în oprea noastră și atunci rodul muncii nu va întârzia să se arate într-o lumină strălucitoare. Sprijinul meu vă este asigurat.

Încă odată vă mulțumesc, scumpi colegi, pentru primirea călduroasă ce Ne-ați făcut, Reginei și Mie, și felicit din inimă noii premiați, sfătuindu-i să nu se odihnească pe laurii culeși, ci din contră, să considere succesul câștigat, ca un puternic îndemn pentru o nouă activitate tot mai rodnică.

E o pagină de literatură frumoasă și înțeleaptă, care ar trebui să facă parte din toate antologiile.

I se pot pune alături sfaturile date, la 3 Octombre, Principelui Carol, în legătură cu majoratul său, atins încă din 1914. „Uriașa dramă“ din jurul nostru făcea pe Rege să cugete la „îndeplinirea credincioasă a datoriei“, singur mijloc prin care se merită măririle dăruite de soartă. Datoria față de popor: „un rege trebuie să fie întâiul servitor al Statului și de aceea poporul poate cere ca el să fie pildă în îndeplinirea datoriei sale“; datoria față de sine, căci, „dacă Regele nu este responsabil de actele de guvernământ, are însă pentru actele sale o răspundere morală foarte grea față de Dumnezeu, față de sine și față de Țară și de istorie“. Repetând cuvinte pe care scriitorul acestor pagini le-a auzit la Iași cu prilejul desvelirii statuii lui Vodă Cuza, Regele recunoștea cu înțelepciune că „mai lesne se pierde decât se câștigă iubirea și încrederea unui popor. Și vorbind de „pasiunile, aspirațiile și voința poporului“, Ferdinand I spunea cu convingere că „a le cunoaște, a le împărtăși

și a se identifica cu ele este una din cele mai înalte datorii ale unui Suveran.

Iubite Carol,

Este azi întâia aniversare ce serbătorești ca Moștenitor al Tronului, căci anul trecut prea era proaspătă țărâna ce acoperia rămășițele pământești ale iubitului nostru unchiu pentru a putea petrece cu veselie ziua când ai ajuns la majoritate. Prea regretatul tău unchiu aștepta ziua aceasta cu nerăbdare și în inima lui părintească el a vrut să te întâmpine la începutul vieții tale de bărbat cu cuvinte pline de dragoste și cu sfaturi ce erau să-ți fie neîncetat o călăuză.

Pentru tine sunt largi deschise porțile unui viitor plin de nădejde și, să sperăm, și de izbândă. Totuși timpuri grele de furtună au însoțit ajungerea ta la vrâsta de azi și în inima ta caldă pentru Țară acest an a lăsat impresii adânci, și multe învățăminte ai putut trage din uriașa dramă ce se desfășoară împrejurul nostru. Dar cu cât mai întunecat este orizontul, cu atât mai vie trebuie să stea înaintea ochilor tăi marea figură a Regelui Carol I, care te-a iubit ca pe un fiu, și pilda de abnegațiune ce ni-a lăsat ca o moștenire sfântă; și, dacă urmezi maxima lui: „nimic pentru mine, tot pentru Țară“ și devisa Casei noastre „Nihil Sine Deo“, nu vei putea păși greșit.

Cu cât cineva este mai sus pus, cu atât mai mult trebuie să caute a merita mărirea la care soarta l-a chemat; numai acela este stimat care-și îndeplinește credincios datorii, și de la un prinț care stă aproape de Tron se cere mai mult de cât de la alții. Nu pot deci să te sfătuiesc îndestul să-ți îndeplinești cu sfintenție datorii tale către Dumnezeu, către Țară și către tine însuși.

Sfera ta de acțiune este încă restrânsă. Ca toți vlăstarii din Casa noastră ai intrat în nobila carieră a armelor; ea este o școală pentru tine, în care tu trebuie să fii întâiul ca exactitate ca râvnă și ca bun exemplu pentru camarazii tăi. Și tu iubești meseria ta, precum și eu iubesc pe ostașul nostru și armata. În mijlocul oștirii am crescut și am trăit cele mai bune zile ale vieții mele, îi cunosc neprețuita valoare: ea este scutul și nădejdea Țării, și știu că pe dânsa ne putem bizui în orice moment.

Dar din ce în ce se va lărgi câmpul tău de activitate până ce la urmă vei fi chemat și tu odată să conduci o Țară întreagă. Cu cât un Moștenitor al Tronului se pregătește mai din vreme pentru această chemare, cu atât îi va fi sarcina mai ușoară când momentul va veni. Nu uita niciodată că un Rege trebuie să fie întâiul servitor al Statului, și de aceea Poporul poate cere ca el să fie pildă în îndeplinirea datorii sale; amintește-ți ca un exemplu rău dat de sus poate să ducă un Stat la peire.

În toate Statele moderne Constituția a creat Suveranului o poziție excepțională. El nu este responsabil de actele de guvernământ, are însă pentru actele sale o răspundere morală foarte grea față de Dumnezeu, față de sine și față de Țară și de Istorie.

Una din cele mai dulci urări pe care o fac este aceea, ca instituția noastră să propășească mereu și pe câmpul acesta atât de întins, ajungând astfel un adevărat focar științific care să răspândească razele sale benefice și mai departe peste hotarele noastre.

Ca fiecare om, ca fiecare popor, așa și fiecare instituție trebuie să aibă un ideal înaintea ochilor și a minții.

Știu bine că idealul, când este vorba de știință, rămâne totdeauna o dorință, dar prin muncă încordată, vom putea totuși ajunge până la un înalt grad de perfecțiune; și mi se pare că tocmai faptul că noile invențiuni și descoperiri ne deschid noi orizonturi, arătându-ne căi noi de cercetare, fac ca știința să fie atât de atrăgătoare, împingându-ne mereu înainte, nelăsându-ne să ne oprim la jumătatea drumului.

Publicațiunile Academiei pe cari le urmez cu mult și viu interes, și din cari un număr important are o valoare reală, îmi sunt cea mai sigură cheazășie, că ne găsim pe o cale bună și că bunăvoință nu lipsește; totuși, nu vă zic astăzi ca „Propertius: „In magnis es voluisse sat est“. căci cine urmează această maximă a prietenului lui Ovidiu, se oprește pe drum, și noi nu vream acest lucru.

Deci, mereu înainte în oprea noastră și atunci rodul muncii nu va întârzia să se arate într-o lumină strălucitoare. Sprijinul meu vă este asigurat.

Încă odată vă mulțumesc, scumpi colegi, pentru primirea călduroasă ce Ne-ați făcut, Reginei și Mie, și felicit din inimă noii premiați, sfătuindu-i să nu se odihnească pe laurii culeși, ci din contră, să considere succesul câștigat, ca un puternic îndemn pentru o nouă activitate tot mai rodnică.

E o pagină de literatură frumoasă și înțeleaptă, care ar trebui să facă parte din toate antologiile.

I se pot pune alături sfaturile date, la 3 Octombre, Principelui Carol, în legătură cu majoratul său, atins încă din 1914. „Uriașa dramă“ din jurul nostru făcea pe Rege să cugete la „îndeplinirea credincioasă a datoriei“, singur mijloc prin care se merită măririle dăruite de soartă. Datoria față de popor: „un rege trebuie să fie întâiul servitor al Statului și de aceea poporul poate cere ca el să fie pildă în îndeplinirea datoriei sale“; datoria față de sine, căci, „dacă Regele nu este responsabil de actele de guvernământ, are însă pentru actele sale o răspundere morală foarte grea față de Dumnezeu, față de sine și față de Țară și de istorie“. Repetând cuvinte pe care scriitorul acestor pagini le-a auzit la Iași cu prilejul desvelirii statuii lui Vodă Cuza, Regele recunoștea cu înțelepciune că „mai lesne se pierde decât se câștigă iubirea și încrederea unui popor. Și vorbind de „pasiunile, aspirațiile și voința poporului“, Ferdinand I spunea cu convingere că „a le cunoaște, a le împărtăși

și a se identifica cu ele este una din cele mai înalte datorii ale unui Suveran.

Iubite Carol,

Este azi întâia aniversare ce serbătorești ca Moștenitor al Tronului, căci anul trecut prea era proaspătă țărâna ce acoperia rămășițele pământești ale iubitului nostru unchiu pentru a putea petrece cu veselie ziua când ai ajuns la majoritate. Prea regretatul tău unchiu aștepta ziua aceasta cu nerăbdare și în inima lui părintească el a vrut să te întâmpine la începutul vieții tale de bărbat cu cuvinte pline de dragoste și cu sfaturi ce erau să-ți fie neîncetat o călăuză.

Pentru tine sunt largi deschise porțile unui viitor plin de nădejde și, să sperăm, și de izbândă. Totuși timpuri grele de furtună au însoțit ajungerea ta la vrâsta de azi și în inima ta caldă pentru Țară acest an a lăsat impresii adânci, și multe învățăminte ai putut trage din uriașa dramă ce se desfășoară împrejurul nostru. Dar cu cât mai întunecat este orizontul, cu atât mai vie trebuie să stea înaintea ochilor tăi marea figură a Regelui Carol I, care te-a iubit ca pe un fiu, și pilda de abnegațiune ce ni-a lăsat ca o moștenire sfântă; și, dacă urmezi maxima lui: „nimic pentru mine, tot pentru Țară“ și devisa Casei noastre „Nihil Sine Deo“, nu vei putea păși greșit.

Cu cât cineva este mai sus pus, cu atât mai mult trebuie să caute a merita mărirea la care soarta l-a chemat; numai acela este stimat care-și îndeplinește credincios datorii, și de la un prinț care stă aproape de Tron se cere mai mult de cât de la alții. Nu pot deci să te sfătuiesc îndeputul să-ți îndeplinești cu sfintenție datorii tale către Dumnezeu, către Țară și către tine însuși.

Sfera ta de acțiune este încă restrânsă. Ca toți vlăstarii din Casa noastră ai intrat în nobila carieră a armelor; ea este o școală pentru tine, în care tu trebuie să fii întâiul ca exactitate ca râvnă și ca bun exemplu pentru camarazii tăi. Și tu iubești meseria ta, precum și eu iubesc pe ostașul nostru și armata. În mijlocul oștirii am crescut și am trăit cele mai bune zile ale vieții mele, îi cunosc neprețuita valoare: ea este scutul și nădejdea Țării, și știu că pe dânsa ne putem bizui în orice moment.

Dar din ce în ce se va lărgi câmpul tău de activitate până ce la urmă vei fi chemat și tu odată să conduci o Țară întreagă. Cu cât un Moștenitor al Tronului se pregătește mai din vreme pentru această chemare, cu atât îi va fi sarcina mai ușoară când momentul va veni. Nu uita niciodată că un Rege trebuie să fie întâiul servitor al Statului, și de aceea Poporul poate cere ca el să fie pildă în îndeplinirea datorii sale; amintește-ți ca un exemplu rău dat de sus poate să ducă un Stat la peire.

În toate Statele moderne Constituția a creat Suveranului o poziție excepțională. El nu este responsabil de actele de guvernământ, are însă pentru actele sale o răspundere morală foarte grea față de Dumnezeu, față de sine și față de Țară și de Istorie.

rie. Un Suveran are datorii foarte mari către Poporul care i-a încredințat destinele sale, dar puterea lui este îngrădită, și nimeni nu trebuie să observe cu mai multă sfințenie Constituția și Legile, lucrând cu încredere și în acord cu sfetnicii săi. Nu uita că ei au sarcină grea, că asupra lor cade răspunderea actelor Suveranului. Mereu la strajă, un Suveran trebuie să vegheze cu gelosie ca prestigiul Țării să fie păstrat sus și neștirbit; însă el nu se poate lipsi de sfaturile consilierilor Tronului, căci ei sunt organul de transmitere al păsurilor, al aspirațiunilor și al voinței Poporului. A le cunoaște, a le împărtăși și a se identifica cu ele, este una din cele mai înalte datorii ale unui Suveran.

Tu, iubite Carol, vei avea poate o sarcină mai ușoară decât a acelora cari au muncit și muncesc înaintea ta și a căror inimă a bătut și bate așa de tare pentru Neamul Românesc.

Ești iubit de popor, păstrează dragostea ce-ți poartă; dar în toate actele tale nu uita niciodată că mai lesne se pierde decât se câștigă iubirea și încrederea unui popor.

Peste câteva zile, în Mesagiul Tronului, se vorbia de „nevoia de a uni silințele noastre în vederea apărării marilor interese ale României, ridicându-ne toți cu mintea și cu inima mai presus de orice alte preocupări“, și, pentru a se vedea că țara nu va lăsa să treacă teribilul războiu fără a-și valorifica drepturile, se adăugia că pe armată „se întemeiază mai mult ca oricând situația ce se cuvine României“. Apoi, răspunzând Senatului, Regele apăsa asupra faptului că „unirea tuturor inimilor și a tuturor puterilor de muncă este cea mai sigură cheazășie că marile interese ale României vor fi apărate cu înțelepciune și cu tărie“, și mai ales declara hotărât că rămâne „*unit într'un gând cu poporul său*“.

Domnule Președinte,

Domnilor Senatori,

Cu vie mulțumire primesc expresiunea sentimentelor ce Senatul îmi aduce, arătându-mi din nou spiritul de înalt patriotism ce-l însuflețește în împrejurările acestea. În timpurile de grele încercări prin care trecem, unirea tuturor inimilor și a tuturor puterilor de muncă este cea mai sigură cheazășie că marile interese ale României vor fi apărate cu înțelepciune și cu tărie. Unit într'un gând cu poporul meu, salut cu bucurie și încredere hotărârea Senatului de a da guvernului tot sprijinul spre a duce la bun sfârșit și marea noastră sarcină.

Domnule Președinte,

Domnilor Senatori,

Cu deosebire mă bucur de asiguraera ce-mi dați că veți îngriji cu toată dragostea de armata noastră, spre a-i îndestula toate nevoile. Pe ea ne putem răzima cu încredere ca pe o

puternică temelie, care va fi totdeauna la înălțimea chemării sale.

Împreună cu Regina vă mulțumim din tot sufletul pentru bunele urări ce ni aduceți nouă și Familiei noastre.

„Cu cât sunt mai grele timpurile prin care trece Patria, cu atât mai tare se strâng legăturile între mine și poporul român în munca comună pentru apărarea marilor interese ale Țării“, spunea, la 19 Decembre, Regele delegației Adunării Deputaților veniți să-i aducă obișnuita adresă.

Recruților li spunea supremul șef al armatei, la 30 Novembre, cuvinte care făceau să se prevadă hotărâri apropiate: „Dacă va veni o zi când vi se vor cere jertfe mari și sfinte, sunt sigur, dragii miei recruți, că fiecare din voi își va face datoria și că nu se va zice de niciunul din voi că nu a fost un erou“:

Dragi Recruți,

Am simțit ca o datorie sfântă de a mă găsi în mijlocul vostru, în ziua în care v'ați legat cu jurământ înaintea lui Dumnezeu să păstrați credința către Rege și către Țară.

Am ales ziua de azi pentru serbătoarea aceasta, căci data de 28 Novembre e înscrisă în cartea de onoare a Armatei Române cu litere de aur, cu litere neperitoare.

Voi ați venit din toate colțurile Țării, cu inima voioasă ați părăsit casele voastre și rudele voastre, pentru a intra într-o nouă familie, Armata Română, care cu brațele deschise și ca părinte al tuturor, v'a strâns la pieptul ei.

De azi înainte nu vă mai aparțineți vouă, aparțineți Regelui și Țării.

Prin jurământul ce ați depus, ați încheiat o legătură strânsă între mine și între voi.

Frumoasă este menirea la care este chemat ostașul: el trebuie să fie scutul Țării, să apere Țara, căminul său și pe ai săi, cu credință și chiar cu sângele lui.

Este dar o cinste de a purta haina soldățească; dar onoarea aceasta cere ca soldatul să cinstească haina ce o poartă, în orice moment, nu numai atunci când ochiul superiorului îl privește, ci mai ales când știe că nu este văzut.

Am nădejde că voi veți ști în orice moment să fiți adevărați ostași români, cari poartă în inima lor simțământul de onoare și iubire de către Țară, către Rege și către Drapelul înaintea căruia ați jurat.

Multe din drapelurile de față au condus pe părinții voștri la izbândă, la glorie și, dacă acum treizeci și opt de ani, au putut birui, este pentru că ostașul de atunci era bine pătruns de datoria lui.

Sunteți acum la începutul instrucției voastre. Multe lucruri, poate, vă vor părea grele, dar, cu inima sus și cu gândul spre Dumnezeu veți trece de-asupra greutăților cu înlesnire.

Noi, toți șefii voștri, vă privim cu dragoste, și puteți fi asigurați că vă vom conduce și cu iubire și cu încredere.

Cu nădejde privesc la voi, și, dacă va veni o zi, când vi se vor cere jertfe mari și sfinte, sunt sigur, dragii miei recruți, că fiecare din voi își va face datoria și că nu se va zice de nici-unul din voi că nu a fost un erou.

Acum duceți-vă înapoi la casarmă și cu inima voioasă să vă faceți datoria, și atunci puteți fi siguri de mulțumirea șefilor și a Regelui vostru.

O notă de părintească încredere în armată, supusă la oboselile unei lungi concentrări fără măcar satisfacțiile ce vin din frământările dureroase ale războiului, se desface din ordinul de zi de la 1 Ianuar 1916, anul încercărilor supreme, în cursul cărui mai mult decât oricând era să se dovedească strălucit unitatea de cuget și de voință între Rege și Națiune:

Ostași,

În pragul acestui nou an simt o adâncă bucurie de a vă arăta via mea mulțumire pentru silințele ce vă dați pentru împlinirea datoriilor ostășești.

Anul ce a trecut a cerut de la voi o muncă cu oboseală încordată, în scopul de a obține o pergătire de războiu desăvârșită. Ca totdeauna v'ați supus la cerințele ce vi s'au impus în interesul obștesc cu devotamentul pe care vi-l cunosc: el a fost fala voastră în trecut, el va fi mândria voastră în viitor.

Țara și Eu suntem mândri de voi și vă privim cu încredere și iubire.

Vă urez dar la toți din adâncul inimii ani mulți și fericiți!

Și iată cu ce cuvinte mulțumește Regele celor cari veniau să-l felicite de anul nou:

Din tot sufletul vă mulțumesc și Înalț Prea Sfinției Sale și d-voastre, pentru călduroasele felicitări ce-mi aduceți cu prilejul anului nou.

Dea Dumnezeu ca urările ce izvoresc din patriotismul cald care ne unește în vremurile acestea grele de mai mult de un an să fie împlinite și că anul acesta, când va apune, să găsească iarăși liniștea în lume.

Dea Dumnezeu ca toate inimile române să bată unite spre a lucra pentru binele țării! Cât pentru mine, eu voi fi pe această cale un călăuzitor iubitor de țară și de neam.

Acestea sunt urările pe care azi le aduc scumpei noastre Patrii.

Trăiască România!

Suma foarte însemnată pe care o dăruî la 7 April, pentru ușurarea sărăciei crescânde — Regina însăși dorind să facă împărțirea —, era o pregătire a acestui perfect acord cu toate stratele societății în luptă și jertfă :

Scumpul meu Președinte al Consiliului,

În aceste vremuri deosebit de grele, gândul meu se îndreaptă și către cei cari sufăr de marea scumpire a traiului, fără a putea fi îndestulător înlesniți de bugetul Statului, astăzi prea împovărat.

În dorința de a contribui la alinarea acestor suferințe, la care sunt sigur că nimeni dintre cei avuți nu va rămânea nepăsător, am hotărât a dăruî suma de lei 1.250.000 spre a se împărți celor mai cruți loviți și mai ales populației orașelor Țării, cea mai greu atinsă prin scumpetea mereu crescândă a chiriilor și a celor mai neapărate lucruri trebuincioase traiului și care cred că merită ajutorarea noastră pe o scară mai întinsă.

U'aș fi foarte recunoscător, scumpul meu Președinte al Consiliului, să-mi dați părerea Domniei Voastre asupra modului ce vi se pare mai nemerit pentru ca acest ajutor să ușureze într'adevăr soarta celor obidiți și mai vrednici de compătimirea noastră.

Regina și copiii noștri vor simți o mare mulțumire sufletească de a se asocia și ei la această faptă de ajutorare reciprocă, luând parte la împărțirea ajutoarelor.

Cu acest prilej vă reînnoesc, scumpul meu Președinte al Consiliului, încredințarea sincerei și statorniciei mele afecțiuni.

Când, de primăvară, se adăugiră, din partea Centralilor, în aceiași notă, cuvintele de prevenire față de o eventuală trecere a trupelor rusești prin Moldova, acțiunea militară a României era în plină preparație. Ea fu grăbită numai prin intervenția nerăbdătoare a Aliatilor, a căror situație pe frontul de Vest devenise gravă și cari consimțiseră în sfârșit a recunoaște întregul drept național al României asupra ținuturilor aparținând Monarhiei austro-ungare în care populația românească era preponderantă și o da garanțiile cerute. Refusând sfatul de a ataca Bulgaria, — cea ce, supț raportul militar, cu trecătorile Carpaților deschise unei invasii, n'ar fi însemnat nimic, dar ar fi oprit orice avânt, reînnoind o expediție balcanică impopulară atunci când ochii tuturor priveau de doi ani la acel Ardeal unde se jertfia în zădărar toată vloga poporului român pentru a lega și mai strâns în robie pe cei rămași în viață, — Regele trase sabia.

Se crezuse totuși un moment, de acei cari nu-l cunoșteau, că s'ar putea încerca o lovitură politică în alt sens. Titu Maiorescu ieși de la audiență cu încredințarea că o schimbare de direcție se

va produce. Se sconta situația unora și altora supt noul Ministeriu ce era să se facă pentru a împiedeca izbucnirea războiului contra Austro-Ungariei. În schimb lumea politică, prieteni și vrăjmași, apărători ai politicei „idealului național” și adversari ai ei, se găsiră în fața manifestului care însemna, cum s’a spus, ridicarea curajioasă a „potirului de sânge și de lacrimi” pentru un popor viteaz. Regele se pusese în fruntea lui pentru izbândirea dreptății românești.

Proclamația din 14 August exprima credința că, în schimbarea din temelii a lumii întregi, și Românii, după atâtea dureri seculare, au dreptul de a se găsi împreună în aceeași țară, îndeplinind unirea mult visată, ca o desăvârșire a actului din 1859, care crea o țară unită la Dunăre și independentă prin însăși voința ei. Ardealul și Bucovina erau înfățișate ca ținta silinților unei armate naționale chemate a întregi hotarele țării în cuprinsul dreptului nostru.

Iar acestei armate înseși i se spunea la sfârșitul unui scurt și călduros îndemn: „De-a lungul veacurilor un neam întreg vă va binecuvânta și vă va slăvi”.

Ostași,

U’am chemat ca să purtați steagurile voastre peste hotarele unde frații noștri vă așteaptă cu nerăbdare și cu inima plină de nădejde.

Umbrele marilor Voevozi Mihai Viteazul și Ștefan cel Mare, ale căror rămășiți zac în pământurile ce veți desrobi, vă îndeamnă la biruință ca vrednici urmași ai ostașilor cari au învins la Războieni, la Călugăreni și la Plevna.

Veți lupta alături de marile națiuni cu care ne-am unit. O luptă aprigă vă așteaptă. Cu bărbăție să-i îndurăm însă greutățile, și cu ajutorul lui Dumnezeu izbânda va fi a noastră. Arătați-vă deci demni de gloria străbună.

De-a lungul veacurilor un neam întreg vă va binecuvânta și vă va slăvi.

Iar nației întregi, i se vorbea în aceste cuvinte despre sosirea „zilei așteptate de veacuri”:

Români,

Războiul care de doi ani a încins tot mai strâns hotarele noastre a zdăruncinat adânc vechiul așezământ al Europei și a învederat că pentru viitor numai pe temeiul național se poate asigura viața pașnică a popoarelor.

Pentru neamul nostru el a adus ziua așteptată de veacuri de conștiința națională, ziua unirii lui.

După vremuri îndelungate de nenorociri și de grele încercări, înaintașii noștri au reușit să întemeieze Statul român prin Unirea Principatelor, prin războiul Independenței, prin munca lor neobosită pentru renașterea națională.

Astăzi ni este dat nouă să întregim opera lor, închegând pentru totdeauna cea ce Mihai Viteazul a înfăptuit numai pentru o clipă: unirea Românilor de pe cele două părți ale Carpaților.

De noi atârnă astăzi să scăpăm de sub stăpânirea străină pe frații noștri de peste munți și din plaiurile Bucovinei, unde Ștefan-cel-Mare doarme somnul de veci.

În noi, în virtuțile, în vitejia noastră stă puțința de a li reda dreptul ca, într-o Românie întregită și liberă, de la Tisa până la Mare, să propășească în pace potrivit datinelor și aspirațiilor gintei noastre.

Români,

Insuflejiți de datoria sfântă ce ni se impune, hotărâți să înfruntăm cu bărbăție toate jertfele legate de un crâncen războiu, pornim la luptă cu avântul puternic al unui popor care are credința neclintită în menirea lui.

Ne vor răsplăti roadele glorioase ale izbândeii.

Cu Dumnezeu înainte!

Trupele treceau hotarul, desarmând pe grănicerii unguri. Cel ce scrie aceste rânduri a văzut liniștita lor încredere în dreptate, calmul lor despreț de moarte, omenia lor față de dușmanul rănit sau prins; el a văzut cel d'întăiu mormânt deschis în pădurile Bratocii pentru soldatul căzut la hotarul desființat pentru totdeauna. Nu era un războiu, ci executarea religioasă a unei datorii istorice, săvârșirea unui act sacru, a cărui îndreptățire era în toate sufletele. Fără nicio exagerare sufletul drept și sincer al Regelui care desăvârșise sacrificiul tuturor afecțiunilor sale era în unire cu sufletul luptător al neamului întreg.

Îndată urmară însă declarația de războiu a Germaniei și invazia bulgărească la Turtucaia. Se va ști cândva ce s'a petrecut în sufletul adânc religios al Regelui și de aceea convins că orice cauză dreaptă trebuie să biruiască. În câteva zile dușmanul pe care nu-l voisem și față de care atitudinea României rămăsese prietenească până în ultimul moment, de și el întrebuițase același sistem de surprindere față de Serbia, acum nimicită, se găsea pe pământul vechii Dobroge, unde ajutorul rusesc, prevăzut prin tratat, se reducea la cea mai simplă expresie: rele trupe ale Țarului și trupe auxiliare sârbești, acestea, ce e drept, insuflețite de cel mai bun spirit ostășesc. În curând înaintarea în Ardeal, de care se legau toate speranțele,

trebui să fie oprită, și pe urma soldaților noștri cari se retrăgeau, înaintea corpul, pregătit anume, din timp, pentru marea lovitură contra României, al lui Falkenhayn.

Resistența în pasurile Carpaților a fost vrednică de trecutul apărătorilor îndărătnici ai muntelui românesc. Luptând zi și noapte fără a fi schimbate cu săptămânile, regimentele românești se dădeau îndărăt resistând unor dușmani a căror înzestrare tehnică era strivitoare. La urmă linia ocrotitoare fu ruptă la Jiu, unde abia înregistrasem un însemnat succes, și Germanii de la Nord intrau în Craiova, pecând Mackensen trecea Dunărea înaintând pe altă cale spre București.

Pentru onoarea steagului o bătălie trebuia dată împrejurul Capitalei amenințate, oricare i-ar fi riscurile și oricâte jertfe ar fi cerute. Întâiul buletin arăta o mare biruință asupra năvălitorilor germani și turci: prizonierii apărură pe străzile Bucureștilor, mângâind o populație îngrijorată. Dar planurile noastre fuseră prinse printr'un accident nenorocit și peste câteva zile ilusia victoriei se prefăcu în conștiința unui groaznic desastru.

Nu mai rămânea decât o singură cale deschisă: spre Moldova, în dosul trupelor rusești proaspete, care refuseră să ajute. Cu inima zdrobită, Regele și familia sa părăsiră Bucureștii în ziua de 21 Novembre. Cei ce au văzut pe Suveran în acest ceas al celor mai grele dureri au observat lacrimi în ochii lui. Dar inima, încrezătoare în rosturile divine ale națiunilor, nu pierdea speranța în capătul bun al acestor supraomenești sacrificii. Așa cugeta și Ștefan-cel-Mare când după înfrângerea din codrii Neamțului își aduna ostașii risipiți pe potecute, pentru ca, după câteva luni numai, să vadă perind înaintea sa ultimele pâlcuri răzlete din oastea tiranului turcesc venit să-și sature ochii de rușinea și prada Moldovei.

Nu va uita nimeni dintre cei cari au fost de față măreția tragică a ceasului când Regele, neînvins în sufletul său, se înfățișa înaintea unui Parlament patriotic care resuma ideea împotrivirii până la capăt, pentru a declara că nimic nu-l va putea despărți de poporul în inima căruia întrase pentru totdeauna prin aceste nepilduite suferinți și că lupta pe care a început-o pentru drept n'o va părăsi decât odată cu viața, care acum pentru toți ajunsese, față de complexitatea, dar nobila datorie, indiferentă.

Mesagiul de tron afirma profetic că Austro-Ungaria, dușmanul pe care ni-l scosese înaintea pornirea îndreptățită către realizarea unității naționale, „nu mai poate dăinui ca factor al echilibrului european“, că înfrângerea trecătoare, oricât de grea, nu trebuie să ne

împiedece „să privim viitorul cu desăvârșită încredere“, că, oricare ar fi „jertfele mari și dureroase“, „suntem hotărâți să luptăm alături de Aliați cu energie și până la capăt“. În ce-l privește pe sine și dinastia sa, Regele vorbea astfel: „Aspirațiile și jertfele de astăzi mă leagă pe mine și Dinastia mea și mai puternic încă de nația română, care va găsi pururea în Regele ei pe sprijinitorul și apărătorul drepturilor și năzuințelor sale“. Salutând emoționat pe „soldații cari apără pământul strămoșesc încălcat de vrăjmași“, Domnul țării, urmând vechile datine de războiu ale timpurilor eroice, îndemna „să spunem țaranului că, luptând pentru unitatea națională, el luptă totdeauna pentru desrobirea lui politică și economică. Vitejia lui“, urma textul Mesagiului celui mai tragic din era noastră constituțională, „îi dă drepturi și mai mari asupra pământului pe care-l apără“.

Camerele nu se depărtară în discuțiile lor de o datorie morală pe care n'o puteau înlătura veștile rele ce se îngrămădiau și privești, din ce în ce mai clară, a relei voințe rusești. Se va cunoaște cândva tot ce Regele și Regina au încercat, din Octombrie 1916 până în Februar 1917, pentru a face ca hotărârea mântuitoare să vie din Petrograd. În mijlocul unei ierni cumplite, având înaintea ochilor sfâșietoarea vedere a cetelor de soldați zdrobiți de osteneală, înghețați, flămânzi, a răniților și bolnavilor ce se aduceau cu căruțele țărănești, tăiați de orice legătură mai strânsă cu prietenii, Suveranii sufletelor îndurerate ale unui popor întreg lăcrămau în modesta casă boierească a adăpostului lor când, la 1 Ianuar 1917, câțiva scriitori și artiști veniau, ei înșiși adânc îndurerați, să li aducă urările vechilor colinde cu prevederea viitorului mai bun pentru care zilnic se stingeau atâtea suflete.

Primind, la 28 Ianuar din acest an nou, ce se anunța totuși așa de sumbru, în bubuitul tunurilor la Siretiu și în munte până în codrii Bucovinei, delegația Senatului, Regele se închina înaintea „sângelui vărsat de vitejii ostași“, în care vedea recunoscător „legătura cea mai sfântă și cea mai tare care poate uni pe Suveran de poporul său iubit, cu care nu are decât un singur gând și un țel“. „Luptăm“, spune el cu hotărâre, „pentru o cauză dreaptă, pentru înfăptuirea unui dor secular... , făurind prin spadă și cu sânge întregirea neamului românesc“. Și cu acest prilej rolul de căpetenie în preocupările Domnului de oaste îl avea „țărânimea care așteaptă de mult să ieie în viața Statului locul ce i se cuvine și pe care l-a meritat mai mult ca oricând prin jertfele mari ce evenimentele actuale i-au impus“. Iar delegației Camerei, la 25 Ianuar, i se vorbea de „unitatea de gând între Rege și Națiune“, cu care împreună sufletul

său adânc religios „înalță rugăciuni fierbinți către Dumnezeu“ pentru
acea victorie fără ură și fără trufie care e izbândirea dreptului și
răsplătirea durerilor :

*Domnule Președinte,
Domnilor Senatori,*

Cu inima plină de recunoștință primesc expresiunea senti-
mentelor de adâncă și curată iubire de neam ce Senatul îmi
aduce în timpuri de grele încercări ce impun iubitei noastre țări
jertfe dureroase. Sângele vărsat de vitejii noștri ostași este le-
gătura cea mai sfântă și cea mai tare care poate uni pe Suve-
ran cu poporul său iubit, cu care nu are decât un singur gând
și un țel.

Această nedistructibilă legătură îmi este cheazășia cea mai
sigură că cu ajutorul Celui Puternic izbânda finală va fi de partea
noastră, căci ne luptăm pentru o cauză dreaptă, pentru înfăp-
țuirea unui dor secular, ce prin tăria brațului nostru nu se poate
să nu se îndeplinească.

*Domnule Președinte,
Domnilor Senatori,*

Ca șef suprem al iubitei noastre oștiri primesc cu mândrie
prinosul de recunoștință ce Senatul îl închină fiilor Țării, cari, cu
o bărbăție demnă de strămoșii noștri, au ținut piept unor duș-
mani superiori ca număr și ca mijloace tehnice.

Dacă soarta pentru un moment ni-a fost vrăjmașă, am
ferma convingere că, mână în mână cu ostașii aliaților noștri,
vom duce lupta uriașă la izbândă, făurind, prin spadă și sânge,
întregirea neamului românesc.

Solicitudinea ce însuflețește Senatul față de trebuințele ar-
matei mă întărește și mai mult în această credință.

*Domnule Președinte,
Domnilor Senatori,*

Cuvintele de pioasă amintire ce închinați memoriei prea-iu-
bitului nostru copil ne-au mișcat, atât pe Regina, cât și pe Mine,
până în adâncul inimii și ni sunt o prețioasă dovadă de dra-
gostea reciprocă ce unește dinastia cu poporul meu.

Din această dragoste izvorăște viul interes ce port țără-
nimii, care așteaptă de mult să ieie în viața Statului locul ce i
se cuvine și pe care l-a meritat mai mult ca oricând prin jert-
fele mari ce evenimentele actuale i-au impus.

De aceea primesc cu vie satisfacție asigurarea ce domniile
voastre îmi aduceți că-mi veți da, atât mie, cât și Guvernului
mieu, concursul vostru patriotic pentru înfăptuirea unor reforme
de la care aștept un nou avânt în dezvoltarea noastră economică
și politică.

*Domnule Președinte,
Domnilor Senatori,*

Mulțumindu-vă din suflet pentru sentimentele ce arătați Reginei, mie și familiei mele, pun, cu întreaga țară, nădejdea mea în patriotismul domniilor voastre și în vitejia ostașilor noștri.

Cu încrederea în acești doi factori puternici, vă spun: înainte cu Dumnezeu.

În primăvara anului 1917 Regele putea să vadă, odată cu învierea naturii, trezirea la o viață nouă a oștilor sale. Vorbind, în Martie, elevilor școlilor de ofițeri din Iași și Botoșani, el roștia speranța sa tare că o nouă fasă a războiului se deschide.

Întâia lui întâlnire cu aceia de patimile cărora plânsese atât de mult în ascuns, a fost poate clipa cea mai emoționantă din viața sa. Pe unul din dealurile acum acoperite, peste ruinele iernii, de o fragedă verdeață tânără, Ferdinand I-ii, lângă Regina, a cărei energică figură capăta tot mai mult o înaltă însemnare simbolică, și în mijlocul copiilor săi, pentru cari toți aveau un loc mare în inima lor, privia înduioșat la trupele ce treceau supt steaguri în vuietul bucuros al aclamațiilor nesfârșite, care păreau că salută în el și în ele triumful neapărat al aspirațiilor înăbușite, dar nu învinse.

Reproducem înseși duioasele lui cuvinte, rostite cu a est prilej:

Ostași,

Ori de câte ori vin în mijlocul ostașilor miei pe front, pare-mi-se că adie un vânt mai bun, un vânt mai curat, un vânt plin de nădejde, un vânt plin de siguranță și de biruință. Când văd trupele cum se presintă pline de vioiciune, pline de focul sacru care este chezașia cea mai bună a unui viitor mai mare și mai strălucit, mi se umple inima de bucurie.

În leau de aici un sentiment de plină încredere în viitorul nostru și în brațul de oțel care-l va făuri. Îleau cu mine o dragoste tot mai adâncă pentru iubiții miei soldați.

Să trăiți și să ne întâlnim pe câmpul de luptă ca biruitori și făuritori ai unei Români mai mari!

Peste câteva zile, la Hârlău, solul Franciei depărtate, biruitoare și prin sacrificiul nostru, ministrul socialist Albert Thomas, la priveliștea impunătoare a noilor regimente românești, prindea, într-o

mişcare sprintenă, de braț pe Rege pentru a-i spune că totuși vom merge peste Carpați. În comisiunea reformei agrare, primul-ministru declara că nația are un singur scop: „spre Ardeal prin București“.

Oastea nouă, către care se îndrepta plin de încredere la 23 April, de Sf. Gheorghe, avea un spirit așa de bun, încât, la cercetarea ei, Regele li-a spus: „am venit să vă îndemn pe voi, dar văd că voi mă îndemnați pe mine“.

La începutul lui Iunie apăreau voluntarii ardeleni liberați din Rusia, și ei aclamau frenetic pe Regină și pe Prințul Moștenitor înaintea adăpostului lor de pribegie.

Cu înfrigurare, un popor întreg, strâns dureros, dar hotărît la orice sacrificii, în jurul mării idei călăuzitoare a unității sale politice, aștepta ceasul grelei încercări răsplătitoare prin care deocamdată își va recăpăta vechea basă liberă pentru a urmări de acolo scopul pe care cu niciun preț nu-l putea părăsi. La sfârșitul lui Iulie, în credința că armata rusească aliată va colabora loial la dorita operă de revanșă, se dădea lovitura de la Mărăști, a cărei fericita izbândă dovedea lumii întregi că există o armată românească, plină de încredere și de decisiune, și că ea este în stare să smulgă dușmanului care pângăria căminurile noastre și ținea supt un jug de fier trei milioane de Români ajunși prizonerii lui, biruința. La 12 Iulie, apoi a 4-8 August Regele se afla în mijlocul ostașilor săi biruitori, gustând pentru întâia oară din paharul dulce al răsplătirilor drepte.

Descompunerea aliaților ruși prefăcu însă îndată această înaintare victorioasă într-o devotată rezistență. Planul de pătrundere în ceia ce se numia oficial „teritoriul ocupat“, iar pentru sufletele atâtor mii de soldați însemna locul unde trăiau în sărăcie și umilință ceia ce li era mai scump pe lume, trebui să fie părăsit. Divisiile lui Mackensen, stăpânul din București, vice-regele înaintea căruia se prosternau supușii îngroziți ai „armatei imperiale germane“, se îmbulziau la Siret, țintind inima rezistenței românești la Iași și pregătindu-se de expediția spre Odesa și grânarele Rusiei incapabile de a se apăra.

Cele mai grele din zilele muceniei la care era supus acest suflet de Rege pentru că se încălzise de cele mai legitime râvniri ale poporului său se apropiu. Nimic nu putea clinti însă de la datorria lui pe acela care de la început părăsise grija propriei sale soarte. „Va rămânea până va avea un singur soldat“, acestea au fost cuvintele lui înaintea desastrului complex, când se aștepta năvălirea, pe la Vest, pe la Nord, a biruitorilor austro-germani contra cumpletei și cinicei debandade rusești.

Prin sforțări supraumane, sacrificând zeci de mii de ostași dintre aceia cari cu câteva zile în urmă se visau înaintând către satele lor de mult părăsite, puhoiul german e oprit la Mărășești după lungi și sângeroase lupte. Clipa tragică se isprăvia printr'un amurg roșu de victorie scump plătită, care asigură măcar, cu toată defecțiunea Rușilor, deveniți în urmă niște dușmani fățiși, inviolabilitatea acestui teritoriu de refugiu, sacru acum pentru neamul întreg. La începutul lui August, apărând pe front, unde nu-l mai amenința primejdia dușmăniei rusești, Ferdinand I-iu putea să vorbească supraviețuitorilor glorioși ai celor mai mari și mai scumpe plătite din victoriile câștigate de acest neam al tuturor suferinților. Adresându-se, la 13 August, către trupe și către Țară, el li mulțumia emoționat pentru salvarea onoarei și a viitorului Țării-Românești:

Ostași de pe frontul român,

Luptele crâncene ce s'au dat în timpul ultimelor săptămâni de către trupele ruso-române puse sub comanda mea au dat din nou la iveală însușirile ostășești ale armatelor aliate pe frontul român. După ce bravele mele regimente din armata II, cot la cot cu vitejii lor frați de armă din armata IV rusă, au alungat pe vrăjmaș din pozițiile ținute atâta timp, armata I, împreună cu corpurile VIII și VII ruse, au știut să țină în respect valurile inamice ce încercaseră a rupe frontul Nord de Focșani. Mărăști, Mărășești, Panciu și Oituz pentru armata IX rusă sunt niște nume care constituie titlurile de glorie pentru trupele ce au luptat și sângerat acolo.

Cu piepturile voastre ați ridicat un zid mai tare decât granitul. Voința voastră, vitejia copiilor țărilor noastre aliate au pus o stavilă potopului vrăjmășesc ce a vrut să se reverse asupra câmpiilor Moldovei pentru a purta valurile sale și mai departe până în sânul Rusiei.

Cu mândrie mă uit la voi și vă aduc mulțumirile mele călduroase și recunoștința mea ofițerilor și trupei, cari v'ați purtat atât de brav. Cnoare acelor cari și-au lăsat viața pentru apărarea patriei lor!

Ne mai așteaptă noi lupte; noi sforțări și noi jertfe ni se impun, căci vrăjmașul tot își mai ține capul sus. Nu uitați nici-o clipă că drumul spre biruință duce numai într'o singură direcție: înainte; numai învingând pe vrăjmaș puteți realiza străduințele voastre. Ați dovedit până acum că puterea voastră de rezistență e mai tare ca năvălirile vrăjmașului, iar vitejia voastră mai mare decât numărul lui. Va veni momentul când voi veți fi năvălitorii, când veți purta drapelele voastre înainte pentru a alunga pe vrăjmaș de pe pământul care nu este al lui, căci, cât timp mai are un picior pe pământul vostru, biruința nu e desăvârșită.

Vitejia ce ați arătat până aci îmi dă dreptul să privesc cu încredere în viitor, căci luptăm pentru bunurile noastre cele mai sfinte și cauza noastră e justă; de aceea și biruința trebuie să fie a noastră.

Români,

Se încheie anul de când, credincioși neamului, am declarat războiul Austro-Ungariei. De atunci ne aflăm în luptă cu Germania și cu aliații ei.

Războiul nu porni din dorința de cucerire. Viața și roadele muncii voastre ni-au fost prea scumpe ca să ne fi gândit la risipa lor în scopuri de deșartă strălucire.

Războiul nostru este un războiu sfânt.

A nu-l fi declarat ar fi fost o îndoită trădare: față de înaintașii noștri și față de șirul generațiilor care vor să vie.

Acum optsprezece veacuri Traian ne puse strajă a civilizației pe crestele Carpaților și la poalele lor de la Miazănoapte la Miazăzi, dela Tisa și până la Mare.

Năvala ungurească de acum zece secole ne-a rupt în două. Carpații, leagănul neamului, l-a schimbat în hotar despărțitor între frați. Ea ne-a despicat politicește, dar ni-a lăsat sufletul întreg, același suflet al aceluiași popor.

Vremi de veacuri nu am avut decât un gând: „veni-va ceasul să fim iarăși împreună“.

Prin muncă, prin răbdare și prin jertfa strămoșilor și a părinților noștri abia ajunserăm la înfăptuirea Regatului României. Și era limpede: ori izbutim să înfigem steagul României dincolo de munte, ori s'ar stinge viața noastră și dincoace de munte.

Războiul lumii deslănțuit acum trei ani de setea de stăpânire a Austriei și a Germaniei, ni dădu prilej să punem la mijloc toate puterile neamului.

Oricât am suferi, trebuie să urmăim soarta și să asigurăm menirea neamului nostru.

Ieri și mai ales azi suntem aliați cu aproape toate popoarele de pe fața pământului. Bătăndu-ne pentru desrobirea moșiei strămoșești ne batem pentru triumful libertății și al dreptății în oménirea întreagă.

Biruința este sigură. Nimic și nimeni nu o poate împiedeca. Aliații și noi vom învinge.

Vom învinge, oricare ar fi întâmplările nestatornice și trecătoare ale acestui războiu uriaș, și ne vom întoarce într-o patrie prea mărită.

În locul României de ieri vom dobândi România de mâine, așa cum au mângâiat-o în visurile lor părinții noștri, așa cum o vom lăsa moștenire urmașilor noștri.

Eroismul uimitor al ostașilor, — admirați de lumea toată, — a fost susținut de bărbăția voastră, a acelor de acasă. În mij-

locul celor mai groaznice încercări ați rămas statornici în credința și hotărârea voastră de a jertfi tot pentru cinste, pentru drept, pentru biruință.

Atacați de armata celei mai puternice Impărății, am fost siliți să părăsim două treimi din scumpul nostru pământ. Și soarta a vrut să îndurăm și vedenia chinurilor cumplite la care sunt supuși cei rămași supt călcâiul vrăjmașului.

Și ați rămas neclintii.

Și ați dat cea mai frumoasă pildă de înălțare sufletească. Al doilea an de războiu, începând acum, ne va găsi tot așa de hotărâți, tot așa de neclintii.

Prin suferințele noastre vom câștiga dreptul la viață care are preț pentru noi toți.

Sus inimile și, strâns uniți împrejurul steagului acoperit de glorie prin vitejia ostașilor, să nu iasă din piepturile noastre decât un singur strigăt: „Înainte pentru România Mare!”

Între 26 August și 6 Septembrie Domnul de oaste se afla din nou, frățește, între ai săi, și la 19 ale lunii urale călduroase îl salutau pe frontul corpului VIII rusesc, care-și făcuse datoria.

În același timp Regele avea mulțumirea că-și îndeplinise solemnul cuvânt dat țăranilor ostași că ei vor fi chemați la întregirea drepturilor politice și la recăpătarea brazdei pierdute, în timpuri vechi de strâmtorare, de către înaintașii lor.

În momentul când sufletul soldatului se pregătea pentru marele avânt desperat al redobândirii și întregirii, Suveranul, din propria lui inițiativă, ceruse Ministeriului său ca opera de împroprietărire și de chemare la viața politică să nu mai fie zăbovită. În cuvinte energice el anunțase armatei pe care mergea, de Sf. Gheorghe, patronul steagurilor, s'o cerceteze pe frontul pregătirii, această decisiune nezguduită, în care-l întăria exemplul dat de marii Voevozi luptători pentru ființa noastră națională.

Ostași,

De Sf. Gheorghe serbătorim hramul oștilor. Supt steagurile cu chipul Marelui Mucenic și apărător al credinței s'a luptat, pentru apărarea Țării și răpunerea dușmanilor, în fruntea ostașilor vechii Moldove, Ștefan-cel-Mare și Sfânt, al cărui steag a fost găsit acum la Muntele Athos, ca și cum el însuși, viteazul de pe vremuri, ar vrea să ne cheme spre biruință.

Să prăznuim cu toții, cu inima smerită, dar și cu hotărâre nestrămutată de-a învinge, ziua în care sute de ani s'au făcut de vrednicii noștri înaintași rugăciuni pentru ca „vitejia direaptă să biruiască.

Eu, ca unul care mă găsesc în Scaunul de domnie al Aceluia, voi fi cel d'întăiu care să fac rugăciuni pentru izbăvirea Țării.

În același timp, urmând pilda lui Ștefan-Vodă, cel blând și milostiv, întăresc încă odată făgăduința mea de Rege că precum după biruințele lui se întindea praznic pentru viteji și ei erau ridicați în rândul fruntașilor, astfel, după izbânda pe care o așteptăm, se va realiza pentru voi legiuita stăpânire asupra ogoarelor câștigate cu sângele vostru și prin vot obștească veți lua parte activă în alcătuire unei Românie nouă și mai mari, pe care o vom fi înfăptuit-o împreună.

Bazele exproprierii care trebuia să deie pământul de împărțit fură fixate printr'un acord între cele două partide care formau Guvernul, acord cerut cu stăruință de Regele. El urmări cu cea mai mare atenție și cu cea mai călduroasă nerăbdare discuțiile comisiei formate pentru acest scop, și, când, după multe frământări, se ajunse, în Iunie, la rezultatul dorit prin introducerea articolului respectiv în Constituție, bucuria sa fu mai mare decât a oricui. Vechi dorințe sfinte fuseseră astfel realizate în ajunul ofensivei răsbunătoare și liberatoare.

Din nenorocire unul din rezultatele catastrofei militare din vară fu împrăștierea Parlamentului. Cum împrejurările din Rusia deveniau tot mai rele, trecându-se de la regimul Cherenschi, care se recunoaștea îndatorit față de Aliați, la anarhia sovietică a dictaturii Lenin-Troțchi, care ni refuza orice concurs al trupelor revoluționare, închinată, supt steagul roșu, internaționalismului, nu se putu urma cu elaborarea legilor de expropriere și improprietărire.

În scrisoarea către administratorul Domeniilor Coroanei (21 Martie 1918) Regele vorbește astfel despre improprietărire.

Domnule Administrator,

Imprejurări vrăjmașe au împiedecat până acum Parlamentul să desăvârșească opera reformelor constituționale.

Astăzi, când vitejii noștri ostași, cari cu atâtea jertfe și atâtea sânge au apărut pământul strămoșesc se întorc la căminele lor, voiesc ca pe Domeniile Coroanei, ca și pe proprietățile mele, ei să se bucure fără întârziere de foloasele pe care le asigură principiile sancționate de mine în Constituție.

În acest scop, până ce noi legi vor putea permite improprietăririle lor definitivă, doresc ca pe aceste Domenii ei să fie deja, supt formă de obște și de arendă, puși de îndată în folosința pământurilor ce li se vor cuveni.

La aducerea la îndeplinire a acestei hotărâri a mele se va ținea seamă în primul rând de luptătorii cari se întorc de sub drapel și de familiile acelor cari și-au istovit viața în serviciul Patriei.

Veți binevoi, potrivit cu aceasta, să alcătuiți un proiect de organizare a obștilor, astfel ca funcționarea lor să poată începe imediat ce situația generală o va face cu putință.

Când, la 15 Decembre 1916, deschidea o nouă sesiune parlamentară, Regele vorbise astfel acelor cari isprăviseră votând marile reforme: „În cea de pe urmă sesiune ați săvârșit o mare operă de solidaritate națională, ați schimbat până în temelii viața noastră socială și politică printr'o dreaptă împărțire a pământului de hrană și prin votul obștesc. Aceste adânci prefaceri niciodată nu au fost mai mult dorite, și d-voastră le-ați înlăptuit fără a precumpăni jertfele, văzând cum se jertfește poporul român pentru binele patriei și al idealului național.“

Dar, cum am spus, Adunările n'au putut lucra nici o singură ședință, și Mesagiul a rămas fără răspuns. Nenorocirea le împrăștiase.

În același Mesagiu se aduceau laudele meritate eroice armate, înălțând „vitejia vrednică de admirația lumii“, „și când, sub apăsarea numărului covârșitor al vrăjmașului, a trebuit să se retragă în câmpiile și pe plaiurile Moldovei“, spre a se reorganiza „în mijlocul suferințelor celor mai de neîndurat, dovedind și de această dată bărbăția și puterea de viață a prea mult încercatului nostru neam“.

Acestei armate însă îi era interzis de acum înainte să mai lupte. În loc să se sprijine pe aliații lor, soldații noștri erau reduși să-și cheltuiască ultimele puteri apărând colțul de țară rămas liber contra jafurilor unor bande de criminali. Iar, de pe înălțimile Urancii, Wilhelm al II-lea aruncase blăstămuri asupra rudei necredincioase care împiedecase în Răsărit realizarea uriașului plan de hegemonie mondială a Germaniei imperiale.

Totuși Regele deosebise sub această lăudăroșie provocătoare slăbiciunea. Se juca o comedie pentru a impresiona, și el urmărea fără mânie, dar cu despreț, actele ei, care nu-i impuneau. „Poate mă voi vedea cândva cu Împăratul Wilhelm“, spunea el într'o conversație particulară, „și atunci cel rușinat nu voi fi eu. În Mesagiul din Decembre aceiași credință e exprimată cu cea mai mare energie, vorbindu-se de „neamul știutor de menirea sa și pe care se poate răzima civilizația în Răsăritul Europei“. Oricare ar fi jertfele ce ne mai așteaptă până să ajungem la realizarea aspirațiilor noastre legitime, avem convingerea că ele vor fi răsplătite în ziua hotărâ-

toare, când se va stabili, în relațiile dintre popoare, domnia dreptului și a libertății“.

Sufletul plin de credință în destinele neamului nu se închina înaintea nenorocirii.

Totuși împrejurările se înrăiau zilnic, ajungând grozave. Dușmanul învingător prin ajutorul lor, a doua zi după cea mai mare înfrângere a lui pe acest front românesc, impunea un armistițiu. El pregătia smulgerea Dobrogii, despoierea Regatului de întreaga linie a munților, desăvârșita lui robie economică, ocupația pe timp îndelungat. Iar, pentru a pecetlui această situație de complectă ruină și de ultimă umilință, contele Czernin, setos de răzbunare, voia înlăturarea Dinastiei vinovate de a fi servit interesele nației: un grup de politicieni trădători sprijinia la București această conspirație. La sfârșitul lui Novembre, de altfel, Regele declarase în particular că preferă să se retragă decât să admită înjosirea armatei și țerii sale. Și adăuga: „O biruință câștigată prin asemenea mijloace nu poate fi durabilă; toată desvoltarea trecutului ni-o arată“.

La începutul Anului Nou, proclamația regală către armată vorbește de „lupii în piele de oaie“ cari fac tot ce se poate pentru a desorienta și a descuraja:

Ostași,

A trecut un an plin de lupte grele în care drapelele noastre s'au acoperit cu o nouă glorie. În frățeasca conlucrare, în munca comună pentru biruință, diferitele arme au cules noi lauri, și faima vitejiei armatei noastre și forța ei de rezistență au pătruns departe peste granițele noastre. Ați stârnit admirația și ați câștigat recunoștința aliaților noștri, iar vrăjmașului i-ați impus respect față de ostașul român.

Azi, în pragul unui nou an, vă aduc tuturor, de la general la soldat, adâncile mele mulțumiri.

Anul cel nou, însă, tot mai găsește pe vrăjmași înăuntrul hotarelor Țării; biata populație din ținuturile ocupate tot mai simte greaua apăsare a pumnului său de cotropitor. El umblă ca lupul în haină de miel, lingușind cu vorbe dulci ca să pună pe urmă cu mai multă siguranță mâna pe prada lui. Ca proorocii cei falși, el vorbește de fericire și nu poate dărui decât desbinare și peire.

Voi, vitejii miei luptători de la Mărăști, Mărășești și de la munții Oituzului, stați neclintți ca pază a hotarului, făcând strajă credincioasă, încât să nu se poată pătrunde prin inelul de oțel ce ați făurit prin vitejia voastră.

Stând acuma cu arma la picior, ochiul vostru să fie mereu ținut în spre inamic; inima voastră să bată cu aceeași încredere

și căldură pentru Țara și Regele vostru care vă îmbrățișează cu iubirea unui părinte: toată nădejdea și credința să le puneți în brațul vostru și în Dumnezeu, care răsplătește pe fiii săi cu dreptate.

Priviți fără șovăire viitorul! Uă urez din inimă un an bun care să vă aducă cu bielsug rodul muncii voastre într'o luptă pentru cauza noastră sfântă!

Nimic nu arăta schimbat, cu tot armistițiul, cu toată îngăduința miniștrilor aliați de a se încheia o pace aparentă, în hotărârea nezugduită a conștiinței sale.

Presiunile asupra Regelui pentru a-l aduce la altă politică urmară însă, furioase. Prin misiunea colonelului austriac Randa la Iași (Ianuarie 1918) i se dădeau asigurări de prietenie din partea noului Împărat Carol. Guvernul Brătianu demisiona, și generalul Averescu era însărcinat cu formarea unui Ministeriu de mântuire publică. Se cerea imperios, în momentul când Sovietele tratau pacea, neîntârziat, hotărârea între continuarea războiului cu singurele noastre puteri și iscălirea preliminarilor păcii de abdicare la orice ideal, și chiar, cu hotarele mutilate, la orice independență. Ca o supremă jignire, Suveranul fu silit să aibă o întrevedere cu Czernin în apropierea frontului de Vest, cedând un moment fatalității în formă numai, Regele rămânea însă pe punctul de vedere că nimic nu-l poate despărți de armata sa și că nu va căuta un refugiu, cum i se propunea, aiurea, căci astfel s'ar săpa între el și țară o prăpastie pe care nici cea mai strălucită victorie a Aliaților n'ar putea-o umplea.

Și acum continua să creadă în răsplătirea neapărată a jertfelor fără nume și în triumful final al dreptului. În sara de 20 Februarie 1918, când s'au știut pretențiile Centralilor, impunând sfâșierea teritoriului românesc, Regele a venit la masă cu ochii plânși. Câteva zile după aceasta, la un ceas târziu de noapte, el apărea, cu Regina și Prințul Moștenitor, la o stație de lângă Iași, pentru a îmbrățișa la plecare pe generalul Berthelot, marele sfetnic frances al luptelor noastre, care pleca, împreună cu toate Misiunile militare aliate, izgonit de pacea austro-germană. Un moment tragic pe care nu-l vor uita niciodată aceia cari au fost martorii adânc zguduiți. În adâncă sa nenorocire, Regele rămânea cea mai înaltă expresie a sufletului național, neînduplecat în hotărârile lui.

În ceasul când i se impunea să primească pacea infamă Regele demonstra mergând la Huși pentru a primi jurământul recruților veniți spre a spori o armată a cărei desființare, cu predarea rușinoasă a tunurilor, mitralierelor, puștilor, echipamentului chiar, pentru a îmbrăca pe Turcii goi, i se cerea. Un nou Ministeriu, al d-lui

Alexandru Marghiloman, avea misiunea de a face formalitățile inevitabile. La sfârșitul lui Mart vor fi inspectate armata I și a II ca și vânătorii de munte ai Prințului Carol. La 2 Mart, când hotărârea era luată acum, cei ce au văzut pe Suveranul care întrupa lupta națională au rămas zguduiți de înfățișarea lui nespus de dureroasă, de vorba înceată, plină de lacrimi, de eforturile cu care rostia îndeplinirea fatalității.

S'a părăsit gândul luptei, spunea Regele. Ce dureroasă a fost despărțirea de Misiunea franceză! S'au început negocierile. Ne-am găsit înaintea unor condiții grozave. Dobrogea o vor Bulgarii, cu Delta Dunării cu tot, și cu gândul asupra părții de jos a Basarabiei, cu privire la care Centralii nu voiau nici o hotărâre. Se cer toți Carpații, pe o adâncime de 20 de kilometri, până la Severin, la Târgu-Jiuului, la Câmpulung, la „porțile castelului regal din Sinaia“, la Ocna. Mackensen însuși a protestat, însemnând cu creionul ce credea că pretinde necesitatea strategică... Și Regele cetia lista acelor pe cari Austriacii, adică inexorabilul și brutalul Czernin, îi poftiau, într'o formă de o insultătoare ipocrisie, să părăsească țara. Va fi o ocupație germană, cu toate consecințele ei. „Mâni Imi vor cere să înlătur de lângă mine pe cutare și pe cutare, să închid într'o mănăstire pe Regina, în alta pe Carol.“ Dar și acum acest suflet drept credea în imposibilitatea dăinuirii pentru lumea întreagă a unui asemenea regim. Iar, până atunci, să răbdăm! Speranța unirii cu țara-mumă a Basarabiei, care se proclamase Republică Moldovenească independentă și ai cărui soli, d-nii Inculeț și Ciuhureanu, veniră la Iași, făcând să se presinte o declarație apropiată, era în această clipă tristă singura mângâiere.

Ultima telegramă din București avea cam acest cuprins: „Din cauza nestabilității guvernelor românești și simpatiilor arătate de familia regală Misiunii franceze, Puterile Centrale își rezervă însele îndeplinirea condițiilor păcii. În ziua de 4 Mart Regele s'a dus la biserica catolică și ceasuri întregi s'a rugat în genunchi plângând.

La sfârșitul lui Mart, pentru ca să arăte încă o dată puterea amintirilor de care nu se putea desface prin trecătoarea lipsă de noroc, el vizită la Oituz locurile sângerate de ostașii cari până la sfârșit resistaseră. În această zi chiar, Sfatul Țării din Chișinău vota cu 86 de glasuri pentru și 3 contra unirea cu România mutilată și robită. La această veste Regele răspundea în cei mai mișcați termeni în cari durerea biruia și această mare bucurie a recăpătării vechiului hotar răsăritean al rasei:

Cu adâncă emoțiune și cu inima plină de bucurie am primit știrea despre importantul act ce s'a săvârșit la Chișinău. Sentimentul național ce se deșteptase atât de puternic în timpu-

rile din urmă în inimile Moldovenilor de dincolo de Prut a primit, prin votul înălțător al Sfatului Țării, o solemnă afirmare. Un vis frumos s'a înfăptuit. Din suflet mulțumesc bunului Dumnezeu că mi-a dat, în zile de restriște, ca o dulce mângâiere, să văd după o sută de ani pe frații basarabeni revenind iarăși la Patria-Mumă. Aduc prinosul meu de călduroase mulțumiri domniilor voastre și Sfatului Țării ale cărui patriotice storțări au fost încoronate de succes.

În aceste momente solemne și înălțătoare pentru Patrie, de aici înainte comună, vă trimit la toți cetățenii din noua Românie de peste Prut regescul meu salut, încunjurându-vă cu aceeași inimoasă și caldă iubire părintească.

Și, ridicând păharul la 31 Mart pentru viitorul unei națiuni martirisate, ale cărei ursite începeau să se îndeplinească peste nespusa suferință a ceasului present, Regele vorbea astfel:

Vă salut azi pe voi, frați de dincolo de Prut, Voi sunteți aceia cari ați înțeles sentimentul ce de mult domnia în inimile fraților noștri moldoveni ai Basarabiei: l-ați înțeles așa de bine că azi putem vorbi unii cu alții și ca frați și ca prieteni. Serbătorim astăzi înfăptuirea unui vis care de mult zăcea în inimile tuturor Românilor de dincolo și de dincoace de apele Prutului. Din graniță ați făcut punte, unindu-vă cu țara mumă, și de aceia vă zic: „bine ați venit între noi“.

U'ați alipit în timpuri grele pentru țara-mumă, ca un copil tânăr, însă cu inima adevărat românească. Salutăm în voi o parte frumoasă a unui vis care niciodată nu se va șterge. De aceia azi ridic păharul meu în sănătatea fraților noștri, îmbrățișați de mine cu aceeași căldură a dragostei părintești.

Trăiască copilul cel mai nou, dar poate cel mai voinic al României-mume!

La 26 April, Parlamentul ai cărui membri se împrăștiaseră e dizolvat și se anunță noile alegeri, și în teritoriul ocupat, făgăduindu-se toleranța din partea administrației militare străine. În acest timp „flacăra care trebuie ținută vie“, de care vorbea Regina, era în familia regală tot așa de luminoasă ca în zilele bune. Pentru a nu vedea odioasa priveliște a instalării dușmanului ca în țară cucerită, Regele, care nu putea să-și mai privească oastea, în plină desfacere, se retrăgea pentru un timp la Bicaz (Maiu), moșia regală Mălini căzând la Austriaci,—în timp ce mâni ascunse intențiau porniri anti-dinastice. La 26 Maiu se face parastas pentru cei căzuți în războiu, și 2.000 de soldați în chivere de oțel trec înaintea șefului lor suprem, care, foarte mișcat, îi decorează, vorbind îndelung înaintea steagului regimentului 9 de vânători, care a fost, spunea el,

și cu fapta, atât ca Arhiepiscop cât și ca Vicariu al Mitropoliei Ungro-vlahiei, ești chemat să ocârmuești frumoasa Eparhie a Argeșului, unde al îmbrățișat monahismul și preoția.

Prea Sfințite Părinte,

„La Argeș vei avea în grija Prea Sfințitei Tale acel măreț monument al artei noastre naționale, unde alături de slăviții Voevozi din vremile bătrâne se odihnesc rămășițele scumpului meu unchiu și ale Reginei Elisabeta. Mormântul lor va fi de-a pururea pentru poporul românesc ca un simbol de trăinicie a Dinastiei, liber aleasă de dânsul și cu adâncă dragoste făurită de întâiul Rege al României, care a fost chemat de glasul unei națiuni îndelung zbuciumate, și din imboldul unui sentiment de conservare națională, spre a curma odată pentru totdeauna dăunătoarele lupte pentru schimbările de Domnie.

Prea Sfințite Episcop al Râmnicului și Noul Severin,

Ales de Sfântul Sinod și de represintanții națiunii, cu deosebire mulțumire te-am întărit, încredințându-ți după vechile datine cârja episcopală ca semn văzut al puterii duhovnicești. Cunososc munca folositoare ce ai desfășurat ca Vicariu al Mitropoliei Moldovei, precum și râvna pentru tipărirea și răspândirea vechilor noastre cărți bisericești, și sunt sigur că vei duce și în vechea și însemnata Eparhie a Olteniei o rodnică solie de muncă pentru întărirea credinței și pentru alinarea multelor suferinți din aceste grele timpuri.

Prea Sfințite Părinte,

În ținuturile de peste Olt vei avea de păstorit o poporație vrednică, însutlejită de un puternic simțământ religios. Aici au luat ființă cele dintâi mănăstiri, sub aripa cărora s'a născut și a înflorit cartea și arta românească, la mănăstirea Tismana se păstrează cu evlavie pomenirea Sfințitului Nicodim, întemeietorul vieții mănăstirești în timpul Basarabilor descălecători de țară. La mănăstirea Cozia odihnesc rămășițele lui Mircea-cel-Bătrân, alături cu ale Teofanei, îndurerata maică a lui Mihai Viteazul. Pentru mănăstirea Hurezi, această comoară de artă a lui Brâncoveanu Voevod, Regina, împreună cu mine, avem cea mai duiosă dragoste.

Ți se deschide, dar, un câmp larg de muncă, pentru ca darurile unui trecut așa de bogat să fie cu sfințenie păstrate și cu dragoste sporite în viitor.

Prea Sfințiți Părinți,

Plecând în eparhiile ce vă sunt încredințate spre păstorie, sunt sigur că vă veți încunajura de clerici înzestrați cu pricepere și fragere de inimă pentru propovăduirea mântuitoarelor învățături ale Evangheliei și pentru înălțarea sufletelor întru îndeplinirea datoriilor ce izvorăsc din dragostea aproapelui. Astăzi mai mult ca oricând Biserica este chemată să fie părtașă la munca pentru opera de concordie și de întărire sufletească prin unirea și înălțarea tuturor inimilor românești. Atâtea avem de apărat, atâtea sunt de reclădit, atâtea răni de vindecat. Și, pentru ca această patriotică operă să se facă pe temelii sănătoase, fără zdruncinări primejdioase și nefolositoare, este nevoie ca păstorii sufletești ai poporului să se afle mereu în mijlocul credincioșilor, cu neadormită privighere, cercetându-li nevoile și suferințele și aducându-li până în cel din urmă sătisor sfatul cel bun, alinarea și încrederea.

În acest chip, vaza și însemnătatea sfintei noastre Biserici naționale se va înălța cu o nouă strălucire, ca în vremile de credință și de mărire.

Mulțumindu-vă pentru asigurările de devotament ce-m aduceți mie și familiei mele, vă doresc din inimă o lungă și fericită păstorie și vă rog să duceți tuturor poporenilor din Eparhiile Prea Sfinților Voastre salutul meu mișcat și asigurarea adâncii dragoste a întregii mele familii.

Luptele în Vest continuau violente. Neconținut sporia încrederea, în biruința apropiată a cauzei drepte. Răspunzând unor felicitări de ziua nașterii sale, Regele răspundea astfel, la jumătatea lui August: „Pe drumul greu al suferințelor ce le-am străbătut de atâta vreme ne va călăuzi și mai înainte speranța și încrederea în puterile de viață ale scumpului nostru popor“. În cameră, deputatul basarabean Ioan Pelivan scotea strigătul: „Trăiască Regele de azi, Impăratul de mâine.“

Se publica telegrama adresată de Suveran Ministrului de Războiu, prin care-i spunea că niciodată armata n'a fost mai legată de șeful ei decât după încercările luptei ce s'a purtat și că el privește ca „indisolubilă“, împotriva oricărei puteri, această legătură.

Intors la Iași în ziua de 19 August, Regele trebuia să asiste la trista necesitate a amnistiei impuse. Rostind-o, unii deputați plâng. Censura e întărită, ocupanții plângându-se că ne bucurăm de greaua lor situație. Foile plătite sunt puse să arăte retragerea Germanilor din Franța ca un lucru prevăzut de conducerea supremă și fără influență asupra mersului războiului.

Tot la Bicăz în Septembrie venită știrile îmbucurătoare de pe frontul răsăritean, unde Sârbii luau Iștipul și goniau pe Bulgari

spre Strumița. Decretat în anume cercuri politice ca „vinovat al războiului“. Regele vedea apropiindu-se ceasul verificării speranțelor sale de răsplătire. Armata bulgărească era total înfrântă, împrăștiată; la Sofia domnia anarhia. Germania se adresa președintelui Wilson pentru a oferi pacea pe baza punctelor de doctrină internațională stabilite de aceasta. Președintele Consiliului unguresc Tisza făgăduia autonomia naționalităților. României i se ofereau condiții noi. Colonelul Randa reapărea în Moldova. Înainte de sfârșitul lunii Septembrie Regele se așază la Iași pentru lămurirea situației.

Situația se prelungește până la mijlocul lui Octombrie, Regele recomandând deocamdată prudență delegaților ardeleni veniți ca să provoace demonstrația pentru unirea românească. Ei depuseseră la legațiile Aliatilor o declarație formală în acest sens, și de acolo li s'a făgăduit recunoașterea alipirii ce s'ar înfăptui. La Praga se instalase guvernul ceh, și la Agram se proclamase unirea cu Serbia, ale cărei eroice oștiri erau acum la Dunăre. La 21 Octombrie de la statuia lui Cuza-Vodă pleacă demonstrația Ardelenilor, cari cer să se tragă consecința națională a victoriei generale contra Centralilor. În mijlocul unei mulțimi înduioșate până la lacrimi, Regele îndelungatelor suferinți și al neclintitei încrederi în dreptate e aplaudat îndelung. Sara, studenții cântă înaintea Palatului de pîrbegie „Trăiască Regele“. Ministrul Franciei, de St. Aulaire, generalul Lafont, marturii sforțărilor noastre, vorbesc mulțimii despre actul cel mare ce stă să se înfăptuiască. La București o mulțime enormă se adună înaintea otelului Athénée Palace, aclamând pe Aliați și se opune încercărilor poliției și chiar trupei germane de a o împrăști. Copii și tineri ingenunche înaintea Palatului Regal. În Bucovina Austriacii s'au retras, și tentativa Ucrainenilor, cari vor ca rege pe arhiducele Wilhelm, a căzut. În Ardeal, demobilizații, stăpâni pe țară, strigă „Trăiască România Mare“. Un armistițiu catastrofal a fost încheiat de Monarhie cu trupele italiene.

La 23 Octombrie treceau pe străzile Iașului în aclamații soldații cari mergeau spre Bucovina, unde d-nii I. Flondor și I. Nistor proclamară în piața publică „Unirea“. Când s'a comunicat aceasta generalului austriac, el a răspuns că va supune hotărârea „locului mai înalt“. „Locul mai înalt“, întrerupse d. Flondor, „suntem noi.“ La Camera șeful Guvernului confirma vestea salutând „România Mare“ pe cale de a fi înfăptuită. A doua zi se constituia, cu generalii Coandă, Grigorescu și Văitoianu, un Ministeriu cu caracter militar, având misiunea de a duce la bun capăt opera întregirii naționale. Francesii treceau Dunărea la Zimnicea.

De ziua Sfântului Mihai, Regele asculta slujba pentru pomenirea lui Mihai Viteazul, întregitorul, al cărui craniu, salvat de la mănăstirea Dealului, unde era adăpostit de veacuri, se afla depus în altarul Mitropoliei ieșene. Era adânc impresionat. Cei de față vedeau în această pioasă serbare un simbol al faptelor mari ce erau să se îndeplinească.

Înainte de sfârșitul lui Octombrie i se anunțase lui Mackensen că România nu se sokoate legată printr'o pace smulsă, neratificată de Rege și adesea călcată de armata de ocupație. În acel moment cei d'întăiu Români ardeleni sosiau din Dej cerând intrarea soldaților noștri în Ardeal, pe unde avea să se strecoare în curând nesfârșitul convoiu, plin de pradă Munteniei, al armatei germane.

În Banat colonelul ungar Bartha spera să instaleze o Republică separatistă ca să împiedece unirea la România. Dar la Arad se formase un comitet care cerea Ministeriului Károlyi complectă evacuare de Unguri a Ardealului pentru ca apoi o Constituantă, adunată la Alba-Iulia, să voteze unirea cu România.

În Iași, la Novembre, solia bucovineană, cu bătrânul Mitropolit Vladimir Repta și istoricul I. Nistor în frunte, aducea în numele poporului din Bucovina adresa omagială de supunere către Ferdinand I-iu.

A doua zi Regele pornia spre București, unde-l aștepta, cu trupele franceze biruitoare, generalul Berthelot, „cetățeanul român” Berthelot, a cărui sosire la Iași în fruntea soldaților săi era să fie un triumf. Se ispășia astfel, tocmai doi ani după înfrângere, mucenicia aceluia care, din clipa când ridicase sabia pentru drept, era de fapt Regele tuturor Românilor.

Ce a fost primirea Regelui și Reginei, a familiei regale la București nu se poate descrie. Cu un fanatic entusiasm lumea se arunca înaintea lor, pe când Români și Francesi se îmbrățișau în pecetluirea victoriei comune. Firea puțin expansivă a Românului găsea accente noi pentru a slăvi ziua triumfului îndelung așteptat. N'a fost ochiu care să nu lăcrămeze de bucuria neasămuită.

În ziua de 18 Regele oferia generalului Berthelot și fruntașilor armatei și oficialității românești un ospăț de biruință în acel Palat asupra căruia atâta timp fluturase ca semn al umilinței noastre

spre Strumița. Decretat în anume cercuri politice ca „vinovat al războiului“. Regele vedea apropiindu-se ceasul verificării speranțelor sale de răsplătire. Armata bulgărească era total înfrântă, împrăștiată; la Sofia domnia anarhia. Germania se adresa președintelui Wilson pentru a oferi pacea pe baza punctelor de doctrină internațională stabilite de aceasta. Președintele Consiliului unguresc Tisza făgăduia autonomia naționalităților. României i se ofereau condiții noi. Colonelul Randa reapărea în Moldova. Înainte de sfârșitul lunii Septembrie Regele se așază la Iași pentru lămurirea situației.

Situația se prelungește până la mijlocul lui Octombrie, Regele recomandând deocamdată prudență delegaților ardeleni veniți ca să provoace demonstrația pentru unirea românească. Ei depuseseră la legațiile Aliatilor o declarație formală în acest sens, și de acolo li s'a făgăduit recunoașterea alipirii ce s'ar înfăptui. La Praga se instalase guvernul ceh, și la Agram se proclamase unirea cu Serbia, ale cărei eroice oștiri erau acum la Dunăre. La 21 Octombrie de la statuia lui Cuza-Vodă pleacă demonstrația Ardelenilor, cari cer să se tragă consecința națională a victoriei generale contra Centralilor. În mijlocul unei mulțimi înduioșate până la lacrimi, Regele îndelungatelor suferinți și al neclintitei încrederi în dreptate e aplaudat îndelung. Sara, studenții cântă înaintea Palatului de pîrbegie „Trăiască Regele“. Ministrul Franciei, de St. Aulaire, generalul Lafont, marturii sforțărilor noastre, vorbesc mulțimii despre actul cel mare ce stă să se înfăptuiască. La București o mulțime enormă se adună înaintea otelului Athénée Palace, aclamând pe Aliați și se opune încercărilor poliției și chiar trupei germane de a o împrăști. Copii și tineri ingenunche înaintea Palatului Regal. În Bucovina Austriacii s'au retras, și tentativa Ucrainenilor, cari vor ca rege pe arhiducele Wilhelm, a căzut. În Ardeal, demobilizații, stăpâni pe țară, strigă „Trăiască România Mare“. Un armistițiu catastrofal a fost încheiat de Monarhie cu trupele italiene.

La 23 Octombrie treceau pe străzile Iașului în aclamații soldații cari mergeau spre Bucovina, unde d-nii I. Flondor și I. Nistor proclamară în piața publică „Unirea“. Când s'a comunicat aceasta generalului austriac, el a răspuns că va supune hotărârea „locului mai înalt“. „Locul mai înalt“, întrerupse d. Flondor, „suntem noi.“ La Camera șeful Guvernului confirma vestea salutând „România Mare“ pe cale de a fi înfăptuită. A doua zi se constituia, cu generalii Coandă, Grigorescu și Văitoianu, un Ministeriu cu caracter militar, având misiunea de a duce la bun capăt opera întregirii naționale. Francesii treceau Dunărea la Zimnicea.

De ziua Sfântului Mihai, Regele asculta slujba pentru pomenirea lui Mihai Viteazul, întregitorul, al cărui craniu, salvat de la mănăstirea Dealului, unde era adăpostit de veacuri, se afla depus în altarul Mitropoliei ieșene. Era adânc impresionat. Cei de față vedeau în această pioasă serbare un simbol al faptelor mari ce erau să se îndeplinească.

Înainte de sfârșitul lui Octombrie i se anunțase lui Mackensen că România nu se sokoate legată printr'o pace smulsă, neratificată de Rege și adesea călcată de armata de ocupație. În acel moment cei d'întăiu Români ardeleni sosiau din Dej cerând intrarea soldaților noștri în Ardeal, pe unde avea să se strecoare în curând nesfârșitul convoiu, plin de pradă Munteniei, al armatei germane.

În Banat colonelul ungar Bartha spera să instaleze o Republică separatistă ca să împiedece unirea la România. Dar la Arad se formase un comitet care cerea Ministeriului Károlyi complectă evacuare de Unguri a Ardealului pentru ca apoi o Constituantă, adunată la Alba-Iulia, să voteze unirea cu România.

În Iași, la Novembre, solia bucovineană, cu bătrânul Mitropolit Vladimir Repta și istoricul I. Nistor în frunte, aducea în numele poporului din Bucovina adresa omagială de supunere către Ferdinand I-iu.

A doua zi Regele pornia spre București, unde-l aștepta, cu trupele franceze biruitoare, generalul Berthelot, „cetățeanul român” Berthelot, a cărui sosire la Iași în fruntea soldaților săi era să fie un triumf. Se ispășia astfel, tocmai doi ani după înfrângere, mucenicia aceluia care, din clipa când ridicase sabia pentru drept, era de fapt Regele tuturor Românilor.

Ce a fost primirea Regelui și Reginei, a familiei regale la București nu se poate descrie. Cu un fanatic entusiasm lumea se arunca înaintea lor, pe când Români și Francesi se îmbrățișau în pecetluirea victoriei comune. Firea puțin expansivă a Românului găsea accente noi pentru a slăvi ziua triumfului îndelung așteptat. N'a fost ochiu care să nu lăcrămeze de bucuria neasămuită.

În ziua de 18 Regele oferia generalului Berthelot și fruntașilor armatei și oficialității românești un ospăț de biruință în acel Palat asupra căruia atâta timp fluturase ca semn al umilinței noastre

steagul străin. El amintea, ridicând paharul său pentru viitorul țării curățite de dușmani, de datoria lui îndeplinită: „Când am luat moștenirea întemietorului României moderne, am făgăduit înaintea representanților națiunii că voi fi bun Român; cred că m'am ținut de cuvânt. Grele au fost timpurile, mari au fost jertfele, dar strălucită a fost răsplata, și astăzi pot spune cu fruntea senină: față de Dumnezeu și de poporul meu, am conștiința curată.“ Niciodată nu s'au spus mai simplu și mai nobil cuvinte mai potrivite pentru un mai dureros sacrificiu și pentru însemnarea cuvenită a cui a pățimit îndelungat pentru datorie și dreptate.

În izbânda reputată, Regele vedea numai fireștile „roade ale încrederii noastre în noi înșine și în trăinicia neamului românesc“. Era o urmare fericită, dar logică a unei desvoltări istorice milenare. România unită nu e decât „ceia ce strămoșii au visat“, realizarea „ideii pentru care generațiile trecute au suferit și au lucrat, idealul pentru care toată suflarea românească a nădăjduit“. Și, încheind lanțul întregirilor binecuvântate, căpetenia regală a neamului anunță că, după ce Basarabia și Bucovina „s'au întors una după alta în casa părintească“ și „*Ardealul, frumosul leagăn al poporului român, de unde au descălecat întâii Voevozi ai țărilor românești, a votat la Alba-Julia unirea cu Regatul român*“.

„Per aspera ad astra, glăsuește o veche devisă ce cu drept cuvânt se potrivește cu vremurile din urmă. Au trecut doi ani de când, copleșiți de forțe mult superioare, am fost siliți să părăsim Capitala țării și o mare și bogată parte a teritoriului nostru în mâinile unui vrăjmaș care a vrut să ne pedepsească pentru că am tras sabia împotriva lui, împinși de un ideal ce nu putea fi înfăptuit decât prin luptă și prin sânge.

„Am trăit în acest răstimp clipe de mare mulțumire sufletească, când vitejii noștri ostași au ținut piept unui vrăjmaș puternic și trufaș, când pe munții Moldovei și pe malurile Siretiului au învățat pe oștirile teutone că pe aici nu se trece. Rămăși singuri, în urma evenimentelor de la vecinul nostru, am fost siliți și noi să ne supunem pentru un timp unei forțe mai tari, și a urmat o epocă de durere, de suferințe și de chinuri sufletești pentru mine și poporul meu.

„În aceste timpuri însă am avut o mângâiere din cele mai duioase, care m'a susținut și care a oțelit și inima și mintea mea, spre a fi credincios hotărârii ce luasem în August 1916, că nu voi înceta de a mă împotrivi unei situații impuse până ce nu vom căpăta ce era dreptul nostru sfânt, ce era înscris în cartea neamului acestuia iubit de Dumnezeu. Mângâierea aceasta, și tot odată un îndemn tare, era iubirea poporului meu și credința ce împreună cu mine însuflețea marea masă a supușilor mei iubiți în dreptatea cauzei noastre, credință mai tare ca orice

vrăjmaș și care biruiește toate obstacolele și deschide ușa unui viitor mai bun.

„Prin luptele crâncene, prin vitejia ostașului român, armata a bine meritat dela patrie; prin demnitatea lui în zilele de grea încercare, prin încrederea în viitorul țării, poporul meu a câștigat stima lumii întregi; iar pentru mine și pentru casa mea a izvorât, din bucuria și din suferințele împărtășite în comun, o legătură care ni-a unit sufletul cu sufletul supușilor mei, cum mai tare nu se poate închipui.

În aceste momente am înțeles inima poporului român, am cunoscut puterea lui de rezistență și toate însușirile lui, care i-au permis să-și păstreze naționalitatea în cursul veacurilor, cu toate vremurile grele ce soarta-i rezervase. În aceste momente am câștigat convingerea că talpa țării, țăranul român, și toți aceia cari muncesc și cari cu brațul și sângele lor apărau pământul strămoșesc cu vitejia strămoșească merită o solitudine deosebită și că împrăștierea țăranului este răsplata bine meritată pentru jertfele ce au depus pe altarul țării.

Când am luat moștenirea întemeietorului României moderne, am făgăduit înaintea representanților Națiunii că voi fi bun Român. Cred că m'am ținut de cuvânt. Grele au fost timpurile, mari au fost jertfele, dar strălucită este răsplata, și astăzi pot spune cu fruntea senină: față de Dumnezeu și față de poporul meu, am conștiința curată.

„Per aspera ad astra. După zilele negre de restriște, după luni de grele încercări, a răsărit soarele asupra zilei de bucurie când putem culege roadele încrederii noastre în noi înșine și în trăinicia neamului românesc. Cei ce strămoșii au visat, ideea pentru care generațiile trecute au suferit și au lucrat, idealul pentru care toată suflarea românească a nădărdit, iar ostașii noștri și-au vărsat sângele, azi a devenit un fapt împlinit. Azi, mama România poate strânge pe toții copiii iarăși la sânul ei. Basarabia și Bucovina, cele două fiice răpite, s'au întors una după alta în casa părintească, iar Ardealul, frumosul leagăn al poporului român, de unde au descălecat întâii Voevozi ai Țărilor Românești, au votat azi, la Alba-Iulia, unirea cu regatul român. Salutând printre noi pe solii din Țările Românești, cari ni-au adus din partea fraților lor aceste bune vestiri, să-mi fie îngăduit să aduc prinosul meu de adâncă și neperitoare recunoștință poporului meu și tuturor bărbaților cu iubire de neam, cari cu patriotismul lor cald, cu sufletul lor chibzuit, cu voința lor nestrămutată, m'au ajutat pe mine, Țara, să putem înlăptui visul nostru secular.

„Să unim deci sufletele noastre să unim toate puterile noastre, închinând toate energiile binelui obștesc, ca să putem face față unui viitor strălucit, care se deschide înaintea privirilor noastre, întemeiat pe baze sănătoase și democratice. Binecuvântarea generațiunilor viitoare va fi răsplata noastră neperitoare.

Și acum, în această zi măreată, să unim glasurile noastre și să strigăm din adâncul sufletului: „Trăiască scumpa noastră Românie, întregită și de-apururea nedespărțită!“

Cuvântarea de la intrarea în București, ca și aceia de la dejunul oferit ministrului Franciei, sunt în același ton în care siguranța luptătorului se unește cu blândețta și chiar sfiala omului de bine.

Le reproducem pe toate și simțim reproducându-le fiorul celor cari le-au fost auzit întâia oară:

Din fundul inimii mulțămesc, domnule ministru, în numele meu și al Reginei pentru cuvintele, așa de amabile, pe care mi le-ați adresat acum, și bucuria mea e mare că pot să-ți spun toată plăcerea ce o simt că mă aflu aici, în mijlocul prietenilor noștri francesi.

Când, acum doi ani, am tras sabia pentru îndeplinirea unui ideal recunoscut ca îndreptățit de Puterile Înțelegerii, am urmat sentimentul aproape unanim al poporului meu, care nu admitea lupta decât alături de națiunile spre care-l atrăgeau tot odată și rațiunea sa și inima sa.

Ai trezit în mine amintiri de bucurie pentru poporul meu și de glorie pentru armata mea. Suntem mândri că brațul vitejilor noștri ostași a oprit înaintarea năvălitorului pe pământul nostru, și această mândrie e cu atât mai adâncă, cu cât aveam sentimentul că prin rezistența noastră înviersunată, care a atras asupra noastră atacurile unui număr considerabil de diviziuni inimice, am putut servi ca aliați credincioși bravele oștiri care se luptau pe frontul frances. Zilelor acelora de glorie li-a urmat pentru țara mea o eră de suferinți și de încercări, în cursul căreia am fost siliți să așteptăm cu arma la picior, dar în care timp de asemenea am păstrat în inimile noastre credința în aliații noștri și înfocata speranță de a reîncepe lupta.

Cu cât așteptarea aceasta a fost de lungă și de dureroasă, cu atât a fost de mare bucuria, când evenimentele ni-au îngăduit să ni reluăm locul alături de prietenii noștri. De aceia entuziasmul pe care populația Capitalei îl arăta ieri la vederea vitejilor ostași aliați și a celor două tricoloruri ale noastre fălfâind unul lângă altul era expresia unei înflăcărări unanime și atât de mult timp apăsată în inimile voastre; era salutarea recunoscătoare a sufletului românesc către fratele său mai mare: sufletul frances. Bucuria noastră a fost încă mai mare văzând în fruntea trupelor aliate pe generalul Berthelot, pe Berthelot al nostru, căci e de fapt și al nostru, și prin însușirea sa de cetățean român și prin amicitia pe care n'a încetat a o dovedi țării mele.

Sunt interpretul acestor sentimente ridicând paharul meu în sănătatea d-lui președinte al Republicei, în onoarea Franciei și a glorioasei armate.

Ridic în sfârșit paharul meu în onoarea voastră, d-le ministru. Inima d-voastră a fost în orice prilej inspirătoarea și sfătuitoare cuvintelor d-voastre și actelor d-voastre. De aceia serviciile ce ați adus cauzei românești vor fi totdeauna prezente în inimile noastre și în amintirea noastră.

Unirea Ardealului cu România se făcuse în mijlocul entuziasmului popular, cu o admirabilă unanimitate, fără condiții și cu absolută încredere în conducătorii vieții românești strânse de acum înaintea laolaltă. Deputații Banatului singuri au lipsit, ținutul fiind ocupat de trupele sârbești: încolo mii și mii de oameni se strânseseră de la Tisa până în zidul Carpaților. Pe când puhoiul german, cu cavalerie, artilerie, automobile blindate, se strecura spre Apus, cu toate înfățișările unei înfrângeri disciplinate, idealul românesc oropsit și batjocurit, sângerat și întemnițat se ridica mândru în izbânda definitivă a îndreptăririi sale. Și el chema la munca împreună în noua patrie, cu toate garanțiile cerute de concepțiile moderne, a celorlalte naționalități.

Misiunea solemnă a Ardealului, cu episcopii Cristea și Hosu cu d. Iuliu Maniu, Vaida Voevod, Șt. C. Pop și U. Goldiș, e primită în sala Tronului de Rege, care-i vorbește astfel:

În numele Românilor din vechiul Regat, din Basarabia și Bucovina, astăzi uniți, cu profundă recunoștință primesc hotărârea fraților noștri de peste Carpați de a desăvârși Unitatea Națională a tuturor Românilor și declar pe veci unite în Regatul României toate ținuturile locuite de Români de la Tisa până la Nistru.

Cu dragoste nețermurită mi-am închinat viața scumpului meu popor, plin de credință în menirea lui istorică.

Prin lupte și prin jertfe Dumnezeu ni-a dat să înfăptuim aspirațiile noastre cele mai sfinte. Mulțămindu-i din adâncul sufletelor, ni îndreptăm gândurile către cei cari cu sângele lor au clădit noul temelie al desvoltării noastre naționale.

Prin devotament neclintit pentru opera lor li vom arăta recunoștința noastră, prin el vom asigura roadele binefăcătoare ale crudelor încercări.

Pe acest temelie al unei puternice democrații și al vieții frățești între popoare vom răspunde totdeauna simțimentelor aliaților noștri, alături de cari am luptat pentru marea cauză a dreptății și a libertății în lume.

Să trăiască România pe veci unită !

Apoi, mai pe larg, despre toată pregătirea marii fapte:

În această zi plină de cea mai curată bucurie, când, venind ca soli din frumosul Ardeal, îmi aduceți hotărârea dela Alba-Iulia, luată de un popor întreg de a fi unit de-apururea cu Regatul Român, vă zic din adâncul sufletului: bine ați venit în zidurile acestui Palat care a fost martor celor mai mari evenimente din istoria modernă română.

Ni-ați adus, nu numai dorul împlinit al câtorva milioane de suflete; ni-ați adus și inimile lor, și în primirea plină de dra-

goste frătească ce ați găsit-o între noi, ați putut simți pulsul Țării Mume, ce bate în același ritm cu al vostru.

În frumoasa sa cuvântare d. Goldiș a spus astăzi că unirea tuturor Românilor era o necesitate istorică, Această necesitate a fost înțeleasă de toți oamenii cu inimă patriotică de dincoace și de dincolo de Carpați, de la Nistru până la Tisa ; dar, dacă așa fusese scris în destinele neamului românesc, evoluția istorică avea nevoie de instrumente. Dumnezeu, care a ocrotit neconținut în cursul veacurilor pe poporul Românilor, i-a dat bărbați cari au stat neclintit pe breșă, ținând sus stindardul ideii naționale ; lor li-a dăruit suflet românesc, li-a întărit mintea și oțelit brațul ca să ducă barca românismului prin toate vijeliile vremurilor până la limanul dorit, unde, după atâtea trude, atâtea suferințe, culegem roadele bine meritate ale unei lupte seculare.

Azi, când vedem înaintea minții și înaintea ochilor noștri săvârșită clădirea măreață pe care Mihai Viteazul o începuse și pe care generații întregi apoi au visat-o, aduc prinosul meu de recunoștință tuturor acelor cari, în toate colțurile unde sună dulcele graiu românesc, au pus sufletul și puterile lor în serviciul idealului național.

După Basarabia, după Bucovina, mai lipsia o piatră din cele mai scumpe : Ardealul, cu ținuturile din Ungaria locuite de Români. Azi ni-ați adus și această ultimă piatră a clădirii, care încoronează marea operă de unire.

Putem privi cu încredere în viitor, căci temeliiile sunt puternice. Basate pe principii democratice ce sunt o cheazășie pentru dezvoltarea firească a unei vieți sănătoase, ele sunt cimentate prin credința nestrămutată a unui șir întreg de generații, de apostoli ai idealului național ; ele sunt și sfințite prin sângele vitejilor miei ostași, cari au luptat și au murit pentru Unire.

Dacă gândul meu s'a oprit cu emoție la acești bărbați români, nu putem uita în aceste clipe de veselie pe aliații noștri, cari, prin sprijinul lor neconținut, au fost și sunt colaboratorii noștri prețioși la realizarea visului nostru secular și cari prin victoria lor au contribuit atât de mult ca să putem trăi momentele mărețe ale prezentului.

Privind opera istorică înfăptuită în zilele noastre, să ni închinăm toate forțele noastre, unind cele din Vechiul Regat cu cele proaspete ce ni aduceți, ca să fim demni de prea frumoasa clădire ce am zidit-o. Să o păstrăm cu sfințenie, să o întărim ca s'o putem lăsa mai măreață, mai puternică generațiilor viitoare, așa că moștenitorii vor putea spune despre fiecare din noi : *exegit monumentum aere perennius*. Să consacram unirea sufletelor, dar și unirea la muncă roditoare, prin strigătul : Trăiască România Mare, puternică și unită.

Urmă o comisiune basarabeană, venită și în legătură cu reforma agrară, în sfârșit înfăptuită, după dorința Regelui, în această provincie.

Astfel la 1-iu Ianuar 1919, din Capitala sa liberată, în mijlocul unei țări întregite în hotarele naționale, Regele putea să îndrepte către soldații săi, către noua armată care se îngheba așa de greu din fărâmile ascunse supravegherii dușmanului, cuvinte de liniștită, dar adâncă recunoaștere.

Greutăți mari se presintau înaintea Ministeriului Brătianu, restabilit încă dela sfârșitul lunei Novembre, pentru a discuta condițiile păcilor care priviau atât de esențial România. De câte ori în cursul lor drepturile țării au fost călcate, Regele a stat în fruntea acelor cari cu hotărâre neînduplecată au cerut respectarea tratatului și răsplătirea sacrificiilor.

Deocamdată prescripțiile armistițiului încheiat de generalul Franchet d'Esperey nu ni asigurau o graniță care să se poată ținea. Ungurii se organizau la Arad; incursiile lor în teritoriul românesc, unde săvârșiau toate barbariile, se făceau tot mai dese. Asigurarea trebuia să ni-o luăm singuri, căci din nicio parte nu se dădeau sfaturi de înțelepciune guvernului din Pesta. Astfel, după o vizită a Regelui în ținuturile de peste Carpați, trupele noastre primiră ordinul de a înainta, și la 20 Februar 1919 apărea comunicatul prin care se anunța că ele nu se vor opri decât, potrivit tratatului din 1916, pe linia Arad-Oradea-Sătmar-Careii-Mari. Ea a fost ocupată cu lupte ușoare împotriva „trupelor roșii“, ale regimului comunist așezat în Ungaria după retragerea lui Károlyi, ca să nu presideze la sfârșirea „Ungariei milenare“, de aventurierul Khún Béla, fiul unui mic funcționar maghiar din Ardeal. Generalul Berthelot admitea măsura, care găsea însă în Franchet d'Esperey un protivnic hotărât.

În mijlocul prevederii unor mari greutăți în afară, în mijlocul desorientării împrejurărilor din lăuntru, și o cu totală confuzie a vieții economice, zguduite și ruinate de războiu, Regele avea să sufere emoțiile bolii periculoase care în Novembre 1918 atinsese pe Regina, prinsă de contagiunea bolilor infecțioase ce bântuiau Bucureștii supt ocupație, și apoi ale pierderii fratelui său mai mic, Prințul Karl Anton (n. la 1 Septembre 1868), care păstrase sentimentele cele vechi: cu toată hotărârea din August 1916, și chiar cu atât mai mult din cauza acestei hotărâri el scrisese în acel moment tragic că, oricât l-ar durea, ca German, hotărârea aceasta, el o înțelege din partea unui Suveran care e dator să recunoască idealele poporului său.

Gândurile Regelui cu privire la măsurile ce se impuneau pe granița noastră, unde bandele roșii profanau bisericile, ucideau,

prădau, batjocuriau femeile în fața liniei absurde ocupate de trupele românești, puteau să se prevadă, după cuvântarea, de un puternic avânt militar, ținută la 13 April înaintea elevilor școlilor militare:

Elevi,

Este o zi frumoasă, o zi din viața soldatului ziua în care depune jurământul ostășesc, jurământ prin care se leagă strâns de Țara sa și de Regele său, făgăduind solemn că nimic nu-i va putea răpi credința jurată, nici chiar jertfa de viață.

Ziua de astăzi, a jurământului vostru, o serbăm cu deosebită bucurie, căci pentru prima oară de pe pragul acestei școli pot saluta tinerii din toate părțile României celei noi.

De azi înainte vă numiți cu adevărat ostași, căci intrați într-o familie nouă, familia militară, și nu vă mai aparțineți vouă, ci scumpei noastre țări.

Voi sunteți meniți a deveni conducători ai oștirii, voi sunteți aceia cari cu mândrie veți purta numele de ofițer. Da! În adevăr frumos nume! Cu câte speranțe, cu câte iluzii se uită tânărul elev la acest nume de care se simte atras ca de o stea strălucitoare! Dar, dacă numele este așa de frumos, apoi și tânărul ce-l dorește trebuie să fie vrednic a-l purta.

Ați învățat în școală, dovedind multă străduință, și ați căpătat primul grad în ierarhia militară. Acum calea vă este deschisă, și de voi depinde ca să ieșiți ofițeri. Pentru aceasta însă mai aveți multe, încă foarte multe de învățat.

Ați jurat credință către Dumnezeu, către Tron și către voi înșivă. Aceasta este credința adevărată și nestrămutată care formează podoaba fiecărui ostaș, căci, dacă una din ele lipsește, ea este necompletă.

Nu vorbesc de vitejie și nici de curaj, căci acela căruia îi lipsesc acestea nu se poate numi nici măcar bărbat.

De la voi se cere supunere și disciplină, căci, astăzi, dacă disciplina lipsește, totul merge greu. Nu uitați că cel ce nu știe să fie supus nu știe să comande.

Voi, vrednici soldați de azi înainte, siliți-vă să căpătați toate însușirile ce le veți cere voi înșivă soldaților voștri; siliți-vă de a le căpăta așa fel ca să fiți pilda celor ce-i veți conduce, căci voi veți fi viitorii conducători. Frumoasă, dar grea misiune, tot atât de grea în războiu ca și pentru timp de pace, căci știți voi că așa cum sunt conducătorii, așa este și trupa.

Mare va trebui să fie sânguinta voastră, dar mare este și încrederea mea că veți fi pilda ostașilor voștri. Sunt încredințat că, atunci când veți ieși din această școală, profesorii voștri vor avea satisfacțiunea să zică: așa buni elevi nu am mai avut.

Acestea sunt urările ce vi le fac.

Să trăiască scumpa noastră armată, care a știut să lupte, să sângereze și să biruiască!

Trăiască scumpa noastră Țară!

Două zile după aceasta se lua în Consiliul de miniștri presidat de Suveran hotărârea de a se trece granița înaintând până la Tisa, Lucrul a fost comunicat și generalului Franchet d'Esperey. Intr'o conversație particulară Regele se rostia astfel asupra îndreptățirii acestei măsuri: „Am observat toate cerințele loialității, dar este ceva mai presus și decât loialitatea: este grija propriei demnități“. „Eu nu sunt“, spunea el generalului frances, „dintre aceia cari se lasă călcați pe picior.“

Fără ca atacul, de care se vorbise mai mult timp, al Rușilor la Nistru să se fi produs, mișcarea izbutește strălucit, urmărită cu un cald entusiasm de întreaga opinie publică. Studenții cer să fie trimiși la unitățile lor, și Regele li aduce mulțumiri emoționate. Trupele noastre intră în Oradea-Mare, în Dobrițin și Bechiș-Ciaba, în Muncaciu, mai târziu, după o lungă adăstare, și în Arad chiar, în același moment când comitetul special de la Paris ni recunoștea, pe lângă Bucovina și chiar Basarabia, Ardealul întreg până dincolo de Arad, de Oradea-Mare, de Sătmar, de Timișoara și Baziaș; fusese vorba chiar ca Hustul maramurășean să fie cuprins în granițele noastre. Se zvonia că mersul oștilor românești nu se va opri decât la Budapesta, distrugând cuibul însuși al unei anarhii sociale supt care se ascundea naționalismul maghiar neînduplecat. Intervenția aliaților a oprit însă pentru moment măsura care totuși trebuia să se impuie mai târziu.

La 5 Maiu, Regele, pe deplin asigurat și hrănind încă speranța ocupării capitalei dușmane, oferia o masă meritosului general Berthelot, care atâta timp împărțise cu noi soarta rea și cea bună. În cuvântarea sa Suveranul amintea pribegia în care speranțele nu muriseră, suferințele ei, răsplata intrării triumfale în București după victoria aliaților. România și generalul Berthelot, încheie Regele, nu se vor putea despărți niciodată, și „apa dulce“ a Dâmboviței îl va aduce înapoi pe bunul prieten.

Pentru a doua oară în cursul celor trei ani din urmă trebuie să ne despărțim de un scump prieten pe care eram deprinși să-l considerăm ca pe unul dintre ai noștri.

Când, în anul 1918, ne-ați părăsit, România trecea prin cele mai crude încercări pe care o soartă rea i le rezervase așa de nedrept.

Nouă, aceloră cari rămâneam, ni se părea că luați cu d-voastră o bună parte din nădejțile noastre și din puterea noastră de rezistență, și, cu toate acestea, credința se sălășluia în inimile noastre, și, strângându-ni mâna, era ca și cum am fi jurat răzbunare, un jurământ cu atât mai sacru, cu cât n'avea de loc nevoie de cuvinte.

prădau, batjocuriau femeile în fața liniei absurde ocupate de trupele românești, puteau să se prevadă, după cuvântarea, de un puternic avânt militar, ținută la 13 April înaintea elevilor școlilor militare:

Elevi,

Este o zi frumoasă, o zi din viața soldatului ziua în care depune jurământul ostășesc, jurământ prin care se leagă strâns de Țara sa și de Regele său, făgăduind solemn că nimic nu-i va putea răpi credința jurată, nici chiar jertfa de viață.

Ziua de astăzi, a jurământului vostru, o serbăm cu deosebită bucurie, căci pentru prima oară de pe pragul acestei școli pot saluta tinerii din toate părțile României celei noi.

De azi înainte vă numiți cu adevărat ostași, căci intrați într-o familie nouă, familia militară, și nu vă mai aparțineți vouă, ci scumpei noastre țări.

Voi sunteți meniți a deveni conducători ai oștirii, voi sunteți aceia cari cu mândrie veți purta numele de ofițer. Da! În adevăr frumos nume! Cu câte speranțe, cu câte iluzii se uită tânărul elev la acest nume de care se simte atras ca de o stea strălucitoare! Dar, dacă numele este așa de frumos, apoi și tânărul ce-l dorește trebuie să fie vrednic a-l purta.

Ați învățat în școală, dovedind multă străduință, și ați căpătat primul grad în ierarhia militară. Acum calea vă este deschisă, și de voi depinde ca să ieșiți ofițeri. Pentru aceasta însă mai aveți multe, încă foarte multe de învățat.

Ați jurat credință către Dumnezeu, către Tron și către voi înșivă. Aceasta este credința adevărată și nestrămutată care formează podoaba fiecărui ostaș, căci, dacă una din ele lipsește, ea este necompletă.

Nu vorbesc de vitejie și nici de curaj, căci acela căruia îi lipsesc acestea nu se poate numi nici măcar bărbat.

De la voi se cere supunere și disciplină, căci, astăzi, dacă disciplina lipsește, totul merge greu. Nu uitați că cel ce nu știe să fie supus nu știe să comande.

Voi, vrednici soldați de azi înainte, siliți-vă să căpătați toate însușirile ce le veți cere voi înșivă soldaților voștri; siliți-vă de a le căpăta așa fel ca să fiți pilda celor ce-i veți conduce, căci voi veți fi viitorii conducători. Frumoasă, dar grea misiune, tot atât de grea în războiu ca și pentru timp de pace, căci știți voi că așa cum sunt conducătorii, așa este și trupa.

Mare va trebui să fie sânguința voastră, dar mare este și încrederea mea că veți fi pilda ostașilor voștri. Sunt încredințat că, atunci când veți ieși din această școală, profesorii voștri vor avea satisfacțiunea să zică: așa buni elevi nu am mai avut.

Acestea sunt urările ce vi le fac.

Să trăiască scumpa noastră armată, care a știut să lupte, să sângereze și să biruiască!

Trăiască scumpa noastră Țară!

Două zile după aceasta se lua în Consiliul de miniștri presidat de Suveran hotărârea de a se trece granița înaintând până la Tisa, Lucrul a fost comunicat și generalului Franchet d'Esperey. Intr'o conversație particulară Regele se rostia astfel asupra îndreptățirii acestei măsuri: „Am observat toate cerințele loialității, dar este ceva mai presus și decât loialitatea: este grija propriei demnități“. „Eu nu sunt“, spunea el generalului frances, „dintre aceia cari se lasă călcați pe picior.“

Fără ca atacul, de care se vorbise mai mult timp, al Rușilor la Nistru să se fi produs, mișcarea izbutește strălucit, urmărită cu un cald entusiasm de întreaga opinie publică. Studenții cer să fie trimiși la unitățile lor, și Regele li aduce mulțumiri emoționate. Trupele noastre intră în Oradea-Mare, în Dobrițin și Bechiș-Ciaba, în Muncaciu, mai târziu, după o lungă adăstare, și în Arad chiar, în același moment când comitetul special de la Paris ni recunoștea, pe lângă Bucovina și chiar Basarabia, Ardealul întreg până dincolo de Arad, de Oradea-Mare, de Sătmar, de Timișoara și Baziaș; fusese vorba chiar ca Hustul maramurășean să fie cuprins în granițele noastre. Se zvonia că mersul oștilor românești nu se va opri decât la Budapesta, distrugând cuibul însuși al unei anarhii sociale supt care se ascundea naționalismul maghiar neînduplecat. Intervenția aliaților a oprit însă pentru moment măsura care totuși trebuia să se impuie mai târziu.

La 5 Maiu, Regele, pe deplin asigurat și hrănind încă speranța ocupării capitalei dușmane, oferia o masă meritosului general Berthelot, care atâta timp împărțise cu noi soarta rea și cea bună. În cuvântarea sa Suveranul amintea pribegia în care speranțele nu muriseră, suferințele ei, răsplata intrării triumfale în București după victoria aliaților. România și generalul Berthelot, încheie Regele, nu se vor putea despărți niciodată, și „apa dulce“ a Dâmboviței îl va aduce înapoi pe bunul prieten.

Pentru a doua oară în cursul celor trei ani din urmă trebuie să ne despărțim de un scump prieten pe care eram deprinși să-l considerăm ca pe unul dintre ai noștri.

Când, în anul 1918, ne-ați părăsit, România trecea prin cele mai crude încercări pe care o soartă rea i le rezervase așa de nedrept.

Nouă, aceloră cari rămâneam, ni se părea că luați cu d-voastră o bună parte din nădejțile noastre și din puterea noastră de rezistență, și, cu toate acestea, credința se sălășluia în inimile noastre, și, strângându-ni mâna, era ca și cum am fi jurat răzbunare, un jurământ cu atât mai sacru, cu cât n'avea de loc nevoie de cuvinte.

Adânci ni erau părerile de rău, dar cu atât mai mare ni fu bucuria atunci când alături de noi intrați ca învingători în Bucureștii liberați de trupele aliate victorioase.

De atunci avem sentimentul că d-voastră, domnule general, și noi, Românii, suntem nedespărțiți, și suntem astfel chiar dacă soarta așează sute de mile între noi.

Dar, chiar părăsindu-ne, rămâneți totuși printre noi, în inimile noastre recunoscătoare. România și, înainte de toate, oastea mea nu va putea uita niciodată că, dacă a putut rezista unui dușman de atâtea ori superior, dacă a putut birui la Mărăști și Mărășești, aceste două nume glorioase sunt legate nedespărțit de numele generalului francesc care i-a condus cu atâta știință instrucția și i-a pregătit victoria.

Părăsindu-ne astăzi, în clipa când, mulțămită aceleiași armate, am împlinit visul de atâtea veacuri, adâncă noastră recunoștință vă întovărășește, și în mâhnirea noastră de a vă vedea plecând e amestecată ca o mângâiere siguranță că, întorcându-vă în Franța, marea și frumoasă țară, așa de scumpă Românilor, veți spune Francesilor că România merită, cu adevărat, toată dragostea pe care o soră mai o mare poate dărui surorii mai mici.

Dar vă veți mai întoarce și, nădăjduiesc, chiar adesea, căci zicătoarea românească e prea adevărată: „Dâmbovița, apă dulce, cine-o bea, nu se mai duce“.

Și acum să ridicăm paharele noastre în sănătatea generalului Berthelot.

Defilarea trupelor la Zece Maiu, după opera îndeplinită nu fără vărsare de sânge, fu strălucită. La Ateneu, Liga Culturală, în mijlocul unei mulțimi imense, proclama pe Regele și Regina Românilor uniți membri ai acestei societăți a cărei activitate a fost neconținut amestecată în lupta de desrobire a fraților înlănțuiți. Iar la 1-iu ale lui Iunie, vorbind la Academia Română, care-și serba jubileul, Regele găsea cele mai nobile accente în cugetare și formă pentru a defini rolul covârșitor al culturii românești:

Evenimentele războinice ne-au împiedecat să prăznuim, așa cum am fi dorit, în anul 1916, jubileul Academiei Române. O putem face azi, cu inimă recunoscătoare către Pronia Cerească, când visul atâtor generații de vrednici Români s'a împlinit. Am venit dar cu deosebită bucurie în mijlocul domniilor voastre, împreună cu Regina și Principele Moștenitor, ca după acești ani de lupte grele și mari să reluăm firul însemnatelor preocupări de cultură ale Academiei Române, serbătorind roadele unei activități de jumătate de secol.

În lupta sfântă pentru unirea tuturor Românilor, Academia Română și-a avut partea importantă pe terenul cultural: de a-

cea izbânda Țării este și izbânda ei. Când, din imboldul lui N. Crețulescu și al lui C. A. Rosetti, s'au pus bazele societății literare cu scopul de a se ocupa mai ales de limba și literatura română, alegerea întâilor membri ni arată gândul de înalt patriotism ce a călăuzit generația din 1866, care, bine încredințată că numai pe baza unității de limbă și cultură se poate clădi trainic viitorul unei națiuni, a reunit în cercul restrâns al viitoarei Academii pe bărbații luminați din toate ținuturile românești, și astfel România Mare de azi își găsea de o jumătate de secol patria comună sub acoperișul tânărului așezământ.

Aruncând privirile asupra istoriei noastre, rămânem uimiți cum neamul românesc a putut ieși biruitor din atâtea greutăți, din atâtea primejdii, și cum n'a fost înghițit de prăpastia ce adeseori se deschidea în drumul lui. Căutând și recetind însă poesia populară găsim cheia acestei extraordinare puteri de împotrivire. În doinele și cântecele lui se oglindește toată durerea acestui popor, care cu atâta trudă s'a luptat cu vremurile întunecate ce stânjeniau zborul lui spre soare, dar în clipele de cele mai negre restriști tot din poesia populară trăgea nădejdea într'un viitor mai fericit; în ea găsea forțe nouă care-l îmbărbătau în lupta uriașă pentru existență. În ea se putea ceti, ca într'o carte deschisă, toată gândirea, toată simțirea, întreaga filosofie atât de simplă și tot odată atât de adâncă a unui popor care azi, ca plugar, trage brazda cea adâncă în ogorul său, punând într'însa toată nădejdea anului, mâne, ca ostaș credincios Țării și tronului, făcând scut din pieptul său, luptă și moare ca un erou, cu un zimbet pe buze. I-am urmat la munca pașnică pe acești copii ai unui sol roditor și am admirat răbdarea lor; i-am văzut în luptă și am binecuvântat avântul lor; dar, când pe front am ascultat doinele lor, atunci în inima mea s'a infipt încă mai tare convingerea nestrămutată că un popor care în toiul luptei își tălmăcește cugetul și simțirea în versuri, că un atare popor nu poate peri. Și multe din aceste poesii, culese sub bubuitul tunului, sunt așa de frumoase ca cugetare și ca limbă, că ele merită să fie cunoscute mai pe larg.

Academia Română, prin menirea ei, chemată să fie păzitoarea credincioasă a limbii și a culturii naționale, în timpul când întemeietorul Dinastiei, atât de strâns legat de institutul nostru științific, își închina toată munca pentru câștigarea neamului și clădirea Regatului, sprijinit fiind în opera sa de o pleiadă de bărbați luminați, dintre cari un număr însemnat a fost podoaba acestei învățate adunări, Dumnezeu a binecuvântat munca domniilor voastre, atât de roditoare pe terenul istoric, științific și literar. Semințele aruncate cu credință și cu dragoste în ogorul întelenit al culturii românești, în curgere de jumătate de veac, și-au adus rodul insușit. Iar lupta pentru unitatea limbii ne-a condus, prin vitejia ostașului român, la sfărâmarea graniților vitrege dintre frați și la întregirea Statului român în hotarele sale firești, până la marginea graiului românesc. Doina de jale a maerului poet Eminescu:

De la Nistru pân'la Tisa,
Tot Românul plânsu-mi-s'a,

a vrut Domnul să se preschimbe în cântec de vitejie și biruință. Au căzut lanțurile care ni împiedecau mersul liber, s'au prăbușit hotarele care ne înăbușau. Respira-vom în voie și mai larg, după măsura întregului nostru neam. Dar, față de acest mare eveniment istoric al realizării visului de unire națională a tuturor Românilor în același Stat, și datoriile noastre se sporesc într-o măsură neînchipuită. Cele mai grele probleme de organizare economică și culturală ni stau înaintea, și, pentru a păși cu sorți de izbândă la sănătoasa lor deslegare, se cere mai presus de toate unire în cugete și hotărîre la muncă fără răgaz a tuturor forțelor ce ni-au mai rămas în urma grelelor jertfe ale războiului.

Nu mă îndoiesc că Academia Română, căreia i-a fost dat să lupte cu atâta spor în domeniul pașnic al culturii unitare române, ni va da și în viitor pilda înălțătoare a unirii tuturor la muncă pentru trainica așezare a României Nouă pe care ni-a dăruit-o Dumnezeu.

Niciodată un Suveran n'a fost primit cu entuziasmul sincer pe care Ardelenii l-au dovedit la străbătarea ținutului lor de Ferdinand I-ii și de Regina Maria. Părechea regală a vizitat Ardealul și părțile vecine până la capătul hotarelor noastre, atingând Oradea-Mare, Careii-Mari, Jibăul, Baia-Mare, Dejul și Bistrița. Populația de limbă străină, scăpată prin armele noastre de suferințele regimului bolșevic, se întrecea cu Românii de sânge în aducerea omagiilor de loialitate și în exprimarea sentimentelor de iubire. Pretutindeni Regele găsea cuvinte lapidare pentru a răspunde, și simplitatea blândă cu care le rostia adăugia la marea impresie produsă asupra ascultătorilor. Niciodată Habsburgii, Dinastie înrădăcinată în acele părți de secole întregi, nu s'au învrednicit de o primire ca aceasta.

La Oradea-Mare n'au fost mai puțin ca douăzeci și două de deputați, la care a trebuit să li se dea răspuns. Conducele populare, splendide, au produs o adâncă impresie asupra Regelui, care nu se putea sătura să vorbească de dănsule. Respectul față de Coroană și devotamentul special față de persoana lui uniau pentru întâia oară, de fapt, popoare care de veacuri trăiesc în Ardeal mai mult în relații de rivalitate decât de prietenie. O prețioasă garanție pentru dezvoltarea fericită a unor provincii prea mult tulburate de întreceri firești, dar și de uri meșteșugite. Domnul românesc făcuse această minune.

Cuvintele înseși ale Regelui pot tălmăci scopul stărei lui de spirit în acele zile memorabile:

Mulțumesc pentru cuvintele așa de bine simțite rostite de P. S. U. și de d. prefect, care au pătruns adânc în inima mea plină de recunoștință pentru primirea așa de caldă și frumoasă ce am găsit în Oradea-Mare.

Cortegiul țăranilor din satele acestui mare și bogat județ, pare că mi-a arătat tot trecutul lor plin de durere, dar am putut ceti în inimile și privirile lor nădejdea unui viitor frumos.

Bine ați spus P. S. U., când ați comparat vitalitatea neamului nostru cu aceea a Tablei lui Traian, eram de mult convins de marea vitalitate a neamului românesc.

Doresc din toată inima ținutului Bihorului tot ceia ce o inimă de om și de Rege îi poate dori.

Ridic paharul pentru prosperitatea frumosului județ al Bihorului și orașului Oradea-Mare.

Către armată :

Mulțumesc pentru frumoasele cuvinte ce ați rostit în numele divisiilor din grupul de Sud. Când am văzut astăzi ostași mei defilând cu același aier de biruitor cum ne-am cunoscut pe frontul care până atunci constituia granița țării, am simțit, pe lângă o mare bucurie, dar și o mare mândrie că revedeam pe scumpii mei ostași, cari prin bravura și avântul lor, au șters această graniță, strămutând-o la Tisa.

Au venit aici să-și desrobească frații, să salveze populația asuprită, infigând tricolorul țării, ca să fâlfâie pentru totdeauna aci.

Trupele divisiilor grupului de Sud și-au făcut bine datoria și merită recunoștința mea pe care mi-o exprim ridicând paharul, Urez : „Să trăiască scumpii mei soldați ai grupului de Sud“.

Către cetățeni :

Primesc cu mulțumire sentimentele de fidelitate pe care mi le-ați arătat. Am cunoscut sufletul și voința poporului românesc din Ardeal, Banat și Ungaria, și în consecință am plecat și îndreptat oastea mea pe calea desrobirii voastre. Sentimentele de fidelitate și dragoste față de mine și față de Dinastie vor găsi în totdeauna răsunet în inimile noastre.

Democrația sănătoasă, iubirea față de popor și dreptatea pentru toți m'au condus în faptele mele, îndreptate spre mărirea Țării și întregirea Neamului, și sunt convins că pe această cale mă vor urma și noii mei supuși.

In părțile Solnocului.

Expresiunea de dragoste și credință ce-mi aduceți din partea poporului acestor ținuturi n'a mișcat adânc. Cunososc inima caldă, loială și vitează a poporului ardelean, care prin voința lui Dumnezeu a putut înfăptui visul de aur pentru care atâtea vecuri s'au trudit, jertfit și însângerați.

Frumoasă este această zi în care pot veni cu Regina în mijlocul vostru pentru a vă îmbrățișa cu aceiași dragoste părintească, ca și pe toți ceilalți frați ai voștri.

Și către alții din cei cari veniseră să-l salute :

Cu adâncă mulțumire am ascultat cuvintele atât de bine simțite în numele acestei populații, care timp de secole și-a păstrat naționalitatea și datinile, iar astăzi ni arată atâtea credință și dragoste. Dar am găsit aci o comoară mai mare, mai frumoasă : inima ! O primesc cu toată dragostea ce poate simți o inimă caldă de Suveran față de supușii săi.

Pe urmă, veteranilor :

În trecut ați arătat o credință care va servi drept pildă celor tineri ca să urmeze și ei pe același drum pe care l-ați urmat și voi. Doresc ca și ei să arăte aceiași credință și aceiași vitejie pentru noul vostru Domnitor.

Iar comandantului regimentului 100 de infanterie :

Îți las acest sfânt Drapel ca să fie un talisman, pe care să-l păstrezi ca pe o relicvie din timpurile vechi, Tinerii soldați, văzându-l în regiment, își vor aminti de vitejia bătrânilor și vor lua pilda ca să aibă aceiași credință și aceiași iubire către Patrie și Tron.

În Cluj la masă Regele se rostia astfel despre trecutul orașului și misiunea lui :

Mulțumesc din inimă pentru cuvintele calde cu care mă salutați.

Azi, când am pus piciorul în mijlocul acestui oraș și am văzut miile de oameni din acest județ trecând prin fața mea, mi-am adus aminte că acest județ este unul din acelea care a suferit mai mult de o soartă nemiloasă, căci știu bine că dela Cluj au pornit toate persecuțiunile și toate schingiuirile pe care a vrut să le reverse un dușman asupra unui popor credincios ur-sitei sale. Totul a fost în zădar, căci această credință sfântă nu a putut fi răpusă. De aceea, când am crezut că a venit ceasul

hotărâtor și am tras sabia pentru întregirea Neamului, nu au fost multe glasuri, dar a fost un singur glas care a ajuns până la Dumnezeu. A fost glasul acestei credințe sfinte, care nu a putut fi răpusă de nici un dușman. Să fim și de aici înaintea credincioși acestei credințe, să o sădăm în inimile și faptele noastre, și nimic nu ne va putea clinti în viitor. Iar orașul acesta, locul prigonirilor și asupririlor asupra fraților noștri, va deveni de aci înainte, ca și județul a cărui capitală este, un cuib mare și frumos al culturii românești. Cu aceste sentimente, ridic paharul în sănătatea orașului Cluj și județului Cojocna. Trăiască!

La Turda el amintește jertfa lui Mihai:

Am venit între voi, aici la Turda, și în mândrele plaiuri ale acestui district, și mi-am spus că pentru mine este o datorie patriotică de a le vedea, când am călcat în ținuturile realipite la Patria-Mamă ca să vizitez locurile unde marele Voevod, care a ținut sub stăpânirea lui odată o Românie Mare, a trecut din viața pământească în cea eternă ca și acelea unde eroi ai Româanismului, Horia și ceilalți, și mai ales Avram Iancu, au trăit, au gândit și au murit ca eroi.

Pentru mine era o datorie de a aduce sufletului eroilor pri-nosul meu de recunoștință. Aceste mari figuri ale istoriei româ-nismului ni-au lăsat o moștenire sfântă, ni-au lăsat o iubire de Neam mai presus de orice altă iubire. Memoria lor ne-a susținut în toate timpurile de dureri, chinuri și restriște, ea ni-a dat și curajul de a lupta până la sfârșit, și, grație acestui curaj și învățăturilor trase din viața și virtuțile lor, am putut ajunge la încoronarea gândurilor lor.

Primirea ce mi-ați făcut-o aici m'a convins cât de adâncă este sădită în inima populației credința în Neam și Patrie, și de aceea am avut și o mare bucurie. Exprim bucuria mea ridicând paharul și strigând: „Trăiască orașul și județul Turda-Arieș!“.

Blajul culturii luptătoare pentru unitate nu e uitat în pioasa călătorie:

„Am pus cu bucurie mare piciorul pe pământul Blajului, pe un pământ unde timp de veacuri a fost farul culturii române, bisericești mai ales. Sămânța care s'a pus aici în inimile studioșilor și prin aceștia în inimile unei populațiuni întregi a dat roade frumoase. Roadele acestea le putem culege astăzi, când visul acelor cari au lucrat și aici și în frumoasa Țară a Ardealului s'a înfăptuit spre binele întregului Neam Românesc.

Gândind la acei cari au lucrat pentru cultura română, Mă închin înaintea lor cu recunoștință, și azi pot ură din tot sufletul acelor cari vor urma învățămintele așezate în școlile de cultură națională să lucreze și de aci înainte pururea cu același gând și același suflet.

Sunt sigur că Blajul va da și în viitor aceleași eforturi, după cum a dat și până acum. Cu acest gând ridic paharul meu în sănătatea Blajului.

Din nou la Cluj, mulțumind membrilor Consiliului Dirigent, Regele se exprimă astfel :

A vrut soarta care era rezervată Țării noastre ca locul prin care legionarii români au venit în țările dunărene și cele cuprinse în cercul Carpaților să fie în viitor o adevărată cetate a unei culturi latine și a unei forțe compacte în mijlocul popoarelor de alte neamuri.

Ca neamul românesc să ajungă acolo i-a fost dăruit de Pronie o vitalitate care i-a mijlocit să reziste tuturor vijeliilor ce s'au deslănțuit asupra-i în cursul veacurilor și să păstreze însușirile proprii și credința nestrămutată că va ajunge acolo unde prin voia sorții drumul i-a fost indicat. Și ce cerea soarta ? Soarta cerea ca toți cei cari erau urmașii legionarilor să-și dea într-o zi mâna ca frați. În decursul istoriei neamului nostru a fost un moment de nădejde ca această menire a neamului să se realizeze : a fost un moment supt Mihai Viteazul când am putut spera că o să se înlăptuiască o Românie Mare, așa cum înțelegem azi.

N'a vrut Dumnezeu să fie de lungă durată, dar în inimile urmașilor celor ce atunci luptau cu el și pentru el a trăit ideea această sfântă. Uremurile au fost grele, atât pentru Ardeal, cât și pentru Vechiul Regat. Pare că epoca aceasta de luptă era trebuincioasă pentru a putea pregăti și oțeli brațul acestui brav popor și, în clipa când va suna ora hotărâtoare, să aibă puterea de a înlăptui în adevăr ceea ce era dorința păstrată în suflet și menirea dată de soartă.

Sunt recunoscător Proniei cerești că mie mi-a fost dat, nu numai să văd, dar să înlăptuiesc cu ajutorul ostașului român acest ideal, care este unic în istoria noastră.

În călătoria făcută în aceste frumoase ținuturi am văzut ceva care rar se vede : am văzut credința unui popor și cea mai frumoasă răsplată pentru mine a fost dragostea cu care m'a încunjurat poporul acesta care atât de amar a suferit așa de multă vreme. Bucuria lor a fost bucuria mea.

Din toate unghiurile au alergat ca să-și arăte sentimentele de credință, și cei din Ardeal, și frații din Banat, și pot să vă asigur că fac tot ce este în puterea mea ca și dorința lor să fie realizată.

Am simțit mare emoție când am putut pipăi pulsul acestui popor, și ceea ce mi-a spus el a fost adevărat și trumos și mi-a dovedit lealitatea care a existat în totdeauna în voi, Ardelenii.

Unirea aceasta, făurită prin sânge vărsat pe câmpurile de luptă și prin credință, nu poate să nu fie atât de tare, încât nici-o forță să nu ne mai poată despărți.

Multă muncă stă în calea noastră, atâtea probleme ni stau înaintea, sociale și economice, încât va trebui ca toți să ni dăm mâna frățeste și toți uniți în suflet și în gând să muncim împreună. În aceasta se va arăta cu adevărat unirea tuturor Românilor. Sunt convins că așa va fi, și de aceea ridic paharul în sănătatea României întregi și nedespărțite. Ura!

Iar generalului Mărdărescu, care avea în grijă apărarea acestei mândre părți a Țării:

Dacă azi ne găsim aici împreună serbătorind cea ce sta scris în sufletul tuturor Românilor o datorăm în cea mai mare parte soldaților noștri, cari după zile de grea încercare au stăruit pe frontul vechilor granițe să se împotrivescă inamicului care a vrut să-i subjuge supt voința lui.

Vitejia arătată atunci a legat mai strâns pe frații ce erau despărțiți de stânci și de lanțurile puse în mâinile lor. A venit însă ziua când trupele au putut intra în țara mult dorită, în frumosul Ardeal, unde au fost primite ca salvatoare, dându-li-se și sarcina de a restabili ordinea împotriva altui vrăjmaș, făcându-și deplina datorie prin intrarea regimentelor din România veche și prin formarea noilor regimente din Ardeal.

Astfel se va strânge mai mult uniunea sufletească ce trebuie să fie între camarazi de aceiași credință.

Sunt convins că zilnic se vor întări legăturile de iubire băsate pe autoritatea șefilor și disciplina fără de care armata nu poate exista. Am văzut tineri soldați ce în parte luptaseră supt alte steaguri uniți acum supt cutele aceluiasi tricolor, și m'am bucurat de aspectul lor, căci ei vor fi una cu vechii camarazi.

Ridic paharul meu în sănătatea trupelor din Vechiul Regat și a tinerelor trupe din frumosul Ardeal.

În călătoria prin țara Moșilor aceste cuvinte veniau pe bazele Regelui:

Pentru Mine și Regina a fost o mare bucurie de a străbate ținuturile acestea muntoase, locuite de neamul Moșilor care constituie un sâmbure deosebit în neamul nostru prin tăria caracterului lui, căci de aici au pornit toate mișcările pentru înfăptuirea visului de acum.

Primirea ce ni s'a făcut m'a impresionat adânc, și va rămâne multă vreme întipărită în mintea noastră.

S'au zis odată aceste versuri triste:

Munții noștri aur poartă,

Noi cersim din poartă'n poartă!

Timpurile acestea au trecut.

De acum înainte nimeni nu va mai cersii, ci fiecare va trăi după munca și puterea lui.

Beau acest pahar în sănătatea Moșilor.

În sfârșit la Alba-Iulia el se inspiră astfel de marile amintiri:

Alba-Iulia, un nume care are un farmec pentru tot ce simte și cugetă româneste. Aici a fost în timpuri vechi cetatea Marelui Voevod care fusese stăpânitor peste o Românie Mare. Aici este cuprinsă toată durerea, toate chinurile unui popor, care nu a vrut să aibă altceva supt soare decât să-și exprime în graiul său dorințele sale, așa de modeste. Eroii cari au procedat generația de azi au suferit aici, în Alba-Iulia, pentru credința lor față de Neam și Dumnezeu. Martiriul lor a dat roade binecuvântate, căci tot aici, la 1-iu Decembrie 1918, s'a votat alipirea acestor ținuturi la Patria-Mumă. De aceia cu legitimă emoțiune am călcat aici, înăuntrul zidurilor acestora, sfinte pentru memoria Neamului Românesc. Primirea ce am avut-o aici, mi-a arătat că în inima populației acestor ținuturi tot același suflet de mai înainte trăiește. Să trăiască și în viitor. Aceasta l-o doresc.

Știri rele veniau însă din Apus, unde la aliații noștri nu se recunoștea în de ajuns valoarea reală a României, menirea poporului românesc și însemnătatea Statului nostru în opera viitoare de păstrare a rezultatelor, așa de greu dobândite, ale războiului. Planul de internaționalizare a Dunării, nesiguranța asupra Basarabiei, relațiile înțelegerii cu Béla Kún, clausele privitoare la dreptul de supraveghere asupra tratamentului minorităților, granița neprielnică a Banatului, după refuzul de-a putea ocupa Budapesta, indispu-neau. Într'un Consiliu de miniștri, la jumătatea lui Iunie, Regele, care presida, își exprima punctul de vedere spunând că „nu poate lăsa vasală o țară pe care a primit-o suverană“.

La sfârșitul lunii, guvernul unguresc provoca soluția crizei în ce privește hotarul din Vest, primejduit din nou, după lovitura încercată, cu succes momentan, de bolșevici contra Ceho-Slovaciei. Dictatorul roșu ni făcuse somația de a retrage trupele noastre în vechile hotare fixate de Conferință, și, firește, nu i se dăduse niciun răspuns. Se ordonă ca pe niciun punct să nu se clinească păzitorii graniței. O grevă generală în cuprinsul României trebuia să ajute lovitura vrajmașă, care se deslănțui, cu o furie turbată, supt focul unei puternice artilerii, în trei locuri pe Tisa. Pe la Tokay și pe la Solnoc ofensiva sovietică făcea două „pungi“ de vre-o douăzeci de kilometri. Contra-atacul nostru se deslănțui însă fulgerător. La 29 Iulie Românii erau departe dincolo de Tisa, și Regele, Regina mergeau pe front ca să privească înaintarea lor triumfătoare. Cu toată cererea Aliaților de a cruța niște dușmani veșnic la pândă, steagul românesc fâlfâia la 4 August pe Palatul Regal din Buda.

Crisa ministerială fu rezultatul opoziției statornice din partea Alianților la programul de politică externă al guvernului Brătianu. Un Ministeriu de funcționari se formează în Octombrie pentru a pregăti prin alegeri libere Parlamentul de care Regele simte nevoie pentru ca hotărârile ce se vor lua în chestiile la ordinea zilei să fie ale nației întregi. Resultatul electoral va aduce la putere guvernul Vaida-Voevod, sprijinit de represintanții provinciilor unite și de formațiile noi din Regat.

Deocamdată Mesagiul cetit de Regele la 20 Novembre cuprindea cuvinte de asigurare față de Alianți și mai ales de Franța; primirea condițiilor puse de Alianți era lăsată cu totul în sama noului Parlament, dar cu afirmarea hotărâtă a dreptului nostru:

*Domnule Președinte,
Domnilor Deputați,*

Cu adâncă recunoștință către Atotputernicul și Eu mulțumesc tuturor acelor cari, cu gândul, cu cuvântul sau cu fapta, și-au dat sufletul și chiar viața lor pentru înfăptuirea Unirii Naționale. De asemenea mulțumesc pentru sentimentele de credință ce ni exprimă azi represintanții Vechiului Regat și ai ținuturilor odinioară despărțite, iar acum întrunite pe vecie în Statul Românesc.

Prin foc și prin ploaie de gloanțe a trebuit să trecem în cursul crâncenului războiu, pornit din sentimentele cele mai curate ale unui ideal național, purtat de conștiința și voința poporului. Mult sânge al eroilor, multe lacrimi ale văduvelor și copiilor au trebuit să curgă ca să ajungem la înfăptuirea visului nostru secular, dar răsplata jertfelor și roadele efortărilor noastre azi le putem culege cu conștiința curată că ni-am făcut datoria până la sfârșit.

Prieteni și aliați puternici și mari ni-au dat un sprijin neprețuit și au fost alături de noi în marea operă ce eram chemați să o împlinim, ajutându-ne cu caldă lor iubire, cu sfatul și cu înțelepciunea lor. Nu vom putea uita legăturile strânse cu ei, chiar dacă toate aspirațiunile noastre nu au fost realizate. Consiliul Suprem dela Paris, preocupat de necesitatea unei păci de mult dorită de lumea întreagă, a impus și Țării noastre să facă pentru pacea lumii sacrificii dureroase. Nu există Român, dela Rege până la ultimul cetățean, care să nu deplângă hotărârile marelui areopag mondial. Dacă pentru momentul de față am cedat forței majore, nu este acum vremea să ingenuchem energia noastră înaintea restriștii, ci, îndoinđ-o, să arătăm printr'o atitudine demnă și, lucrând cu o continuă stăruință de a vindeca rănila Patriei, să dovedim lumii întregi că România merita mai multă considerație din partea marilor ei aliați.

Sunt fericit de a vedea că din partea represintanților națiunii multiplele și grelele probleme ce ni se înfățișează întâm-

pină o deosebită atențiune. Alături de reforma agrară, care cere grabnica ei soluție, readucerea finanțelor Statului la o stare satisfăcătoare, refacerea și consolidarea stării economice vă impun, afară de o muncă incordată, multă chibzuință și înțelepciune. Apoi sunteți chemați de a pune bazele unei reforme administrative menite de a da Țării o epocă de liniște și tuturor cetățenilor acestei Țări oricărei clase, legi sau naționalități ar aparține, cheazășia de dreptate și de siguranță, fără care orice încercare de dezvoltare pașnică rămâne ilusorie.

Luând drept basă spiritul unui democratism larg și bine înțeles, care stă pe tărâmul respectului ce fiecare cetățean datoră autorităților și legilor, salut cu vie mulțumire și cu adevărată satisfacție grija ce purtați populației muncitorești. Regularea acestei chestii importante, în mod cât mai echitabil și în raport cu realitatea vremurilor, o consider ca una din cele mai frumoase însărcinări ce aveți de îndeplinit.

Am toată încrederea în patriotismul acestei întâi Adunări a Deputaților din România întregită, că domniile voastre veți pune toată energia, tot sufletul de buni Români și toată înțelepciunea Domniilor Voastre în cauza sfântă a refacerii Patriei noastre și pun toată speranța mea în spiritul de abnegație al tuturor ca să unească puterile lor în aceste momente atât de serioase, în care nici o energie n'ar trebui să rămână neutilizată și când binele Țării cere ca toți să pună mâna la marea operă de reclădire și consolidare a României nouă pe base sănătoase și temeinice.

Încă odată vă mulțumesc pentru sentimentele de dragoste ce ni arătați Reginei, mie și familiei mele.

Iar Senatului:

*Înalt Prea Sfinte,
Domnule Președinte,
Domnilor senatori,*

Gândul nostru cel d'întăiu se îndreaptă către Atotputernicul, care ne-a învrednicit să realizăm idealul nostru național în urma războiului celui mai uriaș și mai hotărâtor pentru soarta neamului nostru și ne-a ajutat să înfăptuim astfel întregirea noastră națională.

Dragostea și devotamentul ce manifestați pentru Tron și Dinastie sunt cea mai frumoasă răsplată pentru jertfele și sforțările ce am făcut pentru mărirea Patriei noastre. Regina și cu mine vă mulțumim din adâncul inimii pentru cuvintele așa de călduroase cu care tălmăciți aceste sentimente de iubire.

Când acum cinci ani am făgăduit față de represintanții națiunii că voi fi „bun Român“, am înțeles prin acest cuvânt că, orice s'ar întâmpla, Regele și Poporul formează un trup indivi-

sibil. Știam care erau năzuințele națiunii și știam că era numai o cale pe care puteam ajunge la înfăptuirea ursitei neamului românesc. Prin jertfe nenumărate din partea tuturor s'a făcut unirea tuturor Românilor. Multe au fost suferințele, grele au fost încercările, iar credința poporului și vitejia ostașului român le-a biruit pe toate.

Cuvintele duioase cu care întâiul Senat al României Unite amintește luptele eroice în care a înviat vitejia strămoșească sunt o cheazășie sigură a griiei ce o poartă pentru iubita mea armată, care nu are numai menirea de a fi scutul tare în vremuri de primejdie, ci și acela de a fi o adevărată școală de iubire de Neam, de credință către Tron și de virtuți morale. Interesul viu ce purtați celor morți pe câmpul de luptă și urmașilor lor, ca și celor mulți cari și-au jertfit sănătatea și viitorul lor pe altarul Patriei, nu este numai o faptă umanitară, dar și o datorie sfântă către copiii acestei Țări.

Suntem adânc recunoscători și marilor noștri aliați și camarazi de arme, cari ni-au dat sprijinul lor întru realizarea aspirațiilor noastre naționale.

Cu toate sacrificiile dureroase ce ni-a impus areopagul de la Paris, nutrim via dorință de a menține legăturile de strânsă prietenie cu marii noștri aliați, și suntem siguri că ei vor recunoaște mai târziu și vor prețui cum se cuvine rolul important ce-l joacă România ca factor al civilizației occidentale în aceste părți ale Europei.

Simțământul de iubire de Neam ce însuflețește pe maturul Corp este cea mai bună garanție că el va pune toată grija ca frații noștri cari au rămas supț stăpânire străină să nu fie știrbiți în desvoltarea lor etnică și națională.

Sunt fericit constatând că atențiunea Domniilor Voastre deosebită este îndreptată spre deslegarea problemelor constituționale, agrare, administrative și economice, menite a da Țării așezământul trainic, cari supț aripele lui ocrotitoare să adune laolaltă pe toți cetățenii României întregite, fără deosebire de clasă și origine, contribuind astfel într-o măsură largă la unirea lor sufletească.

Cu deplină încredere în patriotismul primului Senat al României Mari, sunt convins că pe temeiul marilor idei religioase, morale, culturale și monarhice și pe baza națională și larg democratică, de care este hotărât să se călăuzească, propășirea Neamului Românesc este în viitor asigurată.

Vă mulțumesc iarăși pentru simțimintele Domniilor Voastre de dragoste și credință pentru Regina, pentru mine și pentru familia mea.

Față de somațiile în formă jignitoare din partea Consiliului Suprem din Paris, o hotărâre trebuia însă luată. Țara era pentru păstrarea legăturilor cu Aliații, oricare ar fi, în unele puncte, atitudinea lor trecătoare; Regele însuși admise acest punct de vedere. Era și

acum pentru stări de lucruri clare, pentru politica de consecvență și loialitate.

În fruntea preocupărilor stătea totuși grija provinciilor alipite, Regele avea în Novembre bucuria de a încredința cârja celui d'întăiu Mitropolit ardelen unit care nu-și începea păstorirea sub jugul străin, părintele Vasile Suciu.

Un Ardelean, episcopul de Caransebeș, părintele Miron Cristea, era ales, peste câteva zile, ca Primat al României Unite, și Regele i se adresa astfel, la ceremonia investiturii, în ziua de 4 Ianuar 1920:

Înalt Prea Sfințiți Părinți,

Zice în Sfânta Scriptură :

„Cei ce samănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera; mari lucruri a făcut Domnul cu noi.”

Și într'adevăr mare e ziua aceasta în care frații de o credință și de o limbă, după veacuri de tristă și nedreaptă despărțire, își pot întinde mâinile spre veșnică unire duhovnicească.

Înalt Prea Sfințite Părinte,

Înalt Prea Sfinția Ta, fiind ridicat la cea mai înaltă treaptă a Sfintei Biserici autocefale române, cu vie mulțumire ți-am înmănat după vechile datine toiagul arhiepiscopal ca să oblațuiești cu dragoste și îngăduință turma ce-ți este încredințată.

Această veche Mitropolie a Țării, Românești, supț ocrotirea căreia se aflau și bine-credincioșii tii de peste munți în timpurile marilor Domni munteni, își cheamă din mijlocul fraților împilați până acum supț mână străină pe purtătorul cârjei sale mitropolitane.

Te poți mândri, Înalt Prea Sfințite Părinte, de a fi urmașul atâtor Mitropoliți evlavioși, cari au fost podoba acestui Scaun arhiepiscopal. Bărbați ca Grigorie, supț a cărui Vlădicie s'au tălmăcit cele douăsprezece Minee, și în deosebi ca Antim, care păstoria în fericitele vremuri ale lui Constantin Brâncoveanu, încălzind pe fiii săi sufletești cu cuvântul și învățătura evanghelică, au dat Mitropoliei din București un renume care strălucia și peste hotarele țarei.

Chemat la Scaunul mitropolitan, Înalt Prea Sfinția Ta ai părăsit o eparhie dragă inimii tale, al cărui conducător sufletește ai fost în timpuri grele de lupte naționale, dar și în clipele cele mai înălțătoare ale neamului. Urcându-te pe Scaunul arhiepiscopal al Ungro-Vlahiei, ai frumoasa menire de a înfăptui politica religioasă a lui Mihai Viteazul, care prin înființarea Mitropoliei ortodoxe dela Alba-Iulia ținea să apropie și să unească bisericăste toate țările românești.

De atunci până în zilele mărețe ale Unirii ce Atotputernicul ni-a dăruit să le trăim clerul de peste munți în timpul lup-

telor grele și suferinților de martiri a știut să păstreze alături cu sfânta candelă a credinței strămoșești flacăra nestinsă a vieții și simțirii naționale. Aceasta dă alegerii întâiului Mitropolit al României întregite o deosebită semnificare.

Sunt încredințat că chemarea Înalt Prea Sfinției Tale va aduce roade fericite pentru organizarea temeinică și unitară a Bisericii române, precum și pentru întărirea credinței, izvorul nesecat al faptelor bune și al înălțării sufletești.

Din tot sufletul îți urez o lungă și rodnică activitate arhi-păstorală.

Cu același prilej Regele se îndreaptă către Mitropolitul Vladimir, al Bucovinei:

Înalt Prea Sfințite Părinte,

În urma mărețului act al realipirii frumoasei Bucovine la patria mamă și în puterea vechilor datine, cu mare dragoste și cu deosebită mulțumire am întărit Înalt Prea Sfinției Tale purtarea cârjei mitropolitane a Bucovinei.

Vei privi aceasta ca un semn vădit de recunoașterea deosebitei râvne ce ai desfășurat în buna conducere pastorală a turmei încredințate ție. Frumoasele monumente religioase se ridică la Suceava, Rădăuți, Putna, ca o vie mărturie a evlaviei vrednicilor Voievozi ai Moldovei; ele ni amintesc asemenea că credința la un popor este singura temelie trainică pe care se poate răzima viitorul său, căci destinele popoarelor sunt în mâna A Tot Puternicului.

Cu mare nerăbdare aștept să pot veni și eu în Bucovina, spre a mă închina la aceste sfinte ctitorii și a înveseli sufletul meu la bogățiile și comorile de artă religioasă din toate mănăstirile Bucovinei. Grija ce ai purtat de păstrarea lor a găsit un răspuns de vie recunoștință în inimile credincioșilor.

Din tot sufletul urez Înalt Prea Sfinției Tale încă mulți ani de fericită arhi-păstorie.

Și către episcopul de Arad:

Prea Sfințite Părinte,

În urma unirii ținuturilor de peste munți cu patria-mamă și în puterea vechilor datine, cu deosebită bucurie ți-am dat întărirea cuvenită pentru păstoriarea poporului ortodox din eparhia Aradului.

Cunosc grelele lupte ale acestei episcopii dela marginea românismului, cea mai expusă la bătaia valurilor străine, și aduc în ziua aceasta prinosul nostru de recunoștință pentru vrednicii luptători ai Bisericii române, precum și mărturisirea sentimentelor noastre de dragoste pentru scumpii voștri poporeni de pe

malurile Murăşului şi ale Crişului. îndemnându-i ca şi pe viitor să-şi păstreze cu aceiaşi credinţă limba şi legea strămoşească. Intru mulţi ani de rodnică păstorie!

Înalt Prea Sfinţiţi Părinţi,

Mergeţi şi întoarceţi-vă acum la Scaunele voastre episcopale şi urmaţi a apropia cât mai mult de Biserică sufletele credincioşilor, propovăduind, în aceste vremuri de grele încercări morale, tuturor treptelor sociale iubirea aproapelui, buna înţelegere şi pacea obştească, întăriţi în inimi frica de Dumnezeu, ferirea de nedreptate şi fapte rele, respectul ocârmuitorilor către ocârmuiţi şi al acestor din urmă către autoritate. Numai prin păstrarea şi întărirea unor asemenea sentimente putem avea o ţară bine întemeiată cu o propăşire sigură în timp de pace şi o puternică pregătire pentru orice vreme grea.

Uă mulţumesc din adâncul sufletului pentru bunele urări ce ni-aţi adus Reginei, mie şi familiei mele.

Aceiaşi grijă pentru Ardeal ducea apoi, în Februar 1920, şi la inaugurarea Universităţii româneşti din Cluj, înaintea delegaţilor vechilor Universităţi apusene şi a miniştrilor străini, pe Regele Ferdinand. Glorificând rolul hotărâtor al culturii, el afirmă că şi morţii trudeilor şi jertfelor îşi au partea lor în această bucurie, şi anume „până la cel din urmă cioban şi plugar sărac, cari au păstrat cu îndărătnicie dacă patrimoniul naţional“. „Uatra de foc sacru, pe care românimea ardeleană—vestală credincioasă—îl păstrase prin veacuri“ a fost găsită pe pământul desorbit la sosirea ostaşilor României libere şi liberatoare, cari „au scris şi pecetluit, după datină, hrisovul stăpânirii noastre veşnice prin aceste mândre ţinuturi“. Şi, pentru viitorul de toleranţă faţă de alte vieţi naţionale, se afirmă cu putere că „nu numai după forţa brută sau după numărul baionetelor, nici după întinderea teritoriului, se măsoară puterea unui Stat modern, ci mai cu samă după gradul culturii sale intelectuale“, căci „forţa unei naţiuni creşte prin impulsunea dezvoltării sale morale“.

Domnule Rector,

Domnilor Profesori,

Iubiţi Studenţi,

Cu adâncă mulţumire sufletească am răspuns la invitaţia de a asista la serbătorea de azi. Am considerat ca o datorie plăcută pentru Regina şi mine de a presida la inaugurarea Universităţii române din Cluj în ziua solemnă când un nou duh îşi face intrarea în aceste ziduri.

Salut cu vie plăcere între oaspeţii noştri pe savanţii repre-

sintanți ai Universităților străine și pe acei ai Universităților și instituțiilor științifice din țară, cari prin prezența lor au vrut să arate dragostea frățească ce o simt față de tânăra lor soră, aducându-i urări calde și simpatia lor îmbărbătătoare pentru viitor, dând astfel acestei serbări culturale un caracter de solemnitate deosebită.

Un frumos obicei din vechime cerea celui ce avea să vorbească într-o ocazie solemnă să-și înceapă cuvântul cu o binecuvântare: sit orator antequam dictator.

Socotesc că rare ori acest nobil sfat a fost mai potrivit ca în împrejurarea de față.

Ca un curat prinos al inimilor noastre recunoscătoare, ridice-se dar, duioasă și smerită, închinăciunea noastră către vestitorii, înainte-mergătorii și făuritorii acestei zile de glorie, către slăviții și din veac adormiții mucenici ai neamului acestuia, știuți și neștiuți, mari și mărunți, ca și către acest nemuritor sobor de morți ai războiului din urmă. Căci, dacă bucuria de astăzi e numai a noastră, a celor rămași, meritul e al lor, al celor duși, al tuturor. Dela Mihai, izbăvitorul dintru'nceput, dela marii ostași ai gândului și faptei românești de aici, străjerii neadormiți ai limbii și legii, până la cel de pe urmă cioban și plugar sărac, cari au păstrat cu îndărătnicie dacă patrimoniul național, toți, dar absolut toți, au partea lor în opera de astăzi, în strălucita minune a României Mari, în hotarele Daciei Traiane, pe care nu li-a fost hărăzit s'o vadă, dar care, fără truda și jertfa lor de fiecare clipă, n'ar fi fost cu putință.

Când viteaza mea armată s'a aruncat peste munte, ea a putut găsi astfel în energia poporației și în conștiința ei de neam sprijinul moral necesar biruinții, iar, când, pe urma oștilor biruitoare, au descălecat dascălii și cărturarii regatului meu, ei au aflat nestinsă vatra de foc sacru pe care Românimea ardelenă — vestală credincioasă — îl păstrase prin veacuri.

Cuvine-se dar, cu adevărat, să-i unim pe toți în aceiași binecuvântare astăzi, împreună cu vitejii cari cu sângele lor generos au scris și pecetluit, după datină, hrisovul stăpânirii noastre veșnice prin aceste mândre ținuturi, Binecuvântat și slăvit în veac fie numele lor!

Rod al acelorași străduinți e și Universitatea română, pe care o inaugurăm astăzi aici.

Aici, în acest oraș, care supt stăpânirea de ieri ajunsese centrul concepției maghiare în Ardeal, fosta Universitate ungurească, întemeiată în bună parte și cu banul românesc, și de formă cu cele mai dulci făgăduinți de toleranță — cursurile erau să fie paritetice —, a devenit în curând focarul gândirii maghiare exclusiviste față de orice alt sentiment național. Nicăieri, poate, nu s'a simțit mai nemilos pumnul stăpânirii trecute pe sufletul românimii ca în Clujul unguresc, cu Universitatea lui.

Dumnezeu însă n'a îngăduit ca această unealtă crudă să-și vadă scopul îndeplinit. Și, iată, prin voința acelor puteri misterioase care pot fi întârziate, dar nu zădărnice, se desface as-

tăzi, ca semn luminos al idealului nostru înfăptuit, templul senin al învățaturii și iubirii de patrie, Universitatea românească a Clujului românesc.

Ieri încă, datoria către neamul românesc era deslușită: înfăptuirea unirii naționale. Astăzi, prin mărirea teritoriului și prin înglobarea în Statul român a unui însemnat număr de cetățeni, cari, aparținând altor neamuri, reclamă dreptul de a trăi pe pământul care i-a născut, problemele politice, sociale și economice au crescut mult și în aceeași măsură s'au înmulțit îndatoririle tuturor acelor cari sunt chemați a juca un rol în viața Statului.

Nu numai după forța brută sau după numărul baionetelor, nici după întinderea teritoriului, se măsoară puterea unui Stat modern, ci mai cu samă după gradul culturii sale intelectuale.

Prin știință și lumină putem numai întări prezentul și pregăti temeliiile unui viitor rodnic.

Precum în ordinea vieții materiale spiritul pune în mișcare materia, asemenea și în ordinea vieții sociale forța unei națiuni crește prin impulsivitatea dezvoltării sale morale. Și cine oare poate da această impulsivitate mai eficace decât creierul unei națiuni: Universitatea?

Cuvântul Universitate — omnium scientiarum universitas — ni spune menirea ei. Imbrățișând tot domeniul gândirii, la ea, ca la un izvor nesecat, alegă tineretul studios ca să-și potolească setea sa de lumină și de știință, și, cu cât ea se va ridica mai sus pe aripile luminoase ale cugetării, cu atât mai bogat, mai limpede și mai binefăcător va curge acest izvor.

Astfel apare în viața Statului Universitatea în puterea rodului ei atât de înalt, atât de nobil, nu de a scoate un număr cât mai mare de titrați — nu cantitatea, ci calitatea este factorul important —, ci de a forma generații de oameni de caracter, în sufleteji de vederi largi, pătrunși de iubire de patrie și de dragoste de învățătură și de muncă, dornici de a pune energia și capitalul lor de știință în slujba acestei țări.

Am ferma convingere că tânăra Universitate română, ai cărei nași suntem astăzi, va ști să răspundă în viitor tuturor așteptărilor mele. Așezată într-o țară în care diferitele naționalități au trăit fiecare viața ei proprie culturală și intelectuală, în raport cu aspirațiunile lor etnice și cu puterile lor civilizatoare, ea are frumoasa menire de a deschide ușile sale tuturor acelor cari au dorința să se încălzească la razele luminii ei arzătoare, dovedind lumii întregi că în România întregită știința nu face deosebire cărui neam aparține tânărul studios: cu aceiași dragoste îi va primi pe toți supt aripile ei maternelle.

Inchinat adevărului, pe căi de dreptate — singurele care duc la concordia între diferitele seminții ale lumii —, acest așezământ de înaltă cultură va putea fi de folos neamului și umanității, cinstindu-se și cinstindu-ne de o potrivă prin munca sa științifică.

Iar, ca un semn vădit al prețuirii și iubirii mele față de el și față de ținutul care îl adăpostește, am hotărât, în amintirea

acestor serbări, a dăruit un fond de 400.000 lei, a căror dobândă se va întrebuința pentru înființarea pe lângă această Universitate a unui Institut pentru studiul istoriei române, atât de vi-treg tratată sub stăpânirea trecută.

Urările călduroase pentru un viitor strălucit și pentru pro-pășirea pe calea adevăratei științe, ce fac astăzi pentru noul așezământ național de înaltă cultură le cuprind în cuvintele ce zic din tot sufletul: Vivat, floreat, crescat alma mater clusiensis ad scientiae honorem patriaeque salutem !

Iar la masa solemnă Regele răspundea astfel rectorului:

După înălțătoarea serbare la care am asistat azi dimineată supt acoperemântul noului templu român al culturii și științii, simt o adevărată plăcere sufletească a vă exprima viile mele mulțumiri pentru cuvintele calde cu care ne întâmpinați aici pe Regina, pe mine și pe familia mea și de a aduce prinosul meu de recunoștință tuturor acelor cari au contribuit la frumoasa ei reușită.

Au alergat la serbarea de azi oameni de știință, dascăli și cărturari de o potrivă, cum îi numiau strămoșii noștri, pentru a aduce prinosul lor de dragoste. Am ascultat cu recunoștință urările aduse de solii națiunilor amice și de represintanții vechilor Universități, cari în cursul veacurilor s'au ridicat sus pe cerul științii, trimițând razele luminei lor peste mări și peste țări.

Tuturora li zic, aci, pe pământul în veci românesc: bine ați venit, și li exprim bucuria și recunoștința noastră pentru mani-festările lor de cordială simpatie.

Când o ființă își face intrarea în viață, multe sunt urările ce i se aduc. În timpurile vechi se consultau augurii pentru a deduce din semne sacre viitorul noului cetățean. Am auzit multe glasuri tălmăcind sentimentele de bucurie și nădejde, am ascultat cu deosebită mulțumire făgăduielile îmbucurătoare, atât din partea diriguitorilor acestui așezământ de înaltă cultură, cât și prin in-terpretul tinerețului, care, cu focul sacru al vârstei lui, se aruncă plin de nădejde în brațele larg deschise ale învățăturii. Putem spune cu toată încrederea că horoscopul este cât se poate de prielnic noului membru al marii lumi a științei.

Prăznuim astăzi o zi de curată bucurie națională română, dar în același timp o serbare a științei, a acestei fiice eterne a luminii, care în zborul ei întinde aripile sale peste Univers, ne-ținând seamă nici de neamuri, nici de hotare.

Știința și geniul, dacă se adapă la izvoarele unei culturi naționale, păstrându-și cu mândrie în cursul evoluției lor basa națională și caracterul lor propriu țării unde s'au născut, „eundo crescunt“, și, fiind produsul luminii și purtătorii ce pătrund ca razele soarelui până la cele mai ascunse colțuri, ca și ele devin patrimoniu al Universului.

Fie ca și aici, în Clujul românesc, cultura latină să ajungă să unească în același zbor și iubirea infocată de patrie și razele luminii științei, care să se reverse departe, până peste hotarele noastre.

Și, dăruind unui „Institut pentru studiul istoriei naționale“ acei 400.000 de lei, Regele lua din nou cuvântul înaintea studenților pentru a li vorbi de viitorul „culturii latine“ în această nouă reședință:

Am ținut să vin astăzi în mijlocul vostru, pentru că voi înfățișați viitorul mândru al Țării, după un greu trecut plin de restriște pentru chinuitul nostru neam, dar și de învățături de mare preț și de aspră oțelire în lupta vieții.

Salut în voi viitorul acestei Țări, care ni se arată sub o lumină așa de frumoasă și de plină de făgăduinți.

Un neam care știe să prețuiască pe bărbații cari au lucrat cu toată inima pentru înfăptuirea zilelor mărețe ce le trăim, un neam care a dat dovezi de cea mai desăvârșită vitalitate, cum rare ori se vede în istoria popoarelor, un astfel de neam are în sine cheazășia sigură a strălucirii viitorului său, viitor pe care voi sunteți chemați a-l făuri.

Țara are încredere în inimile voastre pline de abnegațiune și vede în voi pe vrednicii conducători de mâine, cari, strânși uniți în jurul fiului meu, veți urma pilda bărbaților cari, clădind România de ieri, ni-au dat România de azi.

Dacă idealul nostru sfânt a fost înfăptuit în mare parte, ni mai rămâne a duce la îndeplinire transformarea și consolidarea noastră internă. Fără patriotismul curat, fără muncă încordată, fără respectul de ordine și autoritate și fără credința în Dumnezeu, nu se poate înfăptui nimic mare.

Inima caldă și entuziasmul cu care am fost întâmpinat aici sunt o dovadă vădită că gândul și dorința noastră se vor izbândi.

Totodată legăturile cu armata, scut puternic al hotarelor nouă, era întreținută. La începutul noului an 1920, cuvintele regale către ostași vor fi deosebit de călduroase, ca și acelea din 1921:

Pe pragul unui an nou gândul meu se îndreaptă cu adâncă dragoste și cu cea mai vie recunoștință către iubita mea oaste. Țara nu va uita nicio clipă că vitejiei ostașului român se datorește în cea mai mare parte făurirea României de astăzi și de mâine.

Voi, toți cari vă aflați în fruntariile Vechiului Regat și cei cari ați dus drapelul român în ținuturile liberate, peste care se vor întinde hotarele noii României întregite, aduceți-vă necontenit aminte că pe steagurile voastre sunt scrise cuvintele: onoare și patrie. Oriunde vă aflați, voi sunteți purtătorii acestor două idei. Cu vie mulțămire m'am putut convinge că în toate

împrejurările v'ați arătat pătrunși de misiunea voastră de a fi apărătorii Țării și ai Tronului și păzitorii ordinii.

După un lung timp de încordare și de privațiuni, dar și de lupte eroice, unde ați cules lauri neperitori și stima și dragostea Regelui vostru, a Patriei și a fraților voștri de arme, anul care începe ni promite tuturora pacea atât de dorită.

Vă urez și vouă, iubiților mei ostași, un an pașnic și plin de fericire, ca să puteți culege în liniște roadele muncii voastre.

Dar până la momentul acesta, așteptat de toți cu atâta dor, cer de la voi toți, ofițeri, subofițeri și soldați, să stați fiecare la postul său, făcându-vă datoria cu sfințenie, așa cum vă impune jurământul vostru de ostaș.

Din adâncul sufletului vă urez :

„La mulți ani“.

La jurământul elevilor școalelor militare, în ziua de 3 Ianuar 1920, se exprimă aceleași sentimente:

Am venit astăzi în mijlocul vostru, tineri ofițeri ieșiți din sânul școlilor pregătitoare, pentru a mă bucura și eu cu voi de cel dintâiu pas mare pe care l-ați făcut în noua voastră viață de ostaș. Cu acest mare pas ați intrat totdeodată și în viața publică.

Prin studiile ce-ați făcut, stăpâniți acum cunoștințele ce se cer tânărului ostaș menit a a fi instructorul și conducătorul aceluia ce îi sunt încredințați ; sunteți înzestrați cu o inimă plină de speranțe, cu tot avântul și cu toată plăcerea de a lucra și de a vă distinge, care este tocmai minunata podoabă a tineretului.

Odată cu sarcina de instructor și educator, ați luat însă asupra voastră datorii grele, dar frumoase.

Nu uniforma și nici galonul nu fac pe ofițer, ci inima lui, modul de a se purta și felul în care el știe să fie, în toate, pilda soldatului. Acestea fac pe adevăratul ofițer.

Purtați galonul pentru ca să primiți din partea subordonaților cinstea și onoarea ce se cuvine ofițerului ; dar trebuie să-l purtați, nu numai în exterior, ci să-l aveți și 'n minte și în inimă.

Vă despărțiți acum, plecând spre dăruirile corpuri în care sunteți înscrisi. Luați cu voi spiritul frumos al camaraderiei care v'a strâns la un loc tot timpul cât ați fost elevi. Nu uitați că toată armata noastră este o mare familie în care trebuie să domnească între toți o camaraderie adevărată și frățască. Unul trebuie să ajute pe celălalt și să fie sfătuitoarea lui ; iar, atunci când vede că un altul se abate de la datorie — cea ce cred că nu se va întâmpla cu niciunul dintre voi —, fiți buni prieteni și-l sfătuiți să nu se îndepărteze de la calea cea dreaptă.

Cu plecarea la corpurile voastre, toate urările mele vă însoțesc. Ele izvorăsc dintr'o inimă care bate cu căldură, nu numai pentru soldat, ci și pentru cel care este conducătorul său.

Gândiți-vă totdeauna că ochiul superiorului și al Regelui vostru vă va privi la tot ce faceți.

Dați-mi prilejul să fiu mulțumit de voi.
Acestea sunt urările ce vă adresez.
Și acum încheind, să strigăm împreună: Trăiască iubita noastră armată!

Si nu erau uitați nici vechii tovarăși de suferință, glorioșii invalizi ai războiului.

Primind darul unui buzdugan ca al vechilor Voevozi, cărora era mândru că li urmează, Regele-i amintea, mișcat, la 10 Maiu 1920:

Cu o vie emoțiune primesc acest dar așa de frumos, buzduganul care odinioară era purtat de vitejii noștri Voevozi când au pus întâia temelie Statului și au întrezărit visul pe care Dumnezeu mi-a dat să-l realizez cu ajutorul iubitului meu popor. Făurit din iubirea poporului, îl primesc cu atât mai mare plăcere, cu cât știu că iubirea poporului românesc este temelia cea mai sigură și cea mai frumoasă cheazășie pentru un viitor tot mai strălucit al Țării.

Îl voiu purta ca un semn de amintire a timpurilor celor mai grele prin care am trecut, dar și a zilelor celor mai glorioase.

În el văd vitejia strămoșească a ostașului român și suferințele unui popor întreg și lacrimile care s'au vărsat, dar care au dat un rod așa de frumos. Pentru mine va fi un imbold și mai mare la muncă și strig:

„Trăiască iubita noastră Țară!”

Încă din Martie, supt Ministeriul Vaida, un protocol fusese iscălit la Londra pentru recunoașterea unirii Basarabiei îndată ce trupele române se vor retrage, la Vest, în cuprinsul hotarelor fixate de Conferință, și peste câteva luni iscăliturile erau puse supt actul definitiv dobândit de d. Take Ionescu, ca ministru de Externe.

Vederile național-culturale ale Regelui se întregesc prin discursurile ținute la Academie în Maiu 1920 și în Maiu 1921. Cel d'întâiu cuprinde mărturisirea părții luate de opera Academiei la realizarea unității naționale și a neștirbitului respect pentru știința luminătoare și desrobitoare:

Sunt adânc mișcat de caldele și frumoasele cuvinte și urări ce-mi aduceți din partea Academiei Române, cea mai înaltă instituție de cultură românească, aceea care de atâtea decenii, neîntrerupt și fără preget, chemând la sânul ei elementele culturii românești ce trăiau sub stăpâniri străine, a întreținut în inimile lor veșnic vie și neșovăitoare scumpă și sfânta speranță că va sosi odată ziua împlinirii idealului de întregire a neamului românesc.

Azi, când acest ideal s'a împlinit, rolul Academiei Române nu a încetat; tot ei îi rămâne cea mai mare parte a sarcinii de

a lucra la desăvârșirea, la consolidarea acestei întregiri a neamului, prin unificarea culturii românești, prin înlăturarea diversităților de gândire ce dominațiunile străine au impus elementelor românești de supt stăpânirea lor, spre a le stăpâni mai cu înlesnire.

Nu mă îndoiesc o clipă că Academia Română își va îndeplini această misiune cu aceeași pricepere și cu aceeași râvnă cu care a muncit pentru pregătirea înfăptuirii celor de azi. Cât despre mine, știți ce caldă iubire port în inima Mea Academiei Române. Vă încredințez că-i voi păstra și în viitor întreaga mea iubire și că voi face tot ce-mi va sta în putință pentru a o ajuta la greaua, însemnata și prețioasă operă ce va avea de îndeplinit.

Cel de-al doilea evocă puternic figura lui Tudor, crainicul desrobirii naționale și sociale a poporului românesc în 1821 și martirul îndrăzneței sale încercări:

Simt totdeauna o vie plăcere când mă pot găsi în mijlocul Domniilor Voastre.

Intr'o serie de ședințe Academia a sărbătorit memoria lui Alecsandri, a marelui nostru poet, care, tălmăcind în versurile sale inima și gândul poporului nostru, a făcut ca el să fie cunoscut și peste granițe. Academia va mai închina o ședință memoriei acelor membri cari se odihnesc pentru vecie într'o altă lume. Dacă nu pot lua parte la aceste pioase manifestări, totuși în gând depun și eu o cunună de lauri pe mormântul acestor dispăruți.

Am ținut să viu astăzi, împreună cu fiul Mieu, căruia l-ați făcut deosebita cinste a-l alege ca membru onorific al acestei înalte instituțiuni culturale, ca să asist la ședința în care comemorăm pe Tudor Vladimirescu, acest mare erou național.

Ieșit din pătura cea mai sănătoasă a țărânimii române, Tudor Vladimirescu este întâiul care, în timpuri întunecoase, a deșteptat spiritul național și a fost inițiatorul acelei mișcări ale cărei consecințe — neprevăzute poate de dânsul — au fost toate evenimentele mari care s'au perindat în viața Țării, până ce am ajuns în zilele noastre la înfăptuirea unității noastre naționale.

Mă folosesc de acest prilej spre a vă reînoui sentimentele mele de dragoste pentru Academie și viul interes cu care urmăresc lucrările ei, sentimente ce am moștenit, ca o plăcută datorie, dela neuitatul mieu unchiu și pe care sunt sigur că și fiul mieu le va păstra atunci când, odată, el va ocupa scaunul ce-l ocup aci.

Din tot sufletul fac cele mai calde urări pentru prosperitatea Academiei Române.

Vorbind cu membrii Academiei, Regele spunea că prin Domnul poporului s'a pus în mișcare întâia piatră care de la sine s'a rostogolit pe urmă, ajungând la ținta de astăzi. O donație regală va

răsplăti cea mai bună carte despre Tudor și o frumoasă scrisoare către președintele Academiei anunță această hotărâre.

Aceleași idei se cuprind, în sfârșit, în discursul prin care se mulțumia Prințului Carol pentru ideia Museului închinat Renașterii românești.

O călătorie în Bucovina și Basarabia, în care fu întovărașit de generalul Averescu, noul președinte de Consiliu (din Martie 1920), dădu prilej Soveranului, care cercetă adânc mișcat, pentru întâia oară, mormântul de la Putna al lui Ștefan-cel-Mare și fu pretutindeni întâmpinat cu cea mai mare căldură, să cunoască aceste frumoase ținuturi răpite Moldovei de vechile monarhii imperialiste ale Austriei și Rusiei. În cursul acestei excursii din Maiu 1920 el rosti aceste cuvântări :

La Putna, lângă mormântul lui Ștefan :

Călcând pentru prima oară pământul frumoasei Bucovine, readuse la sânul patriei mume, am socotit ca o sfântă datorie ca întâiul meu pas să se îndrepte spre acest lăcaș atât de scump oricării inimi românești, pentru a aduce umbrei marelui erou al Moldovei și al creștinătății, Ștefan cel Mare și Bun, prinosul de recunoștință națională și de adânc simțită slăvire din partea întâiului Rege al României întregite.

Veacuri de restriște au înșirat an după an și au împletit o cunună de dureri și de suspin în timpul când Țările Românești căzuseră supt îndelungata robie turcească, dar mai cu deosebire dela deslipirea acestei părți, celei mai vechi și mai frumoase a Moldovei, din trupul părintesc. Inimile românești rostiau numele marelui Voevod plângând, pentru că mormântul său se afla pe pământul robii. Și atât de adâncă și reală era această durere, că, în anul 1871, la serbarea din Putna, marele nostru Eminescu cânta :

Durere!... și-i profundă când România plânge,
Cu fruntea 'nfășurată de doliu la mormânt;
Durere-i pretutindeni, durerea se răsfrânge
În valea și Carpatul ce-i românesc pământ.

Dar sufletul românesc și-a făurit din icoana eroului său simbolul de mângâiere și de nădejde a unor timpuri pe care po-vestea și le închipuise ca testament al lui Ștefan cel Mare :

Dumnezeul părinților voștri se va îndura de lacrimile fiilor săi și va ridica dintre voi pe aceia cari vă vor așeza iarăși în voinicia și puterea de mai înainte.

Acesta era cuvântul fermecător al nădejdi.

Răzeșii cari fuseseră sădiți de mâna lui Ștefan la toate ho-tarele l-au purtat cu sfințenie din tată în fiu în sufletul și legen-dele lor.

Bisericele și mănăstirile sămănate pe tot întinsul țării, ca prinos de recunoștință Celui Atotputernic, pentru biruințele împotriva atâtor dușmani, i-au păstrat evlavia sufletului său sfânt, și cărturarii i-au preamărit numele din secol în secol.

Până în veacul cel mai umilitor al Fanarioților, necunoscutul scriitor, în vestitul cuvânt de pomenire al marelui Ștefan, îl preamărește astfel :

„Ce minte așa de bogată în gândiri, ce limbă așa de îndesulată în voroave, ce meșteșug așa de iscusit la împlinirea cuvântului, să poată împodobi atâtea risipe a vrășmașilor, atâtea sfărâmări de cetate, atâtea ziduri de lăcașuri sfinte și atâtea înțelepciune a acestui bărbat care cu vitejia ne-au apărat, cu înțelepciunea ne-au cârmuit și cu cât au trăit voinicia noastră și fericirea au înflorit și carele pe toate lucrările lui în credința lui Isus Hristos le-au pecetluit : la războiu biruitor smerit, la pace Domn drept și bun, în viața sa din parte credincios odevărat“.

Ștefan al Moldovei, ai trăit veacuri în sufletele românești și vei trăi de-apururea, Sămânța ce ai pus în inimile noastre a rodit, și poruncile tale s'au îndeplinit.

Prin jertfa de sânge a sute de mii din fiii patriei am împins hotarele până la marginile însemnate de graiul și de sângele românesc. Chilia și Cetatea-Albă, la pierderea cărora a sângerat inima ta, sunt ale noastre. și Ardealul, pentru care tu și viteazul tău fiu Petru Rareș ați purtat armele victorioase peste munți, este al nostru. Al nostru-i malul Mării și bogata Dunăre-de-jos.

Și tot după a ta poruncă făcut-am răzeși, în tot întinsul pământului românesc. pe toți cari au purtat arma în timp de războiu, lucrând cu plugul în timp de pace.

Steagul tău purtător de biruință l-am așezat în Mitropolia Capitalei noastre, spre a fi înfățișat mulțimilor la zile mari de serbătoare, pentru întărirea și înălțarea sufletelor noastre.

Și totuși, când am plecat genunchii în fața scumpului tău mormânt, în sufletul meu s'a născut încă o duioasă rugă, pe care o îndreptăm către tine ca unui părinte din veac adormit, dar necurmat alături de sufletele noastre. În numele tău și al marilor tale fapte am găsit izvorul nesecat al răbdării în timpul de umilință și al curajului în timp de restriște. Insuflă-ni duhul sfintei uniri în sufletele noastre pentru îndreptarea tuturor păturilor sociale pe calea concordiei din care numai poate izvorî adevăratul bine obștesc.

Insuflețit de acest gând al unirii cetățenești, chemasem aci pe fruntașii țării și ai neamului și mai ales pe acei cari împreună cu mine au luptat, îndurând într'un fel sau altul marile greutăți prin care am trecut și cari m'au ajutat să văd adus la înfăptuire visul nostru secular. Și vroiam să ne împărtășim împreună cu bucuria acestei zile înălțătoare și tot odată să ni aruncăm privirile asupra viitorului ce ni se deschide și să ne gândim că opera unității noastre ca Stat și națiune așteaptă încă dela noi multe și îndelungate silinți, pentru ca tot ce am dobândit prin

atâtea jertfe să fim în stare a păstra și consolida prin necurmată și înțeleaptă muncă. Iar asemenea muncă nu se poate îndeplini cu sorți de izbândă decât numai prin unirea tuturor forțelor naționale din Vechiul Regat și din ținuturile unite la patria-mamă și prin conlucrarea tuturor bărbaților pricepuți la refacerea tuturor ramurilor de gospodărie ale Statului, după marile zguduiri prin care am trecut.

Să jurăm în fața mormântului acestui erou național că în împrejurările grele vom fi strâns uniți, având numai un singur gând și o singură simțire: fericirea scumpei noastre patrii, pentru care suntem gata a face orice sacrificii!

Cuvintele rostite de Regele la Cernăuți au același caracter de solemnitate aproape religioasă :

Cu adevărată nerăbdare am așteptat ziua de astăzi, când am putut îndeplini o veche dorință a mea și a Reginei, de a ne găsi în mijlocul noilor miei supuși din frumoasa Bucovină, această veche parte a țării, care a dat vechii Moldove un șir slăvit de Voevozi ale căror Domnii sunt strâns și neperitor legate cu epoca cea mai strălucită a istoriei Moldovei și ale căror rămășițe pământești sunt acoperite de țărâna sacră, de acum înainte în veci românească. Era dar firesc ca în drumul spre Capitala Bucovinei întâiul Rege al României întregite să se închine la mormintele marilor Voevozi din timpurile trecute, dar mereu vii în inimile poporului, care prin vitejia oștilor sale i-a dat înapoi, după o lungă epocă de robie, patriei lor pierdute, nu din voia lor, ci din slăbiciunea veacurilor.

Primirea frumoasă și așa de caldă ce mi s'a făcut mie și Reginei, atât ieri, în tot ținutul ce am parcurs, cât și azi, aici în Cernăuți, mult ne-au mișcat, și cu drag și bucuros aduc mulțumirile noastre adânc simțite.

Din toată inima salut pe fruntașii acestui vechiu și prea frumos ținut al vechii Moldove și mulțumesc tuturor acelora cari în ziua fericită rezervată generației noastre au înțeles duhul timpului și poruncile momentului istoric, proclamând din însăși a lor voie unirea Bucovinei cu Regatul român, unul și nedespărțit în dreptele sale hotare firești.

Mulțumesc Înalț Prea Sfinției Sale și clerului român că în mijlocul îndelungatelor greutăți ni-ați păstrat cu sfințenie Biserica și limba strămoșească, împreună cu bogatele danii și strălucitele odoare care ni vorbesc de puterea și de evlavie fericirilor întru amintirea Voevozi din secolele trecute.

Mulțumesc fruntașilor vieții politice și culturale din Bucovina, cari au știut în vremuri de restriște să țină sus steagul, spre a fi gata atunci când ceasul desrobirii a sunat. Recunoștința neamului românesc este bine meritata lor răsplată.

Mulțumesc orășenilor și mulțimii bucovinene care ni-a eșit pretutindeni întru întâmpinare cu atâta dragoste și însuflețire și care în frumosul său port național ni-a evocat mândrele

uremi de odinioară. Cunoaştem lupta sa răbdătoare pentru păstrarea caracterului naţional al Bucovinei în timpul trecut.

Mulţumesc în fine represintanţilor şi poporului de naţionalitate străină, cari alături cu elementul românesc ni-au arătat cu atâta căldură sentimentele lor de credinţă către mine şi noua lor patrie română.

Ştiu cât de grele au fost suferinţile războiului din urmă, care cu mişcările necontenite ale frontului de luptă au apăsasat cu atâta urgie asupra întregii Bucovine, dela şesul Cernăuţilor până în munţii dela Vatra Dornei. Le-am simţit cu aceiaşi părintească strângere de inimă ca şi pe ale noastre din Vechiul Regat.

Nu mă îndoiesc că prin întoarcerea Bucovinei la Patriamă şi prin o muncă încordată a tuturor păturilor sociale se vor vindeca în curând cele mai grele răni ale războiului.

Azi, când stăm în faţa măreţului fapt al unirii Românilor din toate unghiurile în acelaşi Stat, ni îndreptăm privirile noastre spre viitorul pe care noi singuri trebuie să-l croim, precum prin noi înşine ni-am clădit prezentul. Puterea de voinţă, patriotismul cald, de care trecutul nostru este martor netăgăduit, dorinţa sacră de a lucra toţi împreună şi cu concordie, mână în mână, toţi fiii acestei ţări, oricărei legi sau neam ar aparţinea ei, numai şi numai pentru binele patriei comune, sunt cheazăşia cea mai sigură pentru viitorul plin de cele mai frumoase nădejdi.

Imbrăţişând pe toţi locuitorii acestei vesele grădini ce este Bucovina noastră cu aceiaşi dragoste părintească, drept răspuns la sentimentele ce am găsit aici ridic paharul meu în sănătatea Bucovinei şi a Capitalei ei.

In Basarabia, alte amintiri se treziau prin cuvântul regal:

Am răspuns unei dorinţi de mult purtată în inima mea, punând piciorul meu pe pământul acesta care odinioară fusese una din părţile mai roditoare ale vechii Moldove.

Primirea călduroasă ce ni-a fost făcută în toate oraşele şi satele ei, pe unde drumul ne-a dus, a pătruns inima noastră de o bucurie cu atât mai mare, cu cât ni-au dat dovadă că iubirea de neam nu s'a stins în timpurile cât Basarabia a stat supt o stăpânire ce nu avea legături de suflet cu poporaţia moldovenească, care de veacuri alcătuieşte talpa acestei ţări.

O potrivire mişcătoare pentru inima mea a urut ca astăzi, în ziua Sfintei Înălţări, când toată România se va ruga pentru sufletele sutelor de mii de ostaşi ai săi cari cu viaţa lor au pecetluit hrisovul de întregire a neamului românesc, să ne aflăm, Regina împreună cu mine, în Capitala unuia din frumoasele ţinuturi care s'au unit pe veci cu Regatul meu.

Astăzi, când iarăşi stăpânim puternic toţi munţii şi toate plaiurile ce în veacurile trecute se bucurau de dreapta şi slăvita ocărmuire a marilor Voevozi ai neamului românesc, putem arunca privirile noastre înapoi asupra timpurilor trecute, pe care soarta le rezervase acestei frumoase şi bogate ţări, ce este şi-

nutul dintre Prut și Nistru. Dumnezeu, care toate le cunoaște în atotputernica sa voință și înțelepciune, n'a voit ca chiar marele erou al istoriei moldovenești, Ștefan cel Mare și Sfânt, să se bucure prea mult de a fi fiitor peste toată Țara Moldovenească.

Supt Domnia sa atât de bogată în victorii asupra păgânilor s'a început știrbirea Moldovei, prin pierderea țărmului Mării și a cetăților de pe Nistru și Dunăre. A urmat apoi răpirea Bucovinei și în sfârșit a Basarabiei. Unitatea geografică a vechii Moldove era astfel sfărâmată, jumătate din trupul său era sfâșiat, și din aceasta a urmat secătuirea ei economică și socială.

Și de aceia marii boieri ai Moldovei se plângeau Sultanului acum o sută de ani, în cuvinte ca acestea, pline de durere înăbușită:

„Din poruncă ne vedem îndatorii a vinde toate acele de peste Prut moșii și a ne desface de dănsule... Înfrățim cu lacrimii din suflet stingerea și pierderea ce ni se pricinuieste dintru aceasta la atâtea familii și suflete, la atâtea neamuri și la atâtea lăcașuri ale credinței noastre, cea mai desăvârșită cădere și zdruncinare socotind a ne lipsi de pământul strămoșesc“.

Descurajarea s'a coborât adânc în suflete, an după an, și poetul din urmă al generației trecute basarabene, cavalerul Costachi Stamati, suspina la bătrâneți versuri ca acestea:

Am fost și eu Român,
Dar m'am făcut păgân,
Căci, june eu fiind,
Sărmanul meu pământ,
Fu de Tătari călcat
Și ei sclav m'au luat.
De-acuma numai moartea
Să mă scape poate
De păgânătate...

C'un dor nespus
Mă uit spre-Apus:
Acolo mi-i viața,
Acolo-i speranța
Să fim fericiți,
De-am fi toți uniți...

Astăzi mulțumită ostașului român și energiei ascunse în sufletul răbdător al Românului avem fericirea să ne vedem uniți la sânul patriei de-a-pururea întregite prin proclamarea de bună voie a sfintei Uniri.

Tăria noastră a stat în dreptul nostru, puterea noastră se va arăta în munca ce vom desfășura pentru a da din nou ființă și viață dreptului nostru ce ni-a fost mult timp tăgăduit.

Țărănimea română dintre Prut și Nistru, atât de blândă și răbdătoare, nu a așteptat alta decât dreptatea și lumina pentru

suflet, după un veac de cufundare în întuneric prin nerespectarea limbii sale strămoșești în școală și biserică. Pe când toate celelalte limbi venite aici după răpirea Basarabiei s'au bucurat de carte, școală și Biserică națională, numai Moldoveanul de baștină a fost lipsit de toate.

Așa dar fără nici o ură și fără vre-o prigonire vom răspândi dreptate și lumină pentru toate neamurile care alături cu Românul trăiesc pe solul bogat al Basarabiei. Și sunt încredințat că toate popoarele de altă limbă vor răspunde cu același duh de dreptate față de concetățenii români și că prin pașnica lor conviețuire se va pune temelie sănătoasă propășirii acestui pământ românesc.

Prin multe încercări a trecut scumpa noastră țară, adesea ori a fost la marginea prăpăstiei, dar prin vitalitatea ei, prin credința ei într'un viitor strălucit, a izbutit totdeauna a-și relua zborul indicat de soarta sa.

Marele patriot și bărbat de Stat, Mihail Kogălniceanu avea dreptate când a spus: „Providența lua de mână pe națiunea română ca pe o fiică iubită între fiicele cele mai iubite, o scotea din toate pericolele și o înălța mai tânără și mai zdrăvăună decât fusese înaintea ceasului de pierire. N'avem dar drept noi, Românii, de a susținea că la gurile Dunării-de-Jos nouă ni s'a dat o misiune de îndeplinit?”.

Să unim deci toate sufletele, toate energiile noastre, spre a ajunge, muncind toți fiii acestei Țări, la același mare și sfânt scop. Sunt convins că toți Basarabenii vor pune mâna lor la această măreață operă, și cu această nădejde neclintită ce o port în suflet strig din toată inima: Să trăiască Basarabia și Capitala ei !.

Represintanților zemstvelor li se dădeau aceste îndemnări :

Cunosc instituția zemstvelor și binele ce au făcut ele în timpul administrației rusești. Să nu uităm însă că această instituție, care a răspuns nevoilor unor vremi trecute, era străină poporului moldovenesc. Acum, când Basarabia s'a aruncat de bună voie în brațele mamei sale, unindu-se cu România, ea trebuie să regăsească vechile datini și așezăminte românești, și vă făgăduiesc solemn că în noua organizare administrativă unitară care se va alcătui în curând pentru întreaga țară, se vor avea în vedere și părțile bune din instituția zemstvelor.

Evocarea armatei liberatoare o făcea astfel Regele, după pomenirea celor căzuți :

În urma înălțătoarei slujbe ce s'a săvârșit astăzi în măreața catedrală a Chișinăului pentru odihna sufletelor celor morți pentru Patrie în războiul din urmă, simt de a mea sfântă datorie să li aduc și eu aici prinosul sentimentelor mele de recunoștință. Împreună cu scumpa mea armată, care-și îndeplinește cu atâta simț patriotic rolul său binefăcător de strajă neadormită a liniștii și ordinii, pe care le-a adus și în ținutul acesta, să ni unim

cu toții glasul nostru în cinstea ostașilor morți pentru țară și să strigăm: Sfântă să ni fie a lor amintire!

Chemat să iau moștenirea aceluia care prin vitejia ostașilor dela Plevna a făurit independența României de ieri și coroana de oțel a Regatului, în cursul anilor am avut fericirea să cunosc inima acestui popor și am reușit să fac din năzuințele lui crezul meu. Și ce era crezul acesta? Era că nicio putere din lume nu ar fi în stare să împiedece ceea ce era scris în cartea neamului românesc, că va veni un timp că toate ținuturile locuite de Români, peste care se întindea Domnia lui Mihai Viteazul, vor fi iară întruniți sub același sceptru. Această necesitate istorică, pregătită cu jertfa de sânge a eroilor dela Mărăști, Oituz și Mărășești, a fost înțeleasă de oamenii cu inimă românească din Basarabia, când s'au întrunit spre a proclama în mod solemn că hotarele politice alcătuite de oameni nu mai au putere, atunci când legăturile de sânge și suflet cer în mod imperios ca ele să dispară înaintea cerințelor etnice, în virtutea principiului naționalităților, a cărui îndreptățire a fost recunoscută de lumea întreagă.

Cei cari în 1918 au venit la Iași pentru a-mi aduce vestea aceasta îmbucurătoare, că fiica iubită care a fost dată ca jertfă unui stăpân de alt neam a revenit de bună voie la vatra strămoșească, s'au întors cu inima plină de veselie, căci au putut simți cât de adâncă, cât de caldă este dragostea unei mame către copila sa.

A venit apoi izbânda Marilor Puteri cu care s'a aliat România, și urmarea fericită a acestei izbânzi a fost consfințirea revenirii Basarabiei la căminul părintesc.

Venind astăzi să petrec în mijlocul Basarabenilor, li aduc întărirea sentimentelor de dragoste, și inima mea saltă de bucurie când văd că toți, dar toți, ni aduc, mie și Reginei, prinosul lor de dragoste și încredere.

Aceste dovezi le primesc ca o legătură sfântă și ca o mărturisire prețioasă că toți locuitorii acestui ținut al Moldovei din timpurile străbune au recunoscut dreptatea hotărârilor unei puteri mai mari decât combinațiunile oamenilor celor mai iscușiți, pentru că ceea ce Dumnezeu a legat, uneltirile omenești nu pot desface.

Aceiași dragoste se revarsă din inima întâiului Rege al României întregite asupra tuturor fiilor săi, oricărei legi, oricărui neam ar aparține ea. De aceea el are, nu numai nădejdea, dar și dreptul de a crede că voi, toți fiii aceluiași ținut, care intrați în hotarele firești ale neamului român întregit pentru vecie, veți răspunde cu credință la datoriile voastre de cetățeni, lucrând mână în mână pentru binele obștesc, întru propășirea scumpei noastre Patrii, România Mare, Așa să fie!

Armatei i se trimiteau aceste mulțămiri:

Mulțumesc din toată inima pentru mărturisirea sentimentelor de credință ale armatei, care și-a îndeplinit aici cu prisosință greaua misiune ce i s'a încredințat. O parte din ofițerii

prezenți ați avut fericirea să fiți printre cei dintâi cari, la chemarea poporului moldovenesc, amenințat de vântul rău al răscoalei, ați intrat în acest ținut, fala vechii Moldove în veacurile trecute, atât prin bogăția sa, cât și prin vrednicia sa poporație română, care ținea strajă la această margene a țerii. Ați venit ca frați și ca apărători, iar nu ca niște cuceritori, și v'ați îndeplinit chemarea, aducând aici ordinea și liniștea. Dar ați mai avut și altă grea însărcinare: anume aceia de a câștiga inimile populației locale pentru patria mună. Munca depusă de armata mea pentru învățământul populației în școalele de adulți merită toată lauda. Pentru a aduce însă mai departe această operă de apropiere a sufletelor, vă mai dau un sfat, asupra căruia stăruiesc din toată inima: siliți-vă în tot felul ca, oriunde se va arăta vre unul din voi, să faceți cinste numelui de ofițer român și prin o atitudine corectă să se învedereze că sunteți purtătorii ordinii și ai cinstei. Căci, după cum veți ști să vă înfățișați noilor miei supuși, în aceiași măsură veți fi apreciați și voi, și împreună cu voi întreaga noastră armată și întreaga țară.

Vă mulțumesc din inimă pentru tot ceia ce ați lucrat până acum, urându-vă și de aici înainte spor bun la muncă și sănătate. Să trăiască scumpa noastră armată!

Preoțimea-și avea partea ei de sfaturi, pe care ar fi trebuit să se urmeze:

Știu că în timpul veacului din urmă preoții moldoveni din Basarabia au trebuit să închidă adesea în inima lor sentimentele cele mai duioase, cele mai sfinte, pe care le aveau față de Patria pierdută pentru câțva timp. Ei erau însă încrezători în Atotputernicul, care adună pe cele despărțite și astfel au așteptat cu răbdare ziua fericită în care eparhia dintre Nistru și Prut să revină la sinul Maicii sale dela care fusese ruptă, în Biserica Autocefală Română.

Sunt sigur că voi găsi în preoții moldoveni din Basarabia adevărați apostoli, nu numai ai cuvântului lui Dumnezeu, dar și ai iubirii de neam și ai dragostei față de toți locuitorii acestor de Dumnezeu binecuvântate ținuturi ale Basarabiei.

Biserica are un rol așa de mare! Ea este cârmuitoarea sufletului poporului și, precum stă scris sup stema României, tot astfel să fie scris în toate casele și în toate inimile noastre: „Nihil Sine Deo“, „Nimic fără Dumnezeu“.

Această carte, menită să se dea tuturor cetățenilor României icoana Regelui lor, așa cum am văzut-o cineva care se onorează a-l fi cunoscut adesea în intimitatea cugetului său, timp de peste douăzeci de ani, nu se poate încheia mai bine decât reproducând, în ultimele Mesagii și răspunsuri către al doilea Parlament al României Mari, dovada neșovăielniciei iubiri a Suveranului pentru

Mesagiul către noul Parlament are acest cuprins:

*Domnilor Senatori,
Domnilor Deputați,*

Sunt în totdeauna fericit când mă găsesc în mijlocul reprezentanților națiunii, căci cu legitimă satisfacțiune și nemărgenită bucurie constat că legăturile dintre Țară și Dinastie se strâng din ce în ce.

Cu o vie mulțumire vă pun în cunoștință de îndoitul eveniment, atât de scump Reginei și mie, al logodirii fiului nostru Principelui Moștenitor cu Principesa Elena a Greciei și aceia a fiicei noastre Principesa Elisabeta cu Principele George al Greciei.

*Domnilor Senatori,
Domnilor Deputați,*

Mă simt însă și mai aproape de Domniile Voastre în vremurile grele ce trăim, vremuri în care, după cum vă spuneam la deschiderea ultimei sesiuni extraordinare, chemarea Domniilor Voastre este din cele mai frumoase, dar și din cele mai pline de răspunderi.

Situațiunea internațională a României este definitiv așezată prin tratatele care au pus capăt războiului mondial.

Convenția prin care Marile Puteri au recunoscut unirea Basarabiei cu Patria Mamă, unire care de aci înainte nu mai poate fi pusă în discuțiune, a legalizat și frontiera noastră din-spre Răsărit.

Legăturile României cu puternicii și glorioșii noștri aliați s'au strâns tot mai mult. Despre aceasta am avut o nouă dovadă în modul cum a fost primit Ministrul nostru al Afacerilor Străine în țările pe cari le-a cercetat.

Raporturile noastre cu țările vecine alături de care ne-am bătut se strâng pe zi ce trece mai mult; foloasele unei trainice colaborări între noi și ele se pun din ce în ce în evidență.

Față de ceilalți vecini ai noștri, cu unii am restabilit deja raporturi normale și am speranța că vom ajunge la același rezultat cu toți.

Chestiunea regimului legal al Dunării, căreia poporul român îi poartă un așa de viu interes, este pe un bun drum de rezolvare.

Pentru prima oară în istoria noastră am legat relațiuni diplomatice cu Sfântul Scaun: ele ne vor ajuta la încheierea concordatului reclamat de noua alcătuire a României în care libertatea fiecărui cult trebuie să se armonizeze cu unitatea Statului.

Cu prilejul călătoriei în Extremul-Orient a iubitului meu fiu, Moștenitor al Tronului, am putut să ni dăm sama de vaza României pretutindeni și am luat cu Imperiul Japoniei un prim contact, premergător al unor relațiuni mai strânse.

*Domnilor Senatori,
Domnilor Deputați,*

Armata, care în războiul pentru unitatea națională s'a încărcat de glorie și a dovedit o admirabilă disciplină, rămâne cheazășia cea mai sigură a menținerii rezultatelor dobândite cu atâtea jertfe, și razimul cel mai puternic în consolidarea noastră internă. Dragostea națiunii îi este câștigată pentru vecie.

Guvernul Mieu va veni cu proiecte de legi pentru așezarea organizațiunii și recrutării armatei, astfel încât să corespundă noii alcătuirii a țării și să slujească de școală pentru contopirea tuturor sufletelor românești în serviciul Patriei.

*Domnilor Senatori,
Domnilor Deputați,*

Cu vie satisfacție am văzut că s'a tras în numeroase puncte ale țării primele brazde pentru împărțirea pământurilor date țărănimii prin marea reformă agrară.

Opera națională începută în 1864 capătă astfel deplina ei dezvoltare a doua zi după ce țăranul român și-a dovedit din nou vitejia și virtuțile strămoșești. Guvernul Mieu vă va prezenta în această sesiune legile agrare cerute de Constituțiune pentru desăvârșirea operei începute. Ea va constitui cea mai frumoasă podoabă a Domniei mele, iar Domniile Voastre vă veți putea mândri de a fi așezat definitiv piatra fundamentală a ordinii sociale.

Reforma agrară va îmbrățișa pe lângă împroprietărirea țăranilor și măsurile necesare pentru a se asigura sporirea producțiunii pământului.

Împreună cu exproprierea, Constituția a pus bazele reformei electorale prin votul obștesc. După două experiențe, Domniilor Voastre vă revine onoarea de a fixa definitiv legea noastră electorală unitară pe principiile constituționale.

Situația finanțelor în urma războiului este grea pretutindeni. Bogăția României și munca fiilor ei sunt cheazășii puternice că ea se va îndrepta în curând.

După jertfele cerute țării în timp de războiu, e vremea de aceea să ne gândim la jertfele vieții de pace. Nu poate fi ordine temeinică în Stat fără organizare financiară bizuită pe înfrânarea cheltuielilor, sporirea veniturilor pe cale de imposite și dreptate în stabilirea lor pentru cei mulți. Fiecare cetățean e dator să ajute Statul în măsura în care se poate ajuta pe sine însuși.

Călăuzit de aceste principii, Guvernul Mieu va prezenta Domniilor Voastre, pe lângă alte măsuri, nu numai un buget cu cheltuieli cât mai reduse, dar și reforma integrală a finanțelor noastre publice, întocmind și impozitul general progresiv pe venit, fără de care nu poate fi, în zilele noastre, dreptate socială.

Nu mă îndoiesc că veți primi aceste reforme cu mulțumirea sufletească pe care o aduce împlinirea datoriei, chiar atunci când ea se face cu jertfa intereselor particulare.

Mesagiul către noul Parlament are acest cuprins:

*Domnilor Senatori,
Domnilor Deputați,*

Sunt în totdeauna fericit când mă găsesc în mijlocul reprezentanților națiunii, căci cu legitimă satisfacțiune și nemărgenită bucurie constat că legăturile dintre Țară și Dinastie se strâng din ce în ce.

Cu o vie mulțumire vă pun în cunoștință de îndoitul eveniment, atât de scump Reginei și mie, al logodirii fiului nostru Principelui Moștenitor cu Principesa Elena a Greciei și aceia a fiicei noastre Principesa Elisabeta cu Principele George al Greciei.

*Domnilor Senatori,
Domnilor Deputați,*

Mă simt însă și mai aproape de Domniile Voastre în vremurile grele ce trăim, vremuri în care, după cum vă spuneam la deschiderea ultimei sesiuni extraordinare, chemarea Domniilor Voastre este din cele mai frumoase, dar și din cele mai pline de răspunderi.

Situațiunea internațională a României este definitiv așezată prin tratatele care au pus capăt războiului mondial.

Convenția prin care Marile Puteri au recunoscut unirea Basarabiei cu Patria Mamă, unire care de aci înainte nu mai poate fi pusă în discuțiune, a legalizat și frontiera noastră din-spre Răsărit.

Legăturile României cu puternicii și glorioșii noștri aliați s'au strâns tot mai mult. Despre aceasta am avut o nouă dovadă în modul cum a fost primit Ministrul nostru al Afacerilor Străine în țările pe cari le-a cercetat.

Raporturile noastre cu țările vecine alături de care ne-am bătut se strâng pe zi ce trece mai mult; foloasele unei trainice colaborări între noi și ele se pun din ce în ce în evidență.

Fată de ceilalți vecini ai noștri, cu unii am restabilit deja raporturi normale și am speranța că vom ajunge la același rezultat cu toți.

Chestiunea regimului legal al Dunării, căreia poporul român îi poartă un așa de viu interes, este pe un bun drum de rezolvare.

Pentru prima oară în istoria noastră am legat relațiuni diplomatice cu Sfântul Scaun: ele ne vor ajuta la încheierea concordatului reclamat de noua alcătuire a României în care libertatea fiecărui cult trebuie să se armonizeze cu unitatea Statului.

Cu prilejul călătoriei în Extremul-Orient a iubitului meu fiu, Moștenitor al Tronului, am putut să ni dăm sama de vaza României pretutindeni și am luat cu Imperiul Japoniei un prim contact, premergător al unor relațiuni mai strânse.

*Domnilor Senatori,
Domnilor Deputați,*

Armata, care în războiul pentru unitatea națională s'a încărcat de glorie și a dovedit o admirabilă disciplină, rămâne cheazășia cea mai sigură a menținerii rezultatelor dobândite cu atâtea jertfe, și razimul cel mai puternic în consolidarea noastră internă. Dragostea națiunii îi este câștigată pentru vecie.

Guvernul Mieu va veni cu proiecte de legi pentru așezarea organizațiunii și recrutării armatei, astfel încât să corespundă noii alcătuirii a țării și să slujească de școală pentru contopirea tuturor sufletelor românești în serviciul Patriei.

*Domnilor Senatori,
Domnilor Deputați,*

Cu vie satisfacție am văzut că s'a tras în numeroase puncte ale țării primele brazde pentru împărțirea pământurilor date țărănimii prin marea reformă agrară.

Opera națională începută în 1864 capătă astfel deplina ei dezvoltare a doua zi după ce țăranul român și-a dovedit din nou vitejia și virtuțile strămoșești. Guvernul Mieu vă va prezenta în această sesiune legile agrare cerute de Constituțiune pentru desăvârșirea operei începute. Ea va constitui cea mai frumoasă podoabă a Domniei mele, iar Domniile Voastre vă veți putea mândri de a fi așezat definitiv piatra fundamentală a ordinii sociale.

Reforma agrară va îmbrățișa pe lângă împroprietărirea țăranilor și măsurile necesare pentru a se asigura sporirea producțiunii pământului.

Împreună cu exproprierea, Constituția a pus bazele reformei electorale prin votul obștesc. După două experiențe, Domniilor Voastre vă revine onoarea de a fixa definitiv legea noastră electorală unitară pe principiile constituționale.

Situația finanțelor în urma războiului este grea pretutindeni. Bogăția României și munca fiilor ei sunt cheazășii puternice că ea se va îndrepta în curând.

După jertfele cerute țării în timp de războiu, e vremea de aceea să ne gândim la jertfele vieții de pace. Nu poate fi ordine temeinică în Stat fără organizare financiară bizuită pe înfrânarea cheltuielilor, sporirea veniturilor pe cale de imposite și dreptate în stabilirea lor pentru cei mulți. Fiecare cetățean e dator să ajute Statul în măsura în care se poate ajuta pe sine însuși.

Călăuzit de aceste principii, Guvernul Mieu va prezenta Domniilor Voastre, pe lângă alte măsuri, nu numai un buget cu cheltuieli cât mai reduse, dar și reforma integrală a finanțelor noastre publice, întocmind și impozitul general progresiv pe venit, fără de care nu poate fi, în zilele noastre, dreptate socială.

Nu mă îndoiesc că veți primi aceste reforme cu mulțumirea sufletească pe care o aduce împlinirea datoriei, chiar atunci când ea se face cu jertfa intereselor particulare.

Măsurile financiare însă nu vor putea să atingă scopul ce-l urmărim, dacă producțiunea nu va fi intensificată.

În acest scop Guvernul meu vă va prezenta diferite proiecte, luând sama în același timp să asigure buna stare a muncitorimii prin reglementarea asociațiunilor profesionale și a contractului de muncă.

Tot în scopul sporirii producțiunii, suntem datori să atingem marea problemă a îmbunătățirii mijloacelor noastre de comunicație și în special a căilor noastre ferate, care trebuiesc fundamental reorganizate.

Reglementarea regimului apelor răspunde aceluiași nevoi.

*Domnilor Senatori,
Domnilor Deputați,*

Realizarea unității naționale așteptată de atâtea veacuri și câștigată prin victoria comună ni impune opera atât de grea a unificării administrative și legislative. Guvernul meu va supune deliberărilor Domniilor Voastre legile pentru noua organizare administrativă a țării, reglementarea situațiunii funcționarilor în toate administrațiile, precum și modificările de introdus în codurile noastre, pentru a le adapta României întregite.

Aceiași tendință vor avea și legile ce Guvernul meu vă va aduce cu privire la Biserică și la Școală, pentru ca prin credință și lumină să contribuie cât se va putea mai mult la reîntărirea sentimentului datoriei la toți locuitorii țării, fără deosebire.

*Domnilor Senatori,
Domnilor Deputați,*

Câmpul de activitate care se deschide înaintea Domniilor Voastre cere o muncă uriașă și o absolută abnegațiune de sine.

După cum toți fiii acestui neam au încordat într'un singur gând toate energiile lor în timpul războiului național, nu mă îndoiesc că azi vor ști să-și unească mințile și inimile în serviciul exclusiv al Patriei.

Cu această nădejde, care este nădejdea întregii națiuni, invoc binecuvântarea cerească asupra lucrărilor Domniilor Voastre.

În răspunsul către noua Cameră, din 31 Decembre 1920, el se rostia astfel:

*Domnule Vice-Președinte,
Domnilor Deputați,*

Primesc cu deosebită bucurie mărturiile de neclintită credință pe care mi le aduceți din partea Adunării Deputaților și împreună cu Regina vă mulțumesc pentru urările așa de fierbinți ce faceți cu prilejul logodnelor Principelui Moștenitor și a Principesei Elisabeta și pentru modul călduros cu care reprezentanții Națiunii ni arată ca totdeauna și în această împrejurare cât de puternice sunt legăturile ce există între Țară și Dinastie.

*Domnule Vice-Președinte,
Domnilor Deputați,*

Leau act cu vie satisfacție că sunteți pătrunși de marea răspundere ce avem cu toții față de misiunea istorică a generației noastre de a realiza marile reforme anunțate dela chemarea primei Constituante și reînnoite atât pe frontul de luptă pentru unitatea neamului, cât și după încheierea păcii.

În deosebi reforma agrară, pentru care guvernul meu face toate eforturile, se cuvine a fi înfăptuită cât mai curând pentru ca noua viață economică a Țării să nu fie prea îndelung stânjinită prin starea de incertitudine a regimului proprietății rurale, Țara așteaptă apoi de la sătenii împroprietăriți o muncă spornică pe ogoarele lor, din care să izvorească pe lângă înflorirea gospodăriilor țărănești și buna stare a întregii economii naționale. Nădăjduesc că dragostea de pământ, așa de vie, a sateanului român va înlătura priverile atât de triste și dăunătoare a păraginii, în care a rămas mare parte din pământul de hrană al Țării, fie din cauza neglijenței, fie din împrejurări climatice neprielnice. Am ferma convingere că aleșii Țării vor pune toată priceperea lor în rezolvirea acestei chestii atât de arzătoare pentru a da o soluție, care, pe lângă satisfacerea dorințelor populației țărănești, să păzească și interesele superioare economice ale Țării.

Senatului, la aceeași dată, îi impunea aceeași datorie.

Din pribegia sa prin Rusia, din ascunzătoarea sa la Iași capul lui Mihai Viteazul se aducea, în August 1920, la locul de odihnă din mănăstirea Dealului, unde încă din 1913 îl aștepta frumosul mausoleu de marmură. Regele luă parte la serbare, și cuvintele pe care le rosti înaintea de a coborâ el însuși în mormânt sfânta relicvie, decorată cu crucea „Mihai Viteazul“, scoasă de la gâtul său, produsă un adânc răsunet în asistență.

Insuflețit de aceeași patriotică pietate cu care m'am închinat la Putna umbrei Marelui și Sfântului Ștefan, vin astăzi împreună cu d-voastră să aduc, ca Rege al României întregite, prinosul de recunoștință și preaslăvire față de osemintele acestei mărețe figuri a Istoriei Românilor. Cu evlavie și plini de admirație ne descoperim și plecăm capetele noastre înaintea ta, Viteze Mihai, care ni-ai fost o stea lucitoare în timpuri de grea încercare și un izvor nesecat de îmbărbătare pentru ostașul nostru în toiul luptei, iar pentru întregul neam românesc ai fost încă mai mult: simbolul viu și glorios al unității naționale.

Lăsat-ai undeva, în Capitala unei mari împărății din vremi trecute — care s'a folosit mult de sabia-ți cuceritoare, dar drept răsplată ți-a pregătit în taină peirea — aceste cuvinte scrise de însăși mâna Ta:

„Și hotarul Ardealului, pohta ce am pohtit, Moldova și Țara Românească“.

După trei veacuri de lupte și îndelungate suferințe, prin grele jertfe de sânge, izbutit-am a-ți aduce la îndeplinire „pohta ce ai pohtit“ : Țara-Românească, întreagă și nedespărțită și-a dobândit neatârănarea în marginile hotarelor pentru care ți-ai dat viața. Dreptatea a învins, iar jertfa ta n'a fost în deșert.

De aceia ți se închină azi, ca eroului lor național, milioane de inimi românești. Te salută din cer sufletele miilor de ostași cărora, jertfindu-și ca și tine viața pentru măreața idee a unirii, li-a fost dat să fie executorii testamentului tău. Cu noi toți se bucură și sufletele întâilor Voevozi Basarabi, ale căror rămășițe au fost descoperite de curând în străvechea Biserică Domnească din Curtea-de-Argeș; parcă li-a ajuns prea strâmt lăcașul lor în zilele noastre, când atât s'au întins hotarele Țării, ai cărui întemeietori au fost și ei.

Dea Domnul ca mărirea jertfei lui Mihai Viteazul și amin-tirea pururea vie a suferințelor seculare ale unui neam întreg, precum și a măreței răsplăți prin izbânda noastră să ni fie îndemn statornic spre înălțarea sufletelor către acea unire a tuturor, de la mic până la mare, în munca pentru binele obștesc, prin care să putem consolida ceia ce ne-a ajutat Dumnezeu să câștigăm, căci grea este răspunderea ce avem față de trecutul și viitorul neamului românesc.

Iubiți școlari,

Acea patriotică inimă românească prin stăruința căreia s'a înființat școala voastră lângă locul de odihnă a lui Mihai Viteazul s'a gândit cu drept cuvânt că tinerele voastre suflete se vor încălzi de faima și aureola acestui mare Domnitor și că învățămintele vieții sale, atât de bogată în fapte de vitejie, se vor sădi mai adânc în inimile viitorilor conducători ai iubitei noastre armate. Voi sunteți bucuria pururea înaltă a măreței umbre care vă ocrotește. Vouă vă este dată credincioasa pază a aces-tei rămășiți. Fiți vrednici de această mare cinste !

Relațiile cu Aliații redeveniră ceia ce era firesc să fie: basa politicei noastre externe. Și nimeni na spus-o mai scurt și mai bine decât Regele la masa oferită gloriosului mareșal Joffre, venit să primească omagile unei întreg popor pe care, în mare parte, el îl dusesese în focul răscumpărător al luptelor:

Cu o adâncă emoțiune primesc din mâinile d-voastre, d-le Mareșal, înalta distincțiune militară pe care guvernul frances a binevoit a mi-o conferi.

Decorându-mă cu „Medalia Militară“ care împodobește piepturile celor mai viteji soldați și ale comandanților de căpetenie, Franța a decorat întreaga mea armată. Fieasta este o legătură

și mai trainică, care va consacra pe veci frăția de arme dintre cei ce au luptat pentru aceeași cauză mare și sfântă. Legăturile acestei confraternități s'au strâns în mod indisolubil pe câmpiile noastre de luptă, a căror țărână sfântă acopere mulți scumpi camarazi francesi, căzuți pentru gloria comună, alături de frații lor de arme români.

Vă rog, ô-le Mareșal, să fiți interpretul sentimentelor mele de sinceră și adâncă recunoștință pentru această nouă și prețioasă dovadă de simpatie ce-mi este dată de guvernul Republicii Francese.

Când apoi, peste un an, generalul Badooglio, unul din liberatorii teritoriului italian aducea Regelui nostru salutul lui Victor Emanuel al III-lea, se amintea astfel tot ce ne leagă, în trecut și present, de Italia :

Cu mare plăcere vă salutăm aci domnule General, pe pământul românesc, în orașul București.

Din toată inima vă zic : fiți bineveniți, cei trimiși de sora mai mare să aduceți surorii mai mici mărturia dragostei Italiei, pentru că toți cei ce au sufletul latin să știe ce parte a luat România în lupta și izbânda pentru dreptate și adevăr, parte recunoscută de toți aceia a căror obârșie comună este „aeterna Roma”.

Puteți fi sigur că această nouă dovadă de călduroasă simpatie din partea Italiei și a Suveranului său a avut în inima României, și pot zice a tuturor Românilor, un adânc răsunet, care va întări și mai mult legăturile de prietenie și de frăție care există între țările noastre, de veacuri, dela legiunile romane care au venit aici supt comanda marelui Împărat Traian ca să înființeze Dacia Traiană și să dea naștere poporului român.

Sângele vărsat de ele a căzut pe un pământ roditor : poporul nostru, născut din el, este vrednic de cei ce atunci au adus și apărat civilizația la gurile Dunării. A dovedit-o în lupta comună și o va mai dovedi în opera sa de pace și de consolidare.

Deci cele două surori au luptat alături și prin rezultatele obținute în lupta comună au atins același țel.

În cea ce privește, Regina și cu mine, suntem cu deosebire mișcați de noua dovadă de simpatie ce am primit din partea M. S. Regelui, Augustul vostru Suveran. Suntem mândri de a purta de azi înainte Medalia „Al Valore Militare”, care strălucește pe piepturile atâtor viteji soldați italieni, și vedem în aceasta o nouă și măgulitoare tălmăcire a sentimentelor de prietenie și dragoste ce hrănim în inima noastră de atâția ani.

Dacă vă salutăm în mod atât de călduros, domnule General, este că vedem în ô-voastră, nu numai pe reprezentantul vitezei armate italiene, dar și pe vrednicul soldat care a cules lauri mai întâiu la Gorizia și apoi la Vittorio-Veneto, ca șef de stat-major al generalului Diaz, căruia i-ați fost mână dreaptă în acele zile hotărâtoare.

Sunt interpretul fidel al întregii mele țări, aducându-vă urările cele mai călduroase pentru țara voastră, pentru Suveranii voștri, pentru frumoasa și viteaza armată italiană, și, ridicând paharul, zic din toată inima: „Evviva l'Italia ed il suo Re”.

Oprim aici această carte, pregătită de autor, ca membru al comisiunii numite în acest scop, pentru data când se pregătia încoronarea, care trebuia să zăbovească încă un an de zile, până în Octombre 1922.

* * *

Care va fi oare sufletul drept care la capătul acestor pagini, oricare l-ar fi sângele și neamul, oricare ideile politice, nu va simți venindu-i pe buze cuvintele cu care de șapte ani orice bun cetățean al României întâmpină pe Ferdinand I-ii: „Trăiască Regele“?

Iulie 1921.

CE-2/25-896
lev 200.00

EDITURA SOCEC & Co. S. A., BUCURESTI